

อภิธานศัพท์ว่าด้วยการแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง
20 แนวคิดเชิงทฤษฎีและปฏิบัติ

Berghof Glossary on Conflict Transformation
20 notions for theory and practice

ภักวดี วีระภาสพงษ์ แปล

Peace Resource Collaborative
ศูนย์ความร่วมมือทรัพยากรสันติภาพ
PUSAT KERJASAMA KEDAMAIAN
فوست كرجسام كداماين

Federal Foreign Office

Norwegian Ministry
of Foreign Affairs

อภิธานศัพท์ว่าด้วยการแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง
20 แนวคิดเชิงทฤษฎีและปฏิบัติ

Berghof Glossary on Conflict Transformation
20 notions for theory and practice

ภักวดี วีระภาสพงษ์ แปล

อภิธานศัพท์ว่าด้วยการแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง
20 แนวคิดเชิงทฤษฎีและปฏิบัติ
ภักวดี วีระภาสพงษ์ แปล

จัดพิมพ์โดย ศูนย์ความร่วมมือทรัพยากรสันติภาพ
พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2559 จำนวน 1,000 เล่ม

กองบรรณาธิการ: เมธีส อนุวัตรอุดม, พิญญ์ดาริกา มาลัยโรจน์ศิริ,
จุฬารัตน์ ดำรงวิถีธรรม

ปกและรูปเล่ม: สติติย์ แผลมกล้า

พิสูจน์อักษร: พัชรี อังกรทัศนีย์รัตน์

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ
National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

Berghof Foundation.

อภิธานศัพท์ว่าด้วยการแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง: 20 แนวคิดเชิงทฤษฎี
และปฏิบัติ.-- กรุงเทพฯ: ของเรา, 2559.

176 หน้า.

1. การบริหารความขัดแย้ง--อภิธานศัพท์. I. ภักวดี วีระภาสพงษ์,
ผู้แปล. II. ชื่อเรื่อง.

658.4053

ISBN 978-616-7891-04-0

ประสานงานการผลิต: สำนักพิมพ์ของเรา (protestista)

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์ภาพพิมพ์ โทร. 02-879-9154

ฉบับภาษาอังกฤษ

Berghof Glossary on Conflict Transformation
20 notions for theory and practice

Published by Berghof Foundation Operations GmbH

ISBN 978-3-941514-09-6

© Berghof Foundation Operations GmbH

Altensteinstrasse 48a, 14195 Berlin, Germany

www.berghof-foundation.org

March 2012, All rights reserved.

Contributing authors: Beatrix Austin, Anna Bernhard, Véronique Dudouet, Martina Fischer, Hans J. Giessmann, Günther Gugel, Javid Hayat, Amy Hunter, Uli Jäger, Daniela Körppen, Ljubinka Petrovic-Ziemer, Katrin Planta, Nadine Ritzi, Anne Romund, Norbert Ropers, Barbara Unger, Luxshi Vimalarajah, Oliver Wils, Oliver Wolleh, Johannes Zundel

Editorial team: Beatrix Austin, Hans J. Giessmann, Uli Jäger

Layout: Edenspiekermann, Christoph Lang

Language Editing and Proofreading: Hillary Crowe

สารบัญ

	คำนำผู้จัดพิมพ์	7
	คำนำ	9
1	ความขัดแย้ง Conflict	14
2	การป้องกันความขัดแย้ง การจัดการความขัดแย้ง การคลี่คลายความขัดแย้ง Conflict Prevention, Management, Resolution	23
3	การแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง - ทฤษฎี หลักการ ตัวแสดง Conflict Transformation - Theory, Principles, Actors	30
4	การสานเสวนา Dialogue	38
5	ศักดิ์ศรีและความไว้วางใจ Dignity & Trust	46
6	ผู้ให้ทุนกับการระดมทุน Donors & Funding	52
7	การเพิ่มอำนาจ Empowerment	59
8	การอำนวยความสะดวก การไกล่เกลี่ย และการเจรจา Facilitation, Mediation, Negotiation	66
9	เพศภาวะ Gender	73
10	สันติภาพ การสร้างสันติภาพ การทำให้เกิดสันติภาพ Peace, Peacebuilding, Peacemaking	80

11	การวิจัยเกี่ยวกับสันติภาพและการแปรเปลี่ยน ความขัดแย้ง Peace and Conflict Transformation Research	88
12	มวลชนสนับสนุนสันติภาพ Peace Constituencies	95
13	การให้การศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพ - หลักการ Peace Education - Principles	102
14	การให้การศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพ - วิธีการ Peace Education - Methods	110
15	การสนับสนุนสันติภาพ - โครงสร้างและกระบวนการ Peace Support - Structures and Processes	117
16	ภาคปฏิบัติของการครุ่นคิดทบทวน: การติดตามตรวจสอบ การประเมินและการเรียนรู้ Reflective Practice: Monitoring, Evaluation & Learning	125
17	ความมั่นคง Security	133
18	การแปรเปลี่ยนความขัดแย้งเชิงระบบ Systemic Conflict Transformation	141
19	ความยุติธรรมระยะเปลี่ยนผ่านและการจัดการกับอดีต Transitional Justice & Dealing with the Past	149
20	ความรุนแรงและการไม่ใช้ความรุนแรง Violence & Non-Violence	156

ภาคผนวก

ภาคผนวก 1	ที่มาภาพ	164
ภาคผนวก 2	คำย่อ	167
ภาคผนวก 3	มูลนิธิ Berghof	171
ภาคผนวก 4	หมุดหมายในประวัติศาสตร์ ของมูลนิธิ Berghof	174

คำนำผู้จัดพิมพ์

ความพยายามในการสร้างสันติภาพท่ามกลางความขัดแย้งที่รุนแรงนั้น จำเป็นต้องมีหลายฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นคู่ขัดแย้งและกลุ่มผู้สนับสนุน บุคคลหรือองค์กรที่มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาและเชื่อมประสาน มวลชนของแต่ละฝ่าย ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ และสื่อมวลชน โดยทั้งหมดนี้ต่างก็มีมุมมอง ความคิดความเชื่อ ความรู้สึก และความต้องการแปลงเปลี่ยนความขัดแย้งนั้นๆ แตกต่างไปตามภูมิหลังและประสบการณ์ของแต่ละกลุ่ม ซึ่งอาจส่งผลให้ความพยายามในการสร้างสันติภาพดังกล่าวต้องเผชิญกับความยากลำบากมากขึ้น

ภายใต้ความเป็นจริงข้างต้น แก่นความคิดสำคัญที่จะเชื่อมโยงให้แต่ละฝ่ายซึ่งมีความหลากหลายนั้น สามารถทำงานร่วมกันและเดินไปบนเส้นทางเดียวกันได้ คือพื้นฐานความรู้ความเข้าใจร่วมกันของทุกฝ่ายในหลักคิดและกระบวนการของการสร้างสันติภาพ

ศูนย์ความร่วมมือทรัพยากรสันติภาพ ซึ่งเกิดจากความร่วมมือกันของ 8 องค์กรเครือข่าย คือ ศูนย์ข่าวสารสันติภาพ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ ศูนย์ศึกษาสันติภาพและความขัดแย้ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบันวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า และมูลนิธิ Berghof จึงมีความตั้งใจที่จะผลิตสร้างทรัพยากรความรู้ด้านสันติภาพในรูปแบบของรายงานและหนังสือคู่มืออย่างต่อเนื่อง

ด้วยหวังว่า ความรู้ความเข้าใจเรื่องสันติภาพที่ได้จากการศึกษาวิจัยของนักวิชาการและจากการถอดบทเรียนประสบการณ์ของคนทำงานภาคสนามในพื้นที่ขัดแย้งต่างๆ ทั่วโลก จะเป็นแหล่งทรัพยากรสำหรับผู้เกี่ยวข้องโดยตรง ตลอดจนผู้สนใจทั่วไปที่จะได้ใช้ความรู้เหล่านี้ นอกเหนือจากความเห็นและความรู้สึก เป็นฐานในการขับเคลื่อนกระบวนการสร้างสันติภาพในพื้นที่ของตนต่อไป

ทั้งนี้ ศูนย์ฯ ขอขอบคุณกระทรวงการต่างประเทศนอร์เวย์ (Norwegian Ministry of Foreign Affairs) และกระทรวงการต่างประเทศแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (Federal Republic of Germany Foreign Office) สำหรับทุนสนับสนุนการแปลและการจัดพิมพ์ครั้งนี้ ขอขอบคุณมูลนิธิ Berghof ที่อนุญาตให้แปลหนังสือ *อภิธานศัพท์ว่าด้วยการแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง: 20 แนวคิดเชิงทฤษฎีและปฏิบัติ* ขอขอบคุณ รศ.ดร.บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และองค์กรเครือข่ายทั้ง 8 องค์กรที่ช่วยผลักดันให้งานชิ้นนี้สำเร็จลงได้

ศูนย์ความร่วมมือทรัพยากรสันติภาพ
Peace Resource Collaborative

คำนำ

หนังสืออภิธานศัพท์เล่มนี้นี้นิยามและอภิปรายถึงคำศัพท์สำคัญ 20 คำที่เกี่ยวข้องกับการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งในการทำงานของมูลนิธิ Berghof ทำไมจึงต้องจัดทำอภิธานศัพท์อีกเล่มและทำไมต้องจำเพาะเจาะจงเป็นอภิธานศัพท์ว่าด้วยการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งด้วย?

ประการแรก กรอบความคิดเกี่ยวกับ “การแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง” เป็นแนวทางที่ค่อนข้างใหม่และมีความแตกต่างชัดเจนในวาทกรรมระดับโลกเกี่ยวกับความขัดแย้งและกระบวนการสร้างสันติภาพ การแปรเปลี่ยนความขัดแย้งมีทัศนะว่าการดำรงอยู่ของความขัดแย้งเป็นส่วนที่มีคุณค่าและขาดไม่ได้ในการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาสังคม แต่ไม่ได้มองว่าความรุนแรงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายขัดแย้ง ด้วยเหตุนี้เอง แนวทางนี้จึงไม่ได้มองว่า “การคลี่คลาย” ความขัดแย้งเป็นเป้าหมายสำคัญที่สุดหรือสูงสุดของภารกิจ ตรงกันข้าม แนวทางนี้มีเป้าหมายที่จะวางรากฐานความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ระหว่างตัวแสดงที่ขัดแย้งกัน และช่วยวางโครงสร้างที่จำเป็นสำหรับสันติภาพที่ยืนยาว วิธีการที่ใช้คือการโน้มนำสาเหตุที่เป็นรากเหง้าของความขัดแย้งไปในทิศทางที่ยุทธศาสตร์การไม่ใช้ความรุนแรงสามารถจัดการปัญหาได้สำเร็จอย่างยั่งยืน

ประการที่สอง กรอบความคิดเกี่ยวกับการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งสั่งสมขึ้นมาจากวิธีการแก้ไขความขัดแย้งอย่างเป็นระบบและเปิดกว้างซึ่งคำนึงถึงมิติที่พึ่งพาซึ่งกันและกัน รวมทั้งลักษณะที่มีพลวัตของปัญหาด้วย ในภาษาของกระบวนการสร้างสันติภาพนั้น ทัศนคติเช่นนี้ส่งผลกระทบต่อลักษณะที่คำต่าง ๆ ที่ดูเหมือนมีความหมายพ้องๆ ตาม

สามัญสำนึกถูกนำมาใช้นิยามและพรรณนาปรากฏการณ์ของความเปลี่ยนแปลงและการแปรเปลี่ยนทางสังคม ในสาขาการแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง การใช้คำศัพท์ที่ถูกต้องจะช่วยให้เราเข้าใจสาเหตุรากเหง้าและธรรมชาติของความขัดแย้งกับสันติภาพได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยในการปรับแต่งแนววิธีส่งเสริมสันติภาพทั้งในเชิงทฤษฎีและในเชิงกรอบความคิด รวมทั้งในการพัฒนายุทธศาสตร์ที่เหมาะสมทั้งในเชิงการเมืองและสังคมด้วย

ประการที่สาม อภิธานศัพท์เล่มนี้นำเสนอวิสัยทัศน์และนโยบายในการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งของมูลนิธิ Berghof แกมิตรสหยา หุ่นส่วนและผู้รับบริการของเรา จากมุมมองของเรา “การแปรเปลี่ยน” ต้องมุ่งจัดการกับสาเหตุรากฐานของความขัดแย้งและพลวัตความขัดแย้งที่ดำรงอยู่ในขณะนั้น รวมทั้งเกี่ยวพันและเพิ่มอำนาจแก่กลุ่มผู้ขับเคลื่อนผลักดันการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมที่เป็นธรรมและสันติ กรอบความคิดของเราเกี่ยวกับการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งได้รับแรงบันดาลใจและถอดรับบทเรียนมาจากการผสมผสานความรู้ ความเชี่ยวชาญและระเบียบวิธีต่างๆ ที่ได้จากการวิจัย การปฏิบัติ การศึกษาและการให้ทุน ดังนั้นจึงทำให้เราสามารถจัดการกับปัญหาท้าทายของการแปรเปลี่ยนที่ซับซ้อนได้อย่างเพียงพอและเป็นระบบ ด้วยเหตุนี้ ภาษาของอภิธานศัพท์เล่มนี้จึงสะท้อนความเข้าใจและความรู้ (ที่เพิ่มพูนตลอดเวลา) ของเราเอง ซึ่งสั่งสมมาจากการทำงานพัวพันกับปัญหาที่แตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่

มูลนิธิ Berghof มองว่าภารกิจของตนคือการมีส่วนร่วมช่วยสร้างพื้นที่สำหรับการแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง พื้นที่เหล่านี้จำเป็นต้องมีความปลอดภัย ไว้วางใจได้ ยั่งยืนระยะยาวและเพิ่มอำนาจแก่ตัวแสดงในระดับและลู่ทางต่างๆ พื้นที่เหล่านี้เสนอโอกาสใหม่ๆ สำหรับการมี

ปฏิสัมพันธ์ที่สร้างสรรค์และไม่ใช้ความรุนแรงระหว่างฝ่ายขัดแย้งและระหว่างฝ่ายต่างๆ กับหุ้นส่วนของตน เช่น รัฐบาลและเอ็นจีโอ เป็นต้น การสร้างโอกาสข้างต้นคือความท้าทายสำคัญยิ่งในกิจกรรมด้านต่างๆ ของเรา ทั้งในด้านการค้นคว้าวิจัย ในการร่วมมือภาคปฏิบัติกับภาคีเครือข่าย ในการเรียนรู้เชิงเปรียบเทียบและการเผยแพร่ตัวแบบที่ประสบความสำเร็จ การใช้ภาษาที่หุ้นส่วนทุกฝ่ายเข้าใจง่าย ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายขัดแย้ง ฝ่ายที่สาม ผู้ให้ทุน ภาคีเครือข่าย ผู้ไกลเกลี่ย ผู้อำนวยการ ความสะดวก ผู้ให้การศึกษาหรือผู้สื่อข่าว เป็นเงื่อนไขเบื้องต้นสำหรับการพัฒนานโยบายที่เปิดกว้างและลุ่มลึกสำหรับการแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง แนวทางอีกประการที่ชี้้นำการจัดทำอภิธานศัพท์ของเรา ก็คือ การมีส่วนร่วมช่วยพัฒนาเวทีที่มั่นคงสำหรับการสื่อสาร การสร้างยุทธศาสตร์และการส่งเสริมให้น่านโยบายไปใช้ในภาคสนามของเรา เช่นเดียวกับหนังสือคู่มือชุด *Berghof Handbook for Conflict Transformation* หนังสือ *อภิธานศัพท์ว่าด้วยการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งของมูลนิธิ Berghof* เสนอโอกาสที่จะเริ่มต้นการแลกเปลี่ยนระหว่างนักวิชาการกับนักปฏิบัติ

วิธีการใช้อภิธานศัพท์

อภิธานศัพท์เล่มนี้ประกอบด้วยคำสำคัญ 20 คำ ซึ่งคณะทำงานของเราเลือกมาจากพื้นฐานประสบการณ์การทำงานในภาคสนามเป็นเวลา 40 ปี เรานำเสนอคำต่างๆ เรียงตามลำดับตัวอักษรและมีเป้าหมายที่จะเพิ่มความเข้าใจของเรามีต่อความหมายของคำเหล่านี้และชี้ให้เห็นคำถามสำคัญที่ควรค้นคว้าต่อไปในการวิจัย การปฏิบัติและการศึกษานอกจากนี้ เรายังเสนอแนะเอกสารสำหรับอ่านเพิ่มเติมและให้รายชื่อแหล่งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตที่คัดสรรมาแล้วในตอนท้ายของแต่ละ

คำศัพท์ โดยมีจุดเน้นพิเศษที่แหล่งข้อมูลต่างๆ ที่มูลนิธิ Berghof ส่งสมมาตลอดหลายทศวรรษที่ผ่านมา สัญลักษณ์ลูกศรเล็ก → บ่งบอกรายการโยงที่แนะนำให้ไปอ่านในหัวข้ออื่นภายในอภิธานศัพท์เล่มนี้ รูปถ่ายที่เป็นภาพประกอบหนังสือเล่มเล็กนี้ได้รับการเอื้อเฟื้อจากโครงการ Peace Counts ที่มาของภาพระบุไว้ในภาคผนวก ในภาคผนวกยังมีรายการอักษรย่อ ประวัติโดยย่อและผลงานสำคัญของมูลนิธิ Berghof เนื่องจากอภิธานศัพท์นี้มีเผยแพร่ทั้งในอินเทอร์เน็ตและในรูปแบบหนังสือ ผู้อ่านสามารถเข้าไปดูร้านหนังสือแบบบริการจุดเดิยวเบ็ดเสร็จที่ใช้งานง่ายพร้อมทั้งจุดเชื่อมโยงหลายมิติได้ที่เว็บไซต์ของมูลนิธิ www.berghof-foundation.org

การอภิปรายยังดำเนินต่อไป....

การค้นคว้าวิจัย กิจกรรมภาคปฏิบัติและการให้การศึกษาในภาคสนามของเรา มีเป้าหมายที่จะจัดเก็บเป็นเอกสารและเผยแพร่แนวทางปฏิบัติหรือการคิดค้นหนทางแก้ไขปัญหาที่ดีที่สุด การใช้คำศัพท์ที่นิยามชัดเจนมีบทบาทสำคัญในบริบทดังกล่าว อย่างไรก็ตาม คำศัพท์ไม่ได้จารึกไว้ในแท่งศิลา ถ้อยคำอาจสะท้อนความเข้าใจต่อความเป็นจริงที่มีร่วมกันในวงกว้าง แต่กระนั้นก็สมควรอย่างยิ่งที่จะมีการประเมินซ้ำเชิงวิพากษ์วิจารณ์เมื่ออยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีมุมมองแตกต่างออกไป และเมื่อมีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในบริบทแวดล้อม

นี่คือเหตุผลที่อภิธานศัพท์ของเราไม่ใช่พจนานุกรม แต่นำเสนอผลลัพธ์ (ขั้นต้น) จากการอภิปรายกันอย่างมีข้อมูลในขณะทำงานของเราเกี่ยวกับคำศัพท์สำคัญที่เราเผชิญและใช้ในการทำงานประจำวัน เราอยากเชิญชวนให้อ่านเข้ามามีส่วนร่วมในการวิวาทะและช่วยเราพัฒนาภาษาของการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งให้ก้าวหน้าต่อไป

(หากท่านใดมีความคิดเห็น โปรดติดต่อเราได้ที่ info@berghof-foundation.org) เรามุ่งหวังว่าหนังสือเล่มเล็กเล่มนี้จะเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการนั้น

เบอร์ลิน, มีนาคม 2012

1 ความขัดแย้ง Conflict

*ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้
แต่การบรรเทาผ่านกันเป็นแค่ทางเลือก
แม็กซ์ ลูคาโด (Max Lucado)*

ความขัดแย้งคือการปะทะกันระหว่างความคิดหรือผลประโยชน์ที่ตรงข้ามกัน ความขัดแย้งอาจเกิดขึ้นในตัวคนคนเดียวหรือระหว่างคนสองคนขึ้นไป ระหว่างกลุ่มหรือระหว่างรัฐ ซึ่งต่างมีเป้าหมายที่ไม่ลงรอยกัน เช่นเดียวกับทุกปรากฏการณ์ในสังคม ความขัดแย้งมักเต็มไปด้วยความซับซ้อนและอาจเกิดขึ้นในหลายระดับ ความขัดแย้งขั้นพื้นฐานบางอย่างเกิดขึ้นภายในตัวบุคคล ในขณะที่ความขัดแย้ง

มอร์ตัน ดอยช์ (Morton Deutsch) ตั้งสมมติฐานว่าความขัดแย้งมีศักยภาพที่จะส่งเสริมคุณค่าแก่ปัจเจกบุคคลและสังคม คำถามพื้นฐานของเขาก็คือจะป้องกันความขัดแย้งมิให้กลายเป็นการทำลายล้างได้อย่างไร โยฮัน กัลตุง (Johan Galtung) อธิบายว่าความขัดแย้งคือการที่ปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไปต่างมุ่งสู่เป้าหมายที่คัดง้างกันเนื่องจากผลประโยชน์และความต้องการที่ขัดกัน กัลตุงยังเน้นย้ำถึงความเชื่อมโยงระหว่างแง่มุมเชิงโครงสร้าง พฤติกรรมและทัศนคติในความขัดแย้งด้วย

ฟริตริช กลาสีล (Friedrich Glasl) นิยามความขัดแย้งทางสังคมว่าเป็นปฏิสัมพันธ์ที่มีสองฝ่ายเกี่ยวข้องเป็นอย่างน้อย (ปัจเจกบุคคล กลุ่ม รัฐ) โดยมีอย่างน้อยฝ่ายหนึ่งที่มีประสบการณ์แตกต่าง (ไม่เหมือน ตรงกันข้าม ไม่ลงรอย ฯลฯ) ในด้านการรับรู้ การคิด จินตนาการ การตีความ ความรู้สึก (ความเห็นอกเห็นใจ-ความเกลียดชัง, ความไว้วางใจ-ความไม่ไว้วางใจ) และความปรารถนา (ความต้องการ วัตถุประสงค์ จุดมุ่งหมาย เป้าหมาย) จากอีกฝ่ายหนึ่งในลักษณะที่ทำให้ทุกฝ่ายรู้สึกว่าจะส่งผลกระทบต่อศักยภาพในการทำความคิดของตนเป็นจริงขึ้นมา

อื่นๆ เป็นเรื่องระหว่างบุคคล นอกจากนี้ยังมีความขัดแย้งเกิดขึ้นได้ในทุกระดับชั้นของสังคมด้วย ความขัดแย้งอาจมีมิติของปัญหาเป็นเรื่องระหว่างพลเรือนและภายในประเทศเป็นหลัก หรืออาจอยู่ในรูปแบบข้ามชาติหรือกระทั่งระดับโลกก็ได้ ทุกๆ ความขัดแย้งมีประวัติศาสตร์ลักษณะเฉพาะและพลวัตของตัวเอง เนื่องจากความขัดแย้งเป็นปรากฏการณ์ทางสังคม จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่มันย่อมเป็นส่วนหนึ่งของปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ เราสามารถมองว่าความขัดแย้งมีบทบาทสร้างสรรค์ในฐานะพลังขับเคลื่อนความเปลี่ยนแปลงทางสังคม หาก

ฝ่ายขัดแย้งยอมรับว่าผลประโยชน์และความต้องการที่แตกต่างกันของตัวแสดงทุกคนที่เกี่ยวข้องต่างก็มีความชอบธรรม วิธีการคลี่คลายความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์มีเป้าหมายที่จะสร้างสภาพแวดล้อมทางสังคมและการเมืองซึ่งเอื้อต่อการแก้ไขสาเหตุรากเหง้าของความขัดแย้งและส่งเสริมทางเลือกที่ยั่งยืนและไม่ใช้ความรุนแรงแทนการใช้กำลัง ส่วนวิธีการเชิงทำลายคือการที่ฝ่ายขัดแย้งพยายามสลายความขัดแย้งฝ่ายเดียวด้วยความสูญเสียของอีกฝ่ายหนึ่ง

ความขัดแย้งอาจแสดงออกผ่านพฤติกรรมและการกระทำ หรือแอบแฝงซุกซ่อนไม่มีความเคลื่อนไหวให้เห็นชั่วระยะเวลาหนึ่ง ส่วนความไม่ลงรอยกันนั้นอาจไม่เชื่อมโยงกันหรืออาจเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้าง (ระบบการเมือง สถาบัน ฯลฯ) ในความขัดแย้งแบบสมมาตรระหว่างตัวแสดงที่คล้ายคลึงกัน เจื่อนไข ทรัพยากรและบริบทของฝ่ายขัดแย้งมีความเท่าเทียมกันระดับหนึ่ง พวกเขาสามารถประนีประนอมกันเกี่ยวกับวิธีการจัดการความขัดแย้งตามบรรทัดฐานทางสังคม การเมืองหรือกฎหมายที่เห็นพ้องต้องกัน แล้วแปรเปลี่ยนกฎเกณฑ์ของการปะทะให้กลายเป็นความร่วมมือกัน ความเข้มแข็งอาจมีอิทธิพลต่อลักษณะของการประนีประนอมที่เกิดขึ้น แต่ในท้ายที่สุด ความไว้วางใจและถ้อยทีถ้อยปฏิบัติต่อกันต่างหากที่สำคัญที่สุด ส่วนความขัดแย้งแบบไม่สมมาตรมักไม่สามารถแปรเปลี่ยนได้ง่ายๆ หากไม่ใส่ใจต่อความสัมพันธ์ที่มักไม่สมดุลซึ่งฝังอยู่ในรากเหง้าของปัญหา ยกตัวอย่างเช่น ในระดับภายในรัฐ ความขัดแย้งแบบไม่สมมาตรอาจมีสาเหตุมาจากสถานะทางสังคมที่ไม่เท่าเทียมกัน ความมั่งคั่งและการเข้าถึงทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียมกัน รวมทั้งอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกัน ความไม่เท่าเทียมกันนี้ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ เช่น การแบ่งแยกกีดกัน การว่างงาน ความยากจน การกดขี่และอาชญากรรม

ความเหนือกว่าเพียงฝ่ายเดียวอาจเป็นอุปสรรคร้ายแรงต่อปฏิสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ระหว่างฝ่ายขัดแย้ง แต่ไม่ควรด่วนสรุปว่านี่เป็นกฎทั่วไป เพราะประวัติศาสตร์บอกเราว่าตัวแสดงที่มีทั้งความกล้าหาญและเมตตาธรรมอาจสยบผู้ขับเคลื่อนความขัดแย้งที่ได้รับความรับผิดชอบได้อย่างไรก็ตาม การร่วมมือกันอย่างสร้างสรรค์จำเป็นต้องอาศัยความเต็มใจที่จะมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างสร้างสรรค์ของฝ่ายขัดแย้งทุกฝ่ายโดยไม่เอาความอ่อนแอหรือความเข้มแข็งมาเป็นเงื่อนไข อีกทั้งเราไม่อาจคาดหวังว่าการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งจะเกิดขึ้นได้หากไม่มุ่งแก้ปัญหาที่เป็นสาเหตุรากเหง้าของความขัดแย้ง

การวิเคราะห์ความขัดแย้ง

สถาบันสันติภาพสหรัฐอเมริกา (USIP) นิยามการวิเคราะห์ความขัดแย้งว่า การศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาโดยสังเขป สาเหตุตัวแสดงและพลวัตของความขัดแย้งอย่างเป็นระบบ นี่คือขั้นตอนแรกในการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งและกระบวนการสร้างสันติภาพ ขั้นตอนนี้มุ่งค้นคว้าอย่างละเอียดรอบคอบเกี่ยวกับวิถีของความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นเพื่อนำไปสู่การสร้างแผนกลยุทธ์สำหรับการแปรเปลี่ยน การวิเคราะห์ที่ติดต้องชี้ให้เห็นสาเหตุรากเหง้า ซึ่งบางครั้งถูกอำพรางอยู่ในรูปแบบปลายเปิดของการจัดการความขัดแย้ง (→ การแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง และ → การแปรเปลี่ยนความขัดแย้งอย่างเป็นระบบ) พลวัตของความขัดแย้งและแบบแผนความสัมพันธ์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญเท่าเทียมกันในการวิเคราะห์ความขัดแย้ง

การยกระดับความขัดแย้ง

พลวัตของความขัดแย้งที่สำคัญอย่างยิ่งประการหนึ่งก็คือความเสี่ยงที่จะเกิดการยกระดับ ยิ่งความตึงเครียดหยั่งรากลึกเท่าไร การต่อสู้

ก็รุนแรงขึ้นเท่านั้น การรักษาความขัดแย้งไว้ภายใต้การควบคุมก็ยิ่งยากขึ้นเป็นเงาตามตัว (→ ความรุนแรงและการไม่ใช้ความรุนแรง) ดังที่ฟรีดริช กลาซึล ซีให้เห็น การยกระดับเกิดขึ้นได้ในขั้นตอนต่างๆ และเราต้องปรับการแทรกแซงอย่างมีประสิทธิภาพให้สอดคล้องกับขั้นตอนนั้นๆ แบบจำลองการยกระดับ 9 ขั้นของเขาเป็นต้นแบบที่มีประโยชน์สำหรับเป็นเครื่องมือวินิจฉัยเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนมีความสำนึกยกไวต่อการรับรู้พลวัตของความขัดแย้ง ความสำนึกไวอาจช่วยเพิ่มการตระหนักรู้ถึงศักยภาพและการกระทำที่จำเป็นในการป้องกันความเสี่ยงที่ความขัดแย้งจะยกระดับ

องค์ประกอบของการวิเคราะห์ความขัดแย้ง

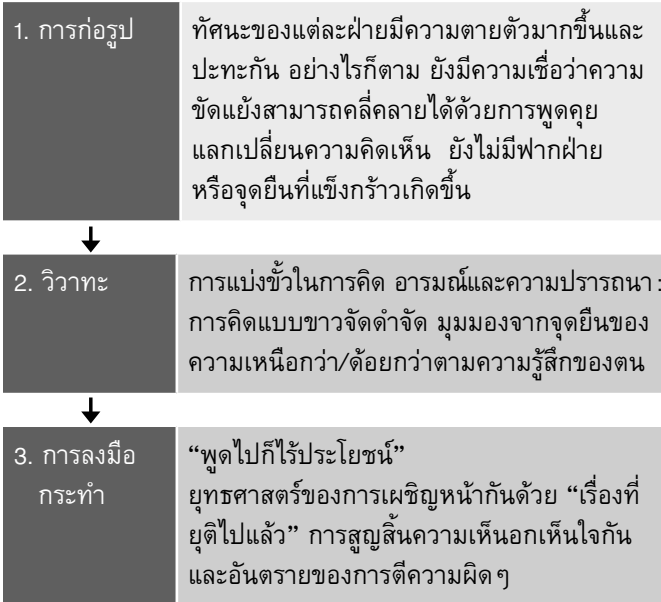
ระดับ	ปัจจัยบุคคล	สังคม
สาเหตุ	ความขัดแย้งของผลประโยชน์ ทรัพยากรวัตถุ, อำนาจ, อิทธิพล	ความขัดแย้งของความต้องการ ความต้องการพื้นฐานที่ไม่ใช่วัตถุ: องค์ประกอบเชิงกายภาพและไม่ใช้กายภาพ เช่น ความมั่นคง, ความรัก, ความนับถือตัวเอง, การมีส่วนร่วม, อัตลักษณ์หรือเสรีภาพ
	ข้อเนื้อ	
ความเข้มแข็งของคู่ปรปักษ์	สมมาตร	

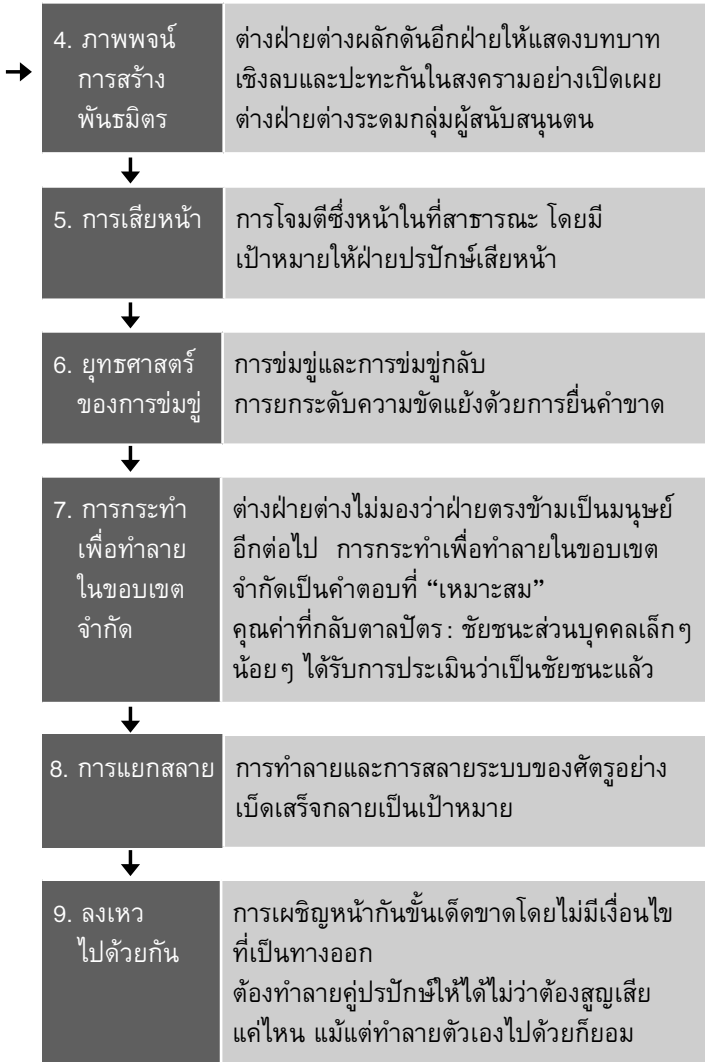
ความขัดแย้งมีหลายแง่มุมและหลายระดับชั้น มีทั้งความขัดแย้งเกี่ยวกับผลประโยชน์ ความต้องการ คุณค่าและอัตลักษณ์ ส่วนใหญ่แล้วสาเหตุรากเหง้าของความขัดแย้งมักถูกอำพรางด้วยความตึงเครียดโดยเปลือกนอก เช่น ความไม่กลมเกลียวทางการเมืองระหว่างชาติพันธุ์ เป็นต้น ชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมไม่จำเป็นต้องเป็นสาเหตุของความขัดแย้ง แต่ทั้งสองประการนี้เป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลอย่างสูงในพื้นที่ของการอบรมบ่มเพาะทางสังคมและการแสดงอัตลักษณ์ตัวตนในกลุ่มสังคมเดียวกัน ความขัดแย้งที่ยังรากลึกกลายเป็นส่วนหนึ่งของความทรงจำร่วม และด้วยเหตุนี้จึงมักขัดขึ้นต่อการแปรเปลี่ยนมากขึ้น

		ระหว่างประเทศ
ความขัดแย้ง ด้านคุณค่า สิ่งที่ไม่ใช่วัตถุ, บรรทัดฐานร่วมกัน		ความขัดแย้งด้านอัตลักษณ์ การรับรู้เกี่ยวกับตัวเอง
		ความขัดแย้งด้านอุดมการณ์ ความเชื่อและปรัชญา
		ความขัดแย้งของการประเมินคุณค่า การให้คุณค่าความสามารถ
	ปรากฏให้เห็น	
	ไม่สมมาตร	

เราจำเป็นต้องทำความเข้าใจบทบาทของ→ เพศภาวะในการสร้างและแปรเปลี่ยนความขัดแย้งให้ละเอียดอ่อนมากขึ้นด้วย ผู้หญิงมักถูกมองเป็นแค่เหยื่อของสงครามและความขัดแย้ง แต่มุมมองนี้หยาบง่ายเกินไป ในขณะที่ผู้หญิงมักมีบทบาทสำคัญในการสร้างสันติภาพและการแปรเปลี่ยนสังคม แต่ผู้หญิงเองก็อาจเป็นผู้ถูกราน ทหาร นักรบ หรือนักการเมืองที่มีส่วนตัดสินใจให้เกิดการแทรกแซงด้วยกองทัพและการทำสงครามด้วยเช่นกัน ศักยภาพของผู้หญิงซึ่งเป็นทั้งผู้ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสังคมทั้งในเชิงสร้างสรรค์และทำลายเป็นประเด็นที่มีการค้นคว้าวิจัยน้อยเกินไปและมักถูกมองข้ามมาตลอด

การยกระดับความขัดแย้ง 9 ชั้นของฟริดริช กลาซีล

อ้างอิงและอ่านเพิ่มเติม

- Deutsch, Morton (1973).** *The Resolution of Conflict*. New Haven CT: Yale University Press.
- Galtung, Johan (1996).** *Peace by Peaceful Means—Peace and Conflict, Development and Civilization*. Oslo: PRIO.
- Glasl, Friedrich (1999).** *Confronting Conflict: A First-Aid Kit for Handling Conflict*. Stroud: Hawthorn Press.

แหล่งข้อมูลออนไลน์

- Véronique Dudouet (2006).** *Transitions from Violence to Peace: Revisiting Analysis and Intervention in Conflict Transformation*. (Berghof Report No. 15.), www.berghof-foundation.org > Publications > Conflict Research Publications
- Interview with Friedrich Glasl (Video)**, www.berghof-foundation.org > Glossary > 01 Conflict [in German]
- Governance and Social Development Resource Centre, UK**, www.gsdr.org/go/conflict

2 การป้องกันความขัดแย้ง การจัดการความขัดแย้ง การคลี่คลายความขัดแย้ง Conflict Prevention, Management, Resolution

*ยิ่งเราเสียเหงื่อในสันติภาพมากเท่าไร
เราก็เสียเลือดในสงครามน้อยลงเท่านั้น*

วิจายา ลักษมี ปันฑิต (Vijaya Lakshmi Pandit)

ความขัดแย้งอาจเป็นส่วนหนึ่งที่เป็นหรือกระทั่งมีอิทธิพลสำคัญยิ่ง
ต่อการดำรงอยู่ของมนุษย์ แต่ความขัดแย้งที่ใช้ความรุนแรงมิใช่สิ่งที่ดี

หลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นการป้องกันมิให้ความขัดแย้งกลายเป็นความรุนแรงจะทำได้อย่างไรและเมื่อไร? หรือถ้าในกรณีที่สายเกินไป เรา จะลดผลกระทบที่เลวร้ายของความรุนแรงได้อย่างไร?

การป้องกันความขัดแย้ง ประกอบด้วยกิจกรรมเสาหลัก 4 ประการ ที่มีตั้งแต่ระยะสั้นถึงระยะกลาง กล่าวคือ ชี้ให้เห็นสถานการณ์ที่อาจลงเอยด้วยความรุนแรง ลดความตึงเครียดที่สำแดงให้เห็น ป้องกันมิให้ความตึงเครียดที่มีอยู่ยกระดับขึ้น และขจัดต้นตอของอันตรายก่อนที่ความรุนแรงจะเกิดขึ้น ดังนั้น เป้าหมายจึงไม่ใช่ปฏิเสธประเด็นที่กำลังเป็นปัญหา แต่คือการค้นหาวิธีการที่ไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ไข ด้วยเหตุผลนี้ นักปฏิบัติหลายคนจึงนิยมใช้คำว่า “การป้องกันวิกฤตการณ์” หรือ “การป้องกันความรุนแรง” มากกว่า ดังนั้นจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องเข้าใจ → ความรุนแรงที่มีหลากหลายชนิดและสาเหตุที่มันก่อตัวขึ้น ถึงแม้ในเชิงอุดมคตินั้น กิจกรรมป้องกันควรดำเนินการเชิงรุก แต่ส่วนใหญ่มักนำมาใช้ในสภาพแวดล้อมหลังสงครามมากกว่า ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้มีการต่อสู้ปะทุซ้ำอีก เครื่องมือและวิธีการที่มักใช้กันโดยทั่วไปประกอบด้วย การเตือนล่วงหน้า มาตรการสร้างความเชื่อมั่นและความมั่นคง การทูตเชิงป้องกันและการรักษาสันติภาพเชิงป้องกัน รวมทั้งการให้การศึกษากับสันติภาพ

การจัดการความขัดแย้ง มุ่งเน้นที่วิธีการควบคุม รับมือและบรรเทาความขัดแย้งที่เปิดเผย รวมทั้งวิธีการจำกัดความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นเนื่องจากการยกระดับ เช่นเดียวกับการป้องกัน การจัดการอาจมีทั้งส่วนประกอบที่เป็น การทหารและไม่ใช้การทหาร ความเข้าใจหลักที่มีต่อการจัดการความขัดแย้งก็คือการพยายามจำกัดขอบเขตความขัดแย้ง หรือดีที่สุดก็คือบรรลุข้อประนีประนอมโดยไม่จำเป็นต้องคลี่คลายความขัดแย้ง นี่หมายถึงการมองหาหนทางต่างๆ ในการรับมือ

กับความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ และมีเป้าหมายที่จะดึงฝ่ายต่างๆ ที่เป็นปรปักษ์กันเข้ามาอยู่ในกระบวนการความร่วมมือ เพื่อจัดตั้งระบบที่จะจัดการกับความแตกต่างของทุกฝ่ายอย่างได้ผล

การคลี่คลายความขัดแย้ง มุ่งเน้นที่สาเหตุรากเหง้าต้นตอของความขัดแย้ง ซึ่งรวมถึงแง่มุมเชิงโครงสร้าง พฤติกรรม และเหนืออื่นใดคือทัศนคติ เช่นเดียวกับการจัดการความขัดแย้ง มีความเข้าใจเกี่ยวกับการคลี่คลายที่แตกต่างกันมากมาย ซึ่งนักปฏิบัติและนักวิชาการพยายามแยกแยะมานาน ส่วนใหญ่มักใช้คำคำนี้เป็นคำร่ที่ใช้เรียกความรู้ในสาขานี้ทั้งหมด โดยเฉพาะในงานเขียนกลุ่มเองไกล-อเมริกัน กล่าวอย่างกว้างๆ การคลี่คลายความขัดแย้งมีเป้าหมายที่จะช่วยให้ฝ่ายขัดแย้งได้สำรวจ วิเคราะห์ ตั้งคำถามและปรับเปลี่ยนกรอบของจุดยืนและผลประโยชน์ฝ่ายตนเพื่อเป็นหนทางหนึ่งที่จะก้าวข้ามความขัดแย้ง สำหรับหลายๆ คน กระบวนการเรียนรู้ที่ตามมาพร้อมกับการคลี่คลายความขัดแย้งมีความสำคัญเท่าๆ กับจุดหมายปลายทางที่หวังว่าจะบรรลุถึง กล่าวคือ เราไม่ได้มองว่าอนาคตจะปลอดไร้ความขัดแย้ง แต่มองว่าอนาคตควรมีพันธะและตัวแบบที่ฝ่ายขัดแย้งสามารถนำมาใช้เพื่อการคลี่คลายต่อไปข้างหน้าแทนที่จะหันไปใช้ความรุนแรง

งานนี้เป็นของใคร?

กรอบความคิดทั้งสามประการที่น่าเสนอในที่นี้มีได้พัฒนาขึ้นโดยฝ่ายขัดแย้ง แต่พัฒนาขึ้นมาโดยคนนอก ทั้งสามประการล้วนเสนอการแทรกแซงบางรูปแบบ โดยมีเป้าหมายที่จะช่วยให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เป็นกุญแจสำคัญภายในความขัดแย้งมีบทบาทมากขึ้นในการลดระดับความขัดแย้งลง เนื่องจากสร้างขึ้นจากจารีตซึ่งเป็นที่ยอมรับในวงการทฤษฎีภาคีและระหว่างประเทศ ในขณะเดียวกันก็มีโครงสร้าง

หลากหลายกว้างขวางที่พัฒนาขึ้นภายใต้การสนับสนุนของระบบ UN ในระยะหลัง องค์การระดับภูมิภาค เช่น ASEAN, AU และ EU แม้กระทั่งกลุ่มพันธมิตรด้านการทหาร ต่างก็เริ่มแสวงหาจุดเชื่อมโยงระหว่างสันติภาพ ความมั่นคงของมนุษย์และการพัฒนา ในบรรดาตัวแสดงที่หลากหลายนี้ มีความจำเป็นเร่งด่วนที่ควรปรับปรุงการประสานงานและวางนโยบายให้สอดคล้องกัน ยกตัวอย่างเช่น ในโครงการ Gothenburg ของคณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรปซึ่งมีการทำงานครอบคลุมกว้างขวาง เป็นต้น

การแทรกแซงส่วนมากมักริเริ่มโดยผู้นำทางการเมืองและชนชั้นนำในสังคม รวมทั้งมักมุ่งแก้ไขปัญหาในกลุ่มคนเหล่านี้ แต่การเน้นเฉพาะรัฐบุรุษ ตัวแสดงที่เป็นกองทัพและการแทรกแซงจากต่างประเทศเป็นการมองข้ามความสำคัญและคุณค่าของปฏิบัติการอีกหลายระดับที่ควรกระทำคู่ขนานไปด้วย การจัดหาสำนักงานที่เหมาะสม พื้นที่ที่ปลอดภัย การติดตามตรวจสอบอย่างอิสระ หรือการนำสื่อมาใช้อย่างสร้างสรรค์ เป็นเพียงบางบทบาทที่องค์กรภาคประชาสังคมน่าจะเข้ามารับภาระ ตัวอย่างที่โดดเด่นขององค์กรเหล่านี้มี อาทิ โครงการ “Peace Counts on Tour” ซึ่งผู้สื่อข่าวจากสื่อสำนักนี้เข้าไปในพื้นที่ขัดแย้งเพื่อบันทึกผลงานของนักสร้างสันติภาพที่ประสบความสำเร็จ ภาพและเรื่องราวที่เป็นผลลัพธ์จากโครงการดังกล่าวถูกนำกลับเข้าไปในพื้นที่ขัดแย้งเพื่อเผยแพร่ในฐานะตัวอย่างหรือตัวแบบด้านบวกของวิธีการสร้างสันติภาพในท้องถิ่น มีการยอมรับมากขึ้นเรื่อยๆ ว่า ขบวนการรากลึกและแม้กระทั่ง “ตัวป่วนกระบวนการสันติภาพ” (spoilers) สามารถสร้างผลกระทบในเชิงสร้างสรรค์ต่อการรักษาสันติภาพได้เช่นกัน ในระดับปัจเจกบุคคล การให้การศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพ การส่งเสริมการเพิ่มอำนาจให้ประชาชนและการกระตุ้นให้ไวต่อความขัดแย้ง จัดเป็นรูปแบบของการป้องกันเช่นเดียวกัน

กล่าวโดยสรุปก็คือ ทุกคนสามารถมีบทบาทอย่างใดอย่างหนึ่ง

เท่านี้ก็พอแล้วหรือ?

การชี้ให้เห็นกรณีบาดเจ็บล้มตายและความเสียหายที่เกิดจากความขัดแย้งย่อมง่ายกว่าการยกกรณีที่ป้องกันได้สำเร็จ อาจกล่าวได้ว่า การเปลี่ยนผ่านอย่างสันติขานานใหญ่บางกรณีที่เกิดขึ้นในยุโรปตะวันออก ภายหลังจากล่มสลายของสหภาพโซเวียตถือเป็นผลงานขององค์กรที่ว่าด้วยความมั่นคงและความร่วมมือในยุโรป (OSCE) หรือสหภาพยุโรปที่ดำเนินกิจกรรมป้องกันเป็นผลสำเร็จ ในระดับรากหญ้า เอ็นจีโอที่มีขนาดเล็กกว่า เช่น Berghof ก็มีคุณูปการในด้านการป้องกันเช่นกัน ยกตัวอย่างเช่น การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสานเสวนาระหว่างการเปลี่ยนผ่านอันประะบางในประเทศโรมาเนียหลังยุคประธานาธิบดีเซาเซสคู แผนปฏิบัติการ *Agenda for Peace* (1992) ของสหประชาชาติคือจุดหมายที่สะท้อนถึงการเปลี่ยนจุดมุ่งเน้นจากมาตรการตั้งรับมาสู่มาตรการเชิงรุกมากขึ้น แน่นนอน นำเสียดายที่โลกต้องเผชิญกับความขัดแย้งร้ายแรงอีกมากมายที่ “การหลังเลือด” ยังคงเรียกร้องความใส่ใจอย่างทันทั่วทั้งที่

การจัดการความขัดแย้งเกิดจากความจำเป็นที่ต้องการการปฏิบัติการอย่างรวดเร็วและเด็ดขาด ดังนั้นจึงมักถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นแค่ “การติดพลาสเตอร์” ปกปิดบาดแผลเจ็บลึกสาหัส การคลี่คลายความขัดแย้งเองก็มีข้อจำกัด กล่าวคือ ความเร่งด่วนและการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าอาจส่งผลให้มองข้ามสาเหตุรากเหง้า หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มสำคัญถูกกีดกันออกจากการเจรจา ยิ่งกว่านั้น ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งฝ่ายอาจไม่ยอมให้ความร่วมมือ การขาดอำนาจโน้มน้าวหรือขาดเจตจำนงทางการเมืองที่จะแสวงหาทางออกคือ

อุปสรรคที่มักพบเห็นทั่วไป แม้ในกรณีที่คู่ขัดแย้งต้องการสันติภาพมากกว่าสงคราม แต่พวกเขาก็อาจปฏิเสธที่จะมีส่วนร่วมในการเจรจา เพราะเสี่ยงต่อความปลอดภัยของตน หรือไม่ก็กลัวว่าผลลงเอยจะแย่งยิ่งกว่าก่อนการคลี่คลาย เนื่องจากข้อตกลงสันติภาพส่วนใหญ่มักยินยอมกันระหว่างฝ่ายขัดแย้งที่ติดอาวุธ จึงมีความเสี่ยงอย่างยิ่งที่ลงท้ายแล้วการคลี่คลายความขัดแย้งจะให้โอกาสแก่กลุ่มคนติดอาวุธมากกว่าคนกลุ่มอื่นๆ ในสังคม

ข้อวิพากษ์วิจารณ์ต่อการจัดการและการคลี่คลายความขัดแย้งที่พบบ่อยๆ ก็คือ วัตถุประสงค์ของวิธีการทั้งสองไม่กว้างขวางครอบคลุมเพียงพอ เมื่อเผชิญหน้ากับความซับซ้อน ความไม่สมมาตรและความขัดแย้งเรื้อรังที่ปะทุซ้ำๆ นักวิชาการและนักปฏิบัติจำนวนหนึ่งจึงหันมาสนับสนุนชุดเป้าหมายที่ครอบคลุมกว่าเดิม พวกเขาวิพากษ์การรอบคอบความคิดของ → การแปรเปลี่ยนความขัดแย้งช่วยให้เข้าใจกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงนี้ได้ดีกว่า

งานภาคสนามทุกวันนี้�ายังถูกรอบงำด้วยตัวแสดงบางกลุ่มและวิธีการบางอย่างที่ออกแบบและนำมาใช้บนพื้นฐานของวิธีคิดแบบเสรีนิยมซึ่งพบเห็นทั่วไปในโลกตะวันตก อย่างไรก็ตาม หลังจากผลลัพธ์ที่ยังขาดตกบกพร่องอยู่มาก ปัจจุบันจึงมีความเต็มใจที่จะรับฟังและเรียนรู้จากแนวคิดอื่นๆ ที่ปฏิบัติกันทั่วโลกมากขึ้น นับตั้งแต่ *xotla*¹

¹ *xotla* เป็นแนวการจัดการความขัดแย้งของชนเผ่าในแอฟริกา โดยจัดการประชุมให้คนที่รู้สึกคับข้องใจได้มีโอกาสระบาย/แสดงความรู้สึกของตัวเองในพื้นที่สาธารณะเพื่อร่วมกันแก้ปัญหา ใน *xotla* จะประกอบไปด้วยผู้อาวุโสในชุมชน ผู้ชายและผู้หญิง ใช้เวลาหลายวัน การจัดแต่ละครั้งอาจจะไม่ได้แก้ปัญหาทั้งหมด แต่เป้าหมายก็เพื่อให้คนในชุมชนได้ยินหรือเห็นปัญหาร่วมกัน

ของแอฟริกาใต้ หลักการฟูกูตะ (Fukuda Doctrine) ของญี่ปุ่น² จนถึง “หมู่บ้านสันติภาพ” ของชุมชน San José de Apartadó ในโคลอมเบีย³ มีประชาชนอีกมากมายที่ “เสียเหงื่อ” เจียวๆ เพื่อสร้างสันติภาพในทุกกระดับชั้นของสังคม

อ้างอิงและอ่านเพิ่มเติม

Haumersen, Petra, Helmolt Rademacher & Norbert Ropers (2002). *Konfliktbearbeitung in der Zivilgesellschaft. Die Workshop-Methode im rumänischungarischen Konflikt*. Münster: LIT Verlag (in German).

Lund, Michael S. (1996). *Preventing Violent Conflicts: A Strategy for Preventive Diplomacy*. Washington, DC: USIP Press.

Ramsbotham, Oliver, Tom Woodhouse & Hugh Miall (2011). *Contemporary Conflict Resolution. The Prevention, Management and Transformation of Deadly Conflicts*. (Third edition.) Cambridge, UK; Malden, MA: Polity.

แหล่งข้อมูลออนไลน์

An Agenda for Peace, www.un.org/Docs/SG/agpeace.html

Gothenburg Programme, www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/foraff/122911.pdf

Peace Counts on Tour, www.youtube.com/watch?v=MnFpdU-5BPI [in German]

---

² ประกาศใช้เมื่อปี 1977 โดยนายกรัฐมนตรี ทาเคโอะ ฟูกูตะ เป็นหลักการเพื่อจัดความสัมพันธ์ระหว่างประเทศญี่ปุ่นกับประเทศสมาชิกอาเซียนใหม่หลังสงครามโลกครั้งที่สอง โดยเน้นย้ำความสัมพันธ์แบบ “ใจสู้ใจ” สร้างความไว้วางใจและมิตรไมตรีระหว่างกัน มุ่งเน้นด้านเศรษฐกิจการค้าและประกันความเท่าเทียมระหว่างญี่ปุ่นกับอาเซียน

³ ความขัดแย้งในโคลอมเบียระหว่างกลุ่มติดอาวุธนิยมรัฐบาลกับฝ่ายต่อต้านซึ่งทวีความรุนแรงขึ้นในปี 1996 ปีต่อมาชุมชนนี้ได้ก่อตั้งหมู่บ้านสันติภาพขึ้น ประกาศความเป็นกลางไม่ฝักใฝ่กลุ่มติดอาวุธใดๆ รวมถึงปฏิเสธไม่ให้กลุ่มติดอาวุธเหล่านั้นเข้ามาหมู่บ้าน

3 การแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง - ทฤษฎี หลักการ ตัวแสดง Conflict Transformation- Theory, Principles, Actors

*การแปรเปลี่ยนความขัดแย้งคือ...การแปรเปลี่ยนระบบ โครงสร้าง
และความสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดความรุนแรงและความอยุติธรรมนั่นเอง
องค์กร Responding to Conflict*

เมื่อพบเห็นความรุนแรง เราเกิดแรงกระตุ้นหลักสามประการ ประการแรกเป็นเรื่องเฉพาะหน้า นั่นคือยุติความรุนแรง ประการที่สองเป็นเรื่องระยะกลาง นั่นคือเยียวยาบาดแผลที่เป็นผลจากความรุนแรง ประการ

ที่สามซึ่งเป็นประการสุดท้ายเป็นเรื่องระยะยาว นั่นคือเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขพื้นฐานที่นำไปสู่ความรุนแรงและอาจนำไปสู่ความรุนแรงอีกในอนาคต การแปรเปลี่ยนความขัดแย้งคือวิธีการอันครอบคลุมที่พยายามบรรลุเป้าหมายสุดท้ายในสามเป้าหมายข้างต้นโดยไม่ละเลยเป้าหมายอื่นๆ

ตลอดมามีการใช้คำศัพท์ที่แตกต่างหลากหลายมาก บ้างก็เหลื่อมซ้อนกันและกระทั่งขัดแย้งกันเกี่ยวกับการที่ตัวแสดงต่างๆ (หรือผู้เขียน) นิยามวิธีการนานาชาติในการทำงานกับความขัดแย้ง(→ การป้องกันความขัดแย้ง การจัดการความขัดแย้ง การคลี่คลายความขัดแย้ง) สำหรับมูลนิธิ Berghof เราเลือกการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งเป็นกรอบความคิดชั้นนำ เพราะมองว่าแนวทางนี้เป็นการวางกรอบความคิดที่ลึกซึ้งและมีความเป็นองค์รวมมากที่สุดในการเปลี่ยนแปลงเชิงสร้างสรรค์ที่จำเป็นต่อการสร้างสันติภาพที่เป็นธรรม

กรอบความคิดของการแปรเปลี่ยน

คำนิยามที่ดีที่สุดของการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งก็คือ มันเป็นกระบวนการซับซ้อนของการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ ทัศนคติ พฤติกรรม ผลประโยชน์และวาทกรรมในพื้นที่ความขัดแย้งที่มีแนวโน้มความรุนแรงให้แปรเปลี่ยนไปในทางที่สร้างสรรค์ ประเด็นสำคัญคือมันมุ่งแก้ปัญหาพื้นฐานเชิงโครงสร้าง วัฒนธรรมและสถาบันที่กระตุ้นและเป็นเงื่อนไขของการเกิดความขัดแย้งทางการเมืองและสังคมที่รุนแรงด้วย คำคำนี้ปรากฏในงานเขียนของ “ผู้บุกเบิก” การศึกษาด้านสันติภาพและความขัดแย้งหลายคน อาทิ อัดัม เคอร์ (Adam Curle), โยฮัน กัลตุง (Johan Galtung), หลุยส์ ไคลส์เบิร์ก (Louis Kriesberg), กุมาร์ รูเพซิงห์ (Kumar Rupesinghe), โรโม แวรีเนน

(Raimo Väyrynen) แต่กรอบความคิดนี้ได้รับการขยายความอย่างละเอียดลออที่สุดในงานเขียนของ จอห์น พอล ลีเดอร์ช (John Paul Lederach) และ ไดอานา ฟรานซิส (Diana Francis)

แนวทางนี้เป็นกระบวนการหลายมิติ ไม่ใช่เส้นตรงและคาดการณ์ไม่ได้ ซึ่งเกี่ยวข้องกับตัวแสดงที่แตกต่างหลากหลายจำนวนมาก เพื่อขับเคลื่อนจาก “ความรุนแรงซ่อนเร้นและเปิดเผยไปสู่สันติภาพเชิงโครงสร้างและวัฒนธรรม” ดังที่เวโรนิก ดูเดอเอ็ท (Véronique Dudouet) เคยกล่าวไว้ แนวทางนี้เหมาะสมเป็นพิเศษในสถานการณ์ความขัดแย้งที่ยืดเยื้อและไม่สมมาตรซึ่งเกี่ยวข้องกับประเด็นความยุติธรรมทางสังคม โดยเฉพาะในสภาพแวดล้อมเช่นนี้ มันเป็นแนวทางที่เรียกร่องการมีปฏิสัมพันธ์ระยะยาวและทักษะทางการเมือง

กรอบความคิดนี้หมายถึงอะไรในภาคปฏิบัติ? ยกตัวอย่างเช่น เคนยากับความรุนแรงที่ต้องเผชิญหลังจากการเลือกตั้งที่เกิดข้อพิพาทใน ค.ศ. 2007/2008 เดคา อิบราฮิม อับดี (Dekha Ibrahim Abdi) บรรยายถึงบริบทนี้ว่า มันชวนให้คิดว่าทั้งหมดเป็นแค่ปัญหาของการควบคุมตัวแสดงทางการเมืองกับเยาวชนบางกลุ่มที่ถูกปลุกระดม กระนั้นก็ตาม เธอเน้นย้ำว่า “เราต้องไม่มองเหตุการณ์นี้เป็นแค่วิกฤตการณ์ทางการเมือง แล้วก็ทำแค่วิเคราะห์การเมือง ถึงแม้ผู้ขับเคลื่อนบางคนอยู่ในแวดวงการเมืองก็จริง แต่เราจำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์ทางสังคม ภาคเศรษฐกิจอย่างจริงจังด้วย [...] –และประชาชนก็บอกว่า ใช่ เราจำเป็นต้องแก้ไขความรุนแรงจากการเลือกตั้ง แต่เราจำเป็นต้องแก้ไขปัญหาอื่นๆอย่างจริงจังด้วยเช่นกัน” ทั้งหมดนี้จำเป็นต้องมีแนววิธีที่มองระบบทั้งหมดโดยสร้างปฏิสัมพันธ์กับตัวแสดงในระดับชุมชนท้องถิ่นไปจนถึงผู้ไกลเกลี่ยระหว่างประเทศอย่าง โคฟี อันนัน มันครอบคลุมทั้ง

ผู้แปรเปลี่ยนความขัดแย้ง

ประเภท	ตัวอย่าง
1. การแปรเปลี่ยนบริบท	≡ การเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศหรือภูมิภาค
2. การแปรเปลี่ยนโครงสร้าง	≡ การเปลี่ยนแปลงจากความสัมพันธ์ที่ไม่สมมาตรไปสู่ความสัมพันธ์สมมาตร ≡ การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างอำนาจ ≡ การเปลี่ยนแปลงของตลาดค้าความรุนแรง
3. การแปรเปลี่ยนตัวแสดง	≡ การเปลี่ยนแปลงผู้นำ ≡ การเปลี่ยนแปลงเป้าหมาย ≡ การเปลี่ยนแปลงภายในของฝ่ายขัดแย้ง ≡ การเปลี่ยนแปลงในฐานสนับสนุนของแต่ละฝ่าย ≡ การเปลี่ยนแปลงตัวแสดง
4. การแปรเปลี่ยนประเด็น	≡ การก้าวข้ามประเด็นที่เป็นข้อพิพาท ≡ การประนีประนอมเชิงสร้างสรรค์ ≡ การเปลี่ยนประเด็น ≡ การตัดความเชื่อมโยงหรือปรับเปลี่ยนการเชื่อมโยงประเด็น
5. การแปรเปลี่ยนภายในตัวบุคคล/ชนชั้นนำ	≡ การเปลี่ยนแปลงมุมมอง ≡ การเปลี่ยนแปลงจิตใจ ≡ การเปลี่ยนแปลงเจตจำนง ≡ การแสดงท่าทีไถ่เกี้ยว

ที่มา: H. Miall 2004. Conflict Transformation: A Multi-Dimensional Task, in: Berghof Handbook for Conflict Transformation, online version.

จุดมุ่งเน้นระยะสั้นที่ต้องการยุติความรุนแรง ตลอดจนการคิดหาวิธีการที่จะทำให้คนหนุ่มสาวถูกชักจูงไปจับอาวุธน้อยลง อีกทั้งยังจัดการกับประเด็นความยุติธรรมทางสังคมและอัตลักษณ์ การดำรงชีวิตและการแบ่งปันอำนาจทางการเมือง เป้าหมายคือการบรรลุการแปรเปลี่ยนสถาบันและโครงสร้างในระยะยาว

กฤษฎี การปฏิบัติและหลักการ

การแปรเปลี่ยนความขัดแย้งไม่ได้เกิดจากหรือมุ่งเป้าไปสู่ทฤษฎียิ่งใหญ่ครอบจักรวาล ตรงกันข้าม กรอบความคิดนี้ทดสอบและสร้างข้อเสนอเชิงทฤษฎีจากการวิจัยในภาคสนามและการมีปฏิสัมพันธ์กับนักปฏิบัติ ถึงแม้ว่าวางพื้นฐานบนแนววิธีเชิงประจักษ์และระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ กระนั้นก็ตามทฤษฎีก็มีส่วนชี้นำและมีคุณค่าเป็นตัวขับเคลื่อน

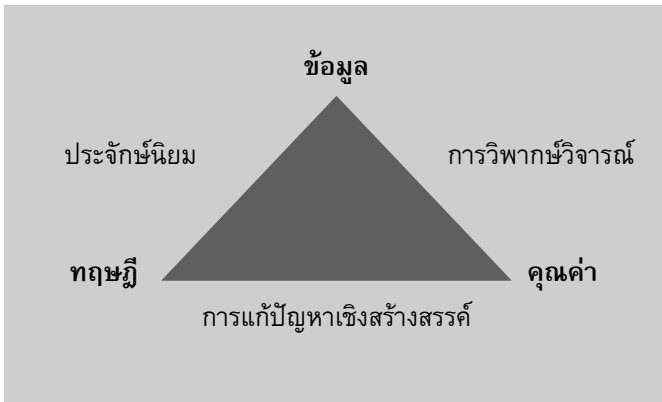
เป้าหมายที่มุ่งทดสอบทฤษฎีกับการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเป็นหลักการแก่นสารในการทำงานของมูลนิธิ Berghof ตลอดช่วงทศวรรษหลังๆ ซึ่งบันทึกอยู่ในคู่มือชื่อ *Berghof Handbook for Conflict Transformation* รวมทั้งการวิจัยประเด็นความขัดแย้ง การสนับสนุนสันติภาพและกิจกรรมให้การศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพ

การแปรเปลี่ยนความขัดแย้งวางอยู่บนหลักการที่ชัดเจน มันกอปรขึ้นเป็นจรรยาบรรณสำหรับทั้งผู้วิจัยและนักปฏิบัติ และมีใช้จะบรรลุได้ง่ายๆ เสมอไปในโลกความเป็นจริงของการจัดการโครงการสันติภาพ หลักการชุดที่หนึ่งแจ่มแจ้งว่าเราควรมีความสัมพันธ์อย่างไรกับกลุ่มคนที่เราทำงานด้วยเพื่อมุ่งไปสู่การแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง อาทิ การเคารพศักยภาพและความเป็นเจ้าของของชุมชนท้องถิ่น การเปิดกว้างและเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียม (multi-partiality) รวมทั้ง

ยึดตามกติกา หลักการชุดที่สองแจกแจงถึงคุณสมบัติส่วนบุคคลที่จำเป็นในการปฏิสัมพันธ์เพื่อการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งและการสร้างสันติภาพ กล่าวคือ ความเห็นอกเห็นใจ ความอ่อนน้อม การครุ่นคิดทบทวนตัวเอง รวมทั้งความมุ่งมั่นและอดุสาหะที่จะบรรลุการเปลี่ยนแปลงที่ละขั้นตอนในระยะยาว แม้ว่าจะต้องเผชิญอุปสรรคขวากหนามบ่อยๆ ก็ตาม

ตัวแทนของการแปรเปลี่ยน

ในทุกสภาพแวดล้อมที่มีความขัดแย้งยืดเยื้อ ย่อมมีทั้งตัวแทนของการเปลี่ยนแปลงหรือการขัดขืนด้วยความรุนแรง แต่ก็มีตัวแทนของการเปลี่ยนแปลงโดยสันติด้วย กระบวนการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งต้องค้นหาและเชื่อมโยงกับผู้ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงโดยสันติ แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องทำความเข้าใจผู้ขับเคลื่อนความรุนแรงและสงคราม หรือ “ตัวป่วนกระบวนการสันติภาพ” ด้วย ขอยกคำพูดของเดคา อิบราฮิม อับดี อีกครั้ง “อย่ามองพวกเขาเป็นปัญหา แต่มองพวกเขาเป็นผู้คนที่ต้องการความเข้าใจ [...] แล้วพวกเขาจะกลายเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนายุทธศาสตร์” เห็นได้ชัดว่าความพยายามในการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งจำเป็นต้องครอบคลุมหลายระดับ หลายลู่ทางและหลายภาคส่วน ทั้งผู้พลัดถิ่น รัฐบาลและตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ ผู้หญิงและผู้ชาย ฝ่ายขัดแย้งและทูตสันติภาพ สิ่งสำคัญคือการเชื่อมโยงระดับสูง กลางและรากหญ้าของพื้นที่ขัดแย้งเข้าด้วยกัน โดยค่านึงเสมอว่าสันติภาพสร้างขึ้นจากภายในสังคมที่ตกอยู่ภายใต้ความขัดแย้ง ไม่ใช่ด้วยผู้เชี่ยวชาญและผู้แทรกแซงจากภายนอก ถึงแม้คนกลุ่มหลังอาจนำแนวคิดและการสนับสนุนที่จำเป็นมากและน่ายินดีมาให้ก็ตาม

ที่มา: J. Galtung 1996

คำถามปลายเปิด

การแปรเปลี่ยนความขัดแย้งมิได้ปราศจากข้อท้าทายและคำวิพากษ์วิจารณ์ กรอบความคิดนี้เรียกร้องการเปลี่ยนแปลงที่กว้างขวางและลึกซึ้งในเนื้อหาของโครงสร้างสังคม จนเป็นไปได้ที่มันอาจยิ่งกระตุ้นให้ความขัดแย้งทวีความตึงเครียดขึ้นในระยะสั้น ทั้งนี้เนื่องจากเสนอแนะกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่สิ้นคลอน (และคุกคาม) ความเชื่อ ความสัมพันธ์ อำนาจ จุดยืนและสถานภาพจนน่าวิตก บางคนอ้างว่าแนวทางนี้สามารถเป็นได้แค่แนวคิดชั้นนำมากกว่าเป็นโครงการที่นำไปปฏิบัติได้อย่างเต็มที่ บ้างก็เสนอการจัดลำดับความสำคัญ เช่น การเน้นที่การสร้างความสัมพันธ์ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การแปรเปลี่ยนความขัดแย้งไม่สามารถวางแผนและนำไปปฏิบัติได้ด้วยตัวแสดงเพียงคนเดียว มันต้องอาศัยการสนับสนุนจากกลุ่มที่แตกต่างหลากหลายจำนวนมาก เราจะชักจูง ประสานและดึงกลุ่มเหล่านี้มารวมกันได้

อย่างไร? การกีดกันตัวแสดงระดับท้องถิ่นในบริบทนี้จะก่อให้เกิดความหวาดระแวงว่านี่คือ “การวิศวกรรมสังคม” และเป็นแค่รูปแบบอำพรางของอิทธิพลตะวันตก มีการสำรวจหาวิธีการที่เป็นระบบเพื่อใช้เป็นหนทางที่เป็นไปได้อย่างหนึ่งในการจัดการความซับซ้อนนี้ (→ การแปรเปลี่ยนความขัดแย้งอย่างเป็นระบบ)

อ้างอิงและอ่านเพิ่มเติม

Francis, Diana (2010). *From Pacification to Peacebuilding.*

A Global Call to Transformation. London: Pluto Press.

Galtung, Johan (1996). *Peace by Peaceful Means. Peace and Conflict, Development and Civilization.* London: Sage Publications.

Lederach, John Paul (1997). *Building Peace: Sustainable Reconciliation in Divided Societies.* Washington, DC: United States Institute of Peace Press.

แหล่งข้อมูลออนไลน์

Interview with Dekha Ibrahim Abdi (podcast), www.berghof-foundation.org > Glossary > 03 Conflict Transformation

Berghof Handbook for Conflict Transformation, online version, www.berghof-handbook.net

Véronique Dudouet 2006. *Transitions from Violence to Peace. Revisiting Analysis and Intervention in Conflict Transformation.* (Berghof Report No. 15.), www.berghof-foundation.org > Publications > Conflict Research Publications

4 การสานเสวนา Dialogue

*ในการสานเสวนาที่แท้จริง ทั้งสองฝ่ายต่างเต็มใจที่จะเปลี่ยนแปลง
ดิช นัท ฮันท์*

เราสามารถมองว่าการสานเสวนาเป็นวิธีการเชิงสร้างสรรค์อย่างหนึ่ง ในการจัดการกับความขัดแย้ง อันที่จริงแล้วมันเป็นวิธีการคลาสสิก ที่เดียว ดังคำพังเพยที่ว่า ทรายที่ยังคุยกกันก็ไม่ยิ่งไต่กัน หรือตามข้อสังเกตจากสามัญสำนึกที่ว่า จะมีวิธีการคลี่คลายข้อพิพาทใดดีกว่า การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างจริงจัง?

การริเริ่ม การจัดงานและการอำนวยความสะดวกให้เกิดการสานเสวนา

ความหมายของการสานเสวนาในยุคสมัยใหม่มีจุดเริ่มต้นมาตั้งแต่ยุคโบราณและยุคกลาง ในปัจจุบัน คำคำนี้มีคำนิยามเบื้องต้น หมายถึงการแลกเปลี่ยนเชิงสนทนาด้วยการพูดหรือการเขียนระหว่างคนสองคนขึ้นไป รากศัพท์ของคำคำนี้มาจากภาษากรีกคือ *diá* และ *lógos* ซึ่งสามารถตีความว่าเป็น “การหลั่งไหลของถ้อยคำ” หรือ “ความหมาย” ที่คนมากกว่าหนึ่งคนสร้างขึ้น

ตรงกันข้ามกับคำว่า “discussion” (การถกเถียง) และ “debate” (โต้แย้ง) ซึ่งเน้นไปที่เนื้อหาของคำสนทนาเป็นอันดับแรก คำว่า “dialogue” (สานเสวนา) ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องต่างๆ กับเนื้อหา ความแตกต่างอีกประการหนึ่งคือ สองคำแรกมักมีองค์ประกอบของการแข่งขันที่เน้นย้ำความเหนือกว่าของความคิดหนึ่ง ในขณะที่คำหลังมีนัยหมายถึงความเข้าใจซึ่งกันและกันหรือความปรารถนาที่จะแสวงหาจุดร่วม อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริงของการสนทนาทั้งท่ามกลางและเกี่ยวกับความขัดแย้ง มิติของการถกเถียง วิวาทะและสานเสวนา มักปนเปกันและแยกแยะได้ด้วยการวิเคราะห์เท่านั้น กระนั้นหัวใจหลักที่ทำให้การสานเสวนาประสบความสำเร็จคือ การมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกของฝ่ายที่ขัดแย้ง ซึ่งทั้งสองฝ่ายต่างเคารพซึ่งกันและกันในฐานะมนุษย์และพร้อมที่จะรับฟังกันและกันอย่างลึกซึ้งเพียงพอ จนสามารถเกิดแรงบันดาลใจที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติบางอย่างหรือเรียนรู้กัน ซึ่งถือเป็นคุณูปการอย่างยิ่งต่อการแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง

กลายเป็นวิธีการที่สำคัญอย่างยิ่งประการหนึ่งในกระบวนการสร้างสรรค์สันติภาพ นักวิชาการ นักการศึกษาและนักปฏิบัติให้เหตุผลว่า การสานเสวนาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการมีปฏิสัมพันธ์กับฝ่ายตรงข้าม

ในลักษณะที่ไม่เผชิญหน้า เป็นการ “สร้างความเป็นมนุษย์” ให้แก่ การปฏิสัมพันธ์และสำรวจหาหนทางต่างๆ ในการป้องกัน จัดการหรือ คลี่คลายความขัดแย้ง หัวใจสำคัญอยู่ที่การสร้างการสื่อสารแบบต่างๆ และทำความเข้าใจต่อความต้องการและผลประโยชน์ของฝ่ายตน รวมทั้งของฝ่ายตรงข้ามให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ในขณะเดียวกัน ถึงแม้การ สานเสวนามีความสำคัญที่จะช่วยแปรเปลี่ยนความสัมพันธ์ ส่งเสริม ความเห็นอกเห็นใจและบันดาลใจให้มองเห็นการแก้ไขปัญหา แต่ มันก็ไม่สามารถทดแทนความพยายามด้านอื่นๆ ที่จะแก้ไขสาเหตุ เชิงโครงสร้างและจัดการกับแง่มุมด้านการเมืองเชิงอำนาจของความ ขัดแย้ง

องค์ประกอบของการสานเสวนาที่มีแนวโน้ม จะประสบความสำเร็จ

ในช่วงสองสามทศวรรษหลังมานี้ การสานเสวนากลายเป็นหัวข้อ โปรดปรานสำหรับนักคิดเชิงสร้างสรรค์จากหลายสาขา คุณูปการสำคัญ ต่อหัวข้อนี้มาจาก มาร์ติน บูเบอร์ (Martin Buber) นักเทววิทยา เดวิด โบห์ม (David Bohm) นักฟิสิกส์ ผู้คิดค้นทฤษฎีการสานเสวนา ในฐานะกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่ม และ วิลเลียม ไอแซคส์ (William Isaacs) ตลอดจนนักคิดเชิงระบบคนอื่นๆ ที่สำรวจวิธีการนี้ในฐานะ เครื่องมือเพื่อการเรียนรู้ด้านการจัดตั้งองค์กร

นักคิดทั้งหลายข้างต้นและผู้มีคุณูปการคนอื่นๆ ช่วยกันคิดค้น องค์ประกอบพื้นฐานชุดหนึ่งสำหรับการสานเสวนาที่มีศักยภาพในการ แปรเปลี่ยนสำหรับบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- ≡ แสดงออกถึงความเคารพและยอมรับความเท่าเทียมของผู้เข้าร่วม สานเสวนาทุกคน ซึ่งต่างมีภูมิหลังและความคิดเห็นเป็นของตัวเอง

- ≡ พัฒนาทักษะการรับฟังอย่างกระตือรือร้นและตระหนักถึงคุณูปการ จากคู่สนทนาทุกฝ่าย
- ≡ ยับยั้งสมมติฐาน ความคิด อารมณ์และความคิดเห็นของตนเองไว้ชั่วคราวเพื่อเปิดโอกาสให้แรงบันดาลใจใหม่ๆ ได้อุบัติขึ้น
- ≡ พุดจากใจจริงและนำเสนอความจริงของฝ่ายตนด้วยความเชื่อตรง เน้นกระบวนการที่มีอิทธิพลต่อจุดยืนของตนมากกว่าผลลัพธ์
- ≡ ผ่อนกระบวนการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ให้ช้าลง เปิดกว้างต่อวิสัยทัศน์ใหม่ๆ และสำรวจหาช่องทางสำหรับการเรียนรู้ร่วมกัน

แน่นอนรายการข้างต้นนี้เป็นการรวบรวมข้อเรียกร้องในเชิงอุดมคติ ซึ่งยากจะบรรลุถึงในสถานการณ์ที่ความขัดแย้งยกระดับสูง ภายใต้อาณัติสถานการณ์เช่นนั้น บุคคลที่ได้รับผลกระทบย่อมมองกันและกันด้วยความกินแหนงแคลงใจหากไม่ใช่เกลียดชังกันไปเลย พวกเขาอาจไม่เต็มใจพบปะกันซึ่งๆ หน้า ยกตัวอย่างเช่น การยกระดับทางการเมืองก่อให้เกิดอุปสรรค “เชิงศีลธรรม” เชิงกฎหมายและ/หรือเชิงกายภาพที่ขัดขวางการพบปะกับ “ศัตรู” กระนั้นก็ตาม ปัญหาท้าทายส่วนใหญ่ฝังรากลึกในกรอบความคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์และการรับรู้ของผู้เข้าร่วมสนทนา รวมทั้งความกลัวและความรู้สึกที่มีต่ออีกฝ่ายหนึ่งมากกว่า ข้อเรียกร้องพื้นฐานประการหนึ่งสำหรับการสนทนาที่มีแนวโน้มจะประสบความสำเร็จก็คือ การสร้าง “พื้นที่ปลอดภัย” สำหรับการประจุมพบปะกัน บางครั้งก็เรียกว่า “ตู้คอนเทนเนอร์” เงื่อนไขข้อนี้คือภารกิจประการหนึ่งของฝ่ายที่สาม ซึ่งการสนับสนุนและอำนวยความสะดวกของฝ่ายที่สามนี้มักจำเป็นต่อการเตรียมพื้นที่สำหรับการพบปะกันซึ่งหน้าและช่วยให้เกิดการสนทนาที่มีความหมาย

พร้อมกับการพยายามเป็นสื่อกลางไกล่เกลี่ยแล้ว การสนทนาที่เอื้ออำนวยยังคงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการทำงานด้านกระบวนการ

สร้างสันติภาพและการแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง (→ การอำนวยความสะดวก การไกล่เกลี่ยโดยคนกลาง การเจรจาต่อรอง) แม้ว่าการสานเสวนาบางกรณีอาจเป็นการจัดงานครั้งเดียวเล็ก แต่ผู้เชี่ยวชาญด้านสันติภาพส่วนใหญ่เชื่อว่าจำเป็นต้องสร้างวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการสานเสวนาที่ได้ผลในฐานะกระบวนการระยะยาวซึ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมค่อนข้างต่อเนื่องในระดับหนึ่ง

วิธีการและเครื่องมือของการสานเสวนาได้รับการพัฒนาอย่างหลากหลาย กว้างขวางเพื่อส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงสังคมและพัฒนาวิถีการเรียนรู้ที่มีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ วิธีการเหล่านี้ประกอบด้วย:

- ≡ สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เข้าร่วมได้มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในสภาพแวดล้อมที่หลากหลาย (เช่น การใช้เทคนิคที่เรียกว่า open-space⁴ หรือวิธีการแบบ “World Café”⁵)
- ≡ กระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมพูดถึงประสบการณ์ของตนที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง ทั้งความทุกข์ใจและความคาดหวัง ในลักษณะที่จะทำให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ที่สร้างสรรค์ (เช่น วิธีการ “สื่อสารอย่างสันติ” ของ มาร์แชลล์ โรเซนเบิร์ก [Marshall Rosenberg] หรือ “ครุ่นคิด

⁴ Open-Space เป็นรูปแบบการระดมสมองในเรื่องต่างๆ ที่ให้อิสระกับผู้เข้าร่วมเต็มที่ ในการเลือกหัวข้อสนทนาและแสดงความคิดเห็น ผู้ที่เป็นเจ้าของไอเดียจะทำหน้าที่เป็นผู้สรุปความเห็นที่ได้จากการระดมสมองในกลุ่มของตนเอง

⁵ World Café หรือสภากาแฟ คือ รูปแบบหนึ่งของกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมที่มีเป้าหมายเพื่อสร้างและขยายปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มคนจำนวนมาก ในวงสภากาแฟนั้น จะแบ่งผู้เข้าร่วมเป็นกลุ่มๆ ตามความสมัครใจ แต่ละกลุ่มจะพูดคุยในหัวข้อที่กำหนดภายในระยะเวลาจำกัด หลังจากนั้นสมาชิกก็จะแยกย้ายไปพูดหัวข้อย่อยในกลุ่มอื่นที่รวมตัวกันใหม่ซึ่งมีสมาชิกจำนวนเท่าเดิม โดยเหลือเพียงคนเดียวอยู่บนโต๊ะหรือเรียกว่าเจ้าภาพ ทำหน้าที่ถ่ายทอดสรุปบทสนทนาที่เพิ่งจบให้ผู้ฟังใหม่ สมาชิกโต๊ะอื่นจะต้องทำแบบเดียวกัน คือแยกย้ายเข้าร่วมกลุ่มสนทนาใหม่

- ทบทวนและไว้วางใจ” ของ แดน บาร์-ออน [Dan Bar-On] เป็นต้น)
- ≡ ใช้วิธีการสร้างสรรค์ที่ส่งเสริมความเห็นอกเห็นใจและการเปลี่ยนมุมมอง (เช่น ละคร ห้องทดลองการเปลี่ยนแปลง หรือการสลับบทบาท)
- ≡ สร้างอนาคตที่เป็นทางเลือก (การสร้างฉากจำลองเหตุการณ์ การประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับอนาคต ฯลฯ)

นอกเหนือจากวิธีการจำเพาะเจาะจงสำหรับกลุ่มผู้เข้าร่วมจำนวนจำกัดแล้ว ความพยายามในการสานเสวนาบางกรณียังมีเป้าหมายเพื่อเข้าถึงผู้คนในวงกว้างด้วย “การสานเสวนาระดับชาติ” มักสร้างขึ้นเพื่อความสามัคคีในประเทศหลังจากสงครามกลางเมืองหรือประสบการณ์บอบช้ำจากความรุนแรงแบบอื่นๆ กรอบความคิดของการสร้างวัฒนธรรม “การสานเสวนาด้วยกระบวนการประชาธิปไตย” กลายเป็นแนวคิดที่ได้รับความนิยม โดยเฉพาะในละตินอเมริกา ในบริบทของประเทศที่ผ่านความแตกแยกทางการเมืองอย่างลึกซึ้ง

เหตุผลที่เป็นกุญแจสำคัญเบื้องหลังกรอบความคิดทั้งสองประการก็คือเครื่องมือของการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยดั้งเดิม ซึ่งมีการแข่งขันระหว่างพรรคการเมือง การชิงดีชิงเด่นกันของชนชั้นนำทางการเมืองและการอภิปรายในรัฐสภา อาจไม่เพียงพอต่อการสร้างหลักประกันให้เกิดการตัดสินใจทางการเมืองที่ส่งผลดีต่อส่วนรวมในสังคมที่มีความแตกแยกและเล่นการเมืองสูง ดังนั้นจึงควรใช้กลไกและวิธีการสานเสวนาเข้ามาเป็นส่วนเสริม มีการพัฒนา “โครงสร้างสนับสนุนสันติภาพ” เพื่อหนุนเสริมและสร้างคุณภาพให้แก่การสานเสวนาในวงกว้างประเภทนี้ ยกตัวอย่างเช่น “พื้นที่กลางเพื่อสร้างฉันทามติและความรู้ร่วมกัน” ในเลบานอน⁶ เป็นต้น

---

⁶ เป็นพื้นที่กลางที่ให้นักการเมือง คู่ขัดแย้ง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกๆ ฝ่าย มาประชุม

ข้อวิพากษ์วิจารณ์ต่อโครงการสานเสวนา

ข้อวิพากษ์วิจารณ์ต่อโครงการสานเสวนาในกระบวนการสร้างสันติภาพ และการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งส่วนใหญ่มุ่งเน้นที่ข้อบกพร่องเชิง ยุทธศาสตร์และความยากลำบากในการประเมินผลกระทบของมัน การริเริ่มสานเสวนาจำนวนไม่น้อยดูเหมือนตั้งอยู่บนสมมติฐานง่ายๆ ว่า การนำผู้แทนของฝ่ายขัดแย้งมาพบกันย่อมมีผลดีบ้างและไม่มีทาง ส่งผลร้าย เราไม่สามารถอ้างว่าสมมติฐานนี้ถูกต้องอีกต่อไปเมื่อ พิจารณาถึงหลายกรณีที่ผู้เข้าร่วมการสานเสวนาถูกโจมตีจากสาย แข็งกร้าวในกลุ่มตัวเองเนื่องจากการไปพบปะกับ “ศัตรู” ในขณะ เดียวกัน ไม่ต้องสงสัยว่ามีโครงการสานเสวนาจำนวนมากในระดับ รากหญ้าและระดับกลางที่สร้างคุณูปการอย่างมีนัยสำคัญต่อการสร้าง พื้นที่ที่เปรียบเทียบเหมือนเกาะและวัฒนธรรมของสันติภาพขึ้น แต่ข้อดีนี้ มักไม่ถูกแปลเป็นผลกระทบทางการเมืองระดับมหภาค ข้อวิพากษ์ วิจารณ์อีกประการหนึ่งคือ การสานเสวนาอาจก่อให้เกิดผลร้ายใน ความขัดแย้งที่มีความไม่สมมาตรสูง ถ้าหากการสานเสวนานั้นไป บดบังความไม่เท่าเทียมที่แฝงอยู่ด้วยการสร้างภาพลวงตาของ “การ สานเสวนาที่สมมาตร” ขึ้นมาอย่างเป็นทางการ ในขณะที่ผู้แทนของ ฝ่ายมีอำนาจมากกว่าป่าวประกาศเชิดชูความใจกว้างของตัวเองที่ยอม สานเสวนาในประเด็นที่ “ยากลำบาก” ผู้แทนของฝ่ายมีอำนาจน้อย กว่ามักมองว่าการพบปะกันเป็นการเสียเวลาเปล่า หรือกระทั่งแย่กว่า นั้น คือเป็นแค่การตอกย้ำสถานภาพที่ไม่เท่าเทียม

เช่นเดียวกับเครื่องมือของกระบวนการสร้างสันติภาพและการ แปรเปลี่ยนความขัดแย้งอื่นๆ หัวใจสำคัญคือการสร้างกรอบความคิด

ร่วมกันเพื่อสร้างฉันทามติในทุกๆ เรื่องที่ขัดแย้ง เป็นกระบวนการที่ซับซ้อนแต่สามารถ ที่จะนำเอาทุกฝ่ายที่ขัดแย้งมาประชุมหาฉันทามติได้จริง

เกี่ยวกับการสานเสวนาทั้งหมดให้อยู่ภายในบริบทเชิงยุทธศาสตร์และทฤษฎีของการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน รวมทั้งเตรียมพร้อมสำหรับกระบวนการระยะยาว ซึ่งจำเป็นต้องมีความพยายามคู่ขนานในการแก้ไขจัดการกับโครงสร้างที่ขับเคลื่อนความขัดแย้งด้วย

อ้างอิงและอ่านเพิ่มเติม

Bohm, David (1996). *On Dialogue*. London / New York: Routledge.

Bojer, Marianne Mille et al. (2008). *Mapping Dialogue. Essential Tools for Social Change*. Chagrin Falls, Ohio: Taos Institute Publications.

Halabi, Rabah (ed.) (2000). *Israeli and Arab Identities in Dialogue: The School for Peace Approach*. New Brunswick, NJ: Rutgers UP.

Hartkemeyer, Johannes & Martina (2005). *Die Kunst des Dialogs. Kreative Kommunikation entdecken. Erfahrungen, Anregungen, Übungen*. Stuttgart: Klett-Cotta.

แหล่งข้อมูลออนไลน์

Lebanon National Dialogue Support Project, www.common-spaceinitiative.org

Norbert Ropers (2004). *From Resolution to Transformation. The Role of Dialogue Projects*, *Berghof Handbook for Conflict Transformation*, online version, www.berghof-foundation.org > Publications > Berghof Handbook

Oliver Wolleh (2006). *A Difficult Encounter - The Informal Georgian-Abkhazian Dialogue Process*. (Berghof Report No. 12.), www.berghof-foundation.org > Publications > Conflict Research Publications

5 ศักดิ์ศรีและความไว้วางใจ Dignity & Trust

ถนนสู่สันติภาพปูลาดด้วยศักดิ์ศรี

ดอนนา ฮิกส์ (Donna Hicks)

ศักดิ์ศรี คือคำที่บ่งบอกว่าคุณมนุษย์ทุกคนมีสิทธิที่ไม่อาจพรากโอนได้จากการได้รับความเคารพและการปฏิบัติอย่างมีจริยธรรม ศักดิ์ศรีกลายเป็นคำสำคัญในยุคแสงสว่างทางปัญญา (Enlightenment) และในขบวนการสิทธิมนุษยชนช่วงศตวรรษที่ 20 มันสรุปรวบยอดไว้ในข้อ 1 ของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่ประกาศใช้ใน ค.ศ. 1948 ความว่า

“มนุษย์ทั้งปวงเกิดมามีอิสระและเสมอภาคกันในศักดิ์ศรีและสิทธิ ต่างมีเหตุผลและมโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันด้วยเจตนาธรรมณ์แห่งภราดรภาพ”⁷

ความไว้วางใจ คือคำที่บ่งบอกถึงการที่คนเรามีความคาดหวังเชิงบวกต่อเจตนาและพฤติกรรมของผู้อื่น ความคาดหวังเชิงบวกอาจมีพื้นฐานจากปฏิสัมพันธ์ซึ่งหน้าอย่างใกล้ชิดและการมีพันธกรณีต่อกัน ยกตัวอย่างเช่นในครอบครัวหรือในหมู่เพื่อนฝูง หรือการเป็นสมาชิกร่วมกันในกลุ่มและในชุมชนที่มีบรรทัดฐานทางสังคมและวัฒนธรรมอันเป็นที่ยอมรับ ประเภทและระดับของความไว้วางใจก่อให้เกิดประเด็นปัญหาที่ซับซ้อนอย่างยิ่ง แต่โดยทั่วไปเชื่อกันว่าความไว้วางใจที่ดำรงอยู่ภายในกลุ่มอัตลักษณ์เดียวกันกับระหว่างต่างกลุ่มอัตลักษณ์มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ไม่ว่าจะอัตลักษณ์นั้นจะเป็นกลุ่มชาติ-ชาติพันธุ์ กลุ่มศาสนา หรือกลุ่มที่นิยามด้วยวัฒนธรรมแบบอื่นๆ

ทั้งศักดิ์ศรีและความไว้วางใจมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการยกระดับ ความยึดถือและการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งที่มีการใช้ความรุนแรงระหว่างบุคคลและกลุ่ม ประเด็นนี้ชี้ให้เห็นได้ดีที่สุดเมื่อเอ่ยถึงความอภัยขอโทษกับความไม่ไว้วางใจ ซึ่งตรงกันข้ามกับศักดิ์ศรีและความไว้วางใจ

คำว่า “การทำให้เสียเกียรติ” (humiliation) บ่งบอกว่า แทนที่จะยอมรับศักดิ์ศรีที่เท่าเทียมกันของมนุษย์ทุกคน กลับมีการนำมิติแนวตั้งมาใช้ระหว่างบุคคลด้วยการกำหนดสถานะสูงกว่าและต่ำกว่า (ตัวอย่างแบบสุดขั้วที่สุดคือคำภาษาเยอรมัน “Übermensch” กับ “Untermensch” ที่นาซีนำมาใช้) ดังนั้น เอลเวลิน ลินด์เนอร์ (Evelin Lindner) จึงนิยาม

⁷ คำว่าอ่อนไหวเรื่องเพศภาวะมากขึ้น ยังไม่ได้ถูกนำมาใช้

แก่นสารของการทำให้เสียเกียรติว่า การถูก “ดิ่งลงและกตลง” เมื่อมองประวัติศาสตร์จากมุมนี้ สังคมส่วนใหญ่ในโลกเคยตีความการทำให้เสียเกียรติว่าเป็นส่วนหนึ่งใน “ระเบียบธรรมชาติ” ของผู้เหนือกว่าและผู้ต่อยกว่า อย่างน้อยก็จนกระทั่งยุคแสงสว่างทางปัญญา เรื่องน่าเศร้าก็คือ “ระเบียบธรรมชาติ” ที่มองว่ามนุษย์ไม่เท่าเทียมกันโดยพื้นฐานยังคงดำรงอยู่ในหลายประเทศจนถึงทุกวันนี้ นอกจากนี้ บ่อยครั้งที่มีความพยายามจะยึดยึดวิถีการมักง่ายแบบ “การแก้ไขจากบนลงล่าง” เพื่อจัดการกับความซับซ้อนของความขัดแย้งอีกด้วย

ในความขัดแย้ง ความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างการใช้ความรุนแรงทางการเมืองของกลุ่มกับการทำให้เสียเกียรติปรากฏให้เห็นชัด เมื่อการต่อสู้ไม่เพียงมีเป้าหมายที่จะบรรลุการทำลายเชิงกายภาพหรือทำให้ศัตรู “หมดพิษสง” เท่านั้น แต่ยังโจมตีสัญลักษณ์ของอัตลักษณ์ ความเคารพและศักดิ์ศรี รวมทั้งเกียรติและความสำเร็จของกลุ่มฝ่ายตรงข้ามด้วย ส่วนใหญ่แล้วการใช้ความรุนแรงขั้นแรกมักมุ่งไปที่สัญลักษณ์เหล่านี้ เช่น เมื่อนาซีทำลายและเผาสุเหร่ายิวมากกว่า 1,500 แห่งระหว่างเหตุการณ์ที่เรียกว่า “คืนกระจกแตก” (Night of Broken Glass) ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1938 ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวยิว (Holocaust) ในความขัดแย้งที่ยืดเยื้อหลายกรณี การใช้ความรุนแรงต่อสัญลักษณ์ของกลุ่มฝ่ายตรงข้าม เช่น สถานีสักการบูชาและความภาคภูมิใจทางวัฒนธรรม (ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์) และต่อประชาชนเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิด ประเด็นนี้ยิ่งชัดเจนอย่างน่าสะทือนใจเมื่อมีการใช้ความรุนแรงทางเพศแบบกลุ่ม ซึ่งมีเป้าหมายที่จะลดทอนความเข้มแข็งทางกายภาพและศีลธรรมของศัตรู เป็นเรื่องน่าเศร้าที่การทำให้เสียเกียรติที่กระทำต่อกลุ่มคนในบริบทของสงครามและการใช้ความรุนแรงมักมีแนวโน้มที่จะผลิตซ้ำตัวเอง

อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะถ้าฝ่ายชนะไม่พยายามยอมรับเรื่องเล่าอันเจ็บปวดในอดีต ไม่จัดการประเด็น → ความยุติธรรมระยะเปลี่ยนผ่านและไม่ยอมเข้าร่วมในกระบวนการปรองดองที่แท้จริงในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง สำหรับการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งที่ได้ผล การข้ามพ้นวงจรของการทำให้เสียเกียรติและการตอบโต้การทำให้เสียเกียรติเพื่อบุกเบิกไปสู่ความเข้าใจศักดิ์ศรีของมนุษย์อย่างทั่วด้านเป็นหัวใจสำคัญอย่างยิ่ง

ข้อท้าทายหลักในการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งที่ถูกขี้น้ำและขับเคลื่อนด้วยการทำให้ฝ่ายหนึ่งเสียเกียรติหรือการหมิ่นเกียรติกันและกันอย่างต่อเนื่องก็คือ การหาหนทางที่จะก้าวพ้นความไม่ไว้วางใจกันอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะในกรณีของความขัดแย้งยืดเยื้อ ความไม่ไว้วางใจกันมักฝังลึกในอารมณ์และทัศนคติของฝ่ายต่างๆ กระทั่งแม้แต่ทำที่ที่ต้องการการประนีประนอมเป็นครั้งคราวก็ถูกมองว่าเป็นอุบายเพื่อทำลายสถานะของฝ่ายตน เพื่อริเริ่มกระบวนการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งที่แท้จริงจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนายุทธศาสตร์ของการสร้างความไว้วางใจและความเชื่อมั่น

ระหว่างความขัดแย้งยุโรปตะวันออก-ตะวันตกจนกระทั่ง ค.ศ. 1989 ประเด็นนี้เป็นพื้นที่สำคัญของการวิจัยเกี่ยวกับสันติภาพและการริเริ่มกระบวนการสันติภาพภาคปฏิบัติ คุณูปการอันโดดเด่นในการสร้างความไว้วางใจในบริบทนี้พัฒนาขึ้นโดยนักจิตวิทยาชื่อ ชาร์ลส์ ออสกู๊ด (Charles Osgood) ใน ค.ศ. 1962 ในชื่อยุทธศาสตร์ “การลดความตึงเครียดอย่างค่อยเป็นค่อยไปในลักษณะต่างตอบแทน” (Graduated Reciprocal Reductions in Tension-GRIT) เหตุผลของเขาคือ มาตรการลดระดับโดยฝ่ายเดียวในความขัดแย้งแบบนี้มีประโยชน์เพียงน้อยนิด เพราะมันจะถูกปฏิบัติเสงง่าย ๆ โดยหาว่าเป็นแค่การ

บ้านชาวโฆษณาชวนเชื่อ มาตรการที่ดีกว่าคือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งควรริเริ่ม และแสดงท่าทีประนีประนอมที่ละเอียดถี่ถ้วนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งประกาศต่อสาธารณะและนำมาปฏิบัติที่ละชั้นโดยไม่ต้องรอการตอบสนองจากอีกฝ่าย ถ้าฝ่ายหลังตอบรับด้วยมาตรการที่คล้ายคลึงกัน จากนั้นค่อยดำเนินขั้นตอนที่สำคัญมากขึ้นต่อไป แนวคิดหลักคือการกระตุ้นวงจรระดับความขัดแย้งด้วยมุมมองระยะยาวโดยใช้การริเริ่มเพียงฝ่ายเดียวก่อน แล้วจัดการสานเสวนาบางอย่างควบคู่กับกระบวนการนี้เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกันและผลักดันให้เกิดการวิเคราะห์สถานการณ์ร่วมกัน

วิธีการนี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับความขัดแย้งภายในระหว่างรัฐที่ได้รับการรับรองในระดับนานาชาติกับกลุ่มติดอาวุธที่ไม่ใช่รัฐ (หรือขบวนการปลดปล่อยและขบวนการต่อต้านตะวันตก) หรือไม่ ยังเป็นคำถามที่เปิดกว้าง ปัญหาในกรณีพวกนี้ก็ไม่ใช่เพียงแค่ความไม่ไว้วางใจกันอย่างลึกซึ้งระหว่างฝ่ายขัดแย้งเท่านั้น แต่ยังมีไม่เห็นพ้องต้องกันโดยพื้นฐานเกี่ยวกับความชอบธรรมของระเบียบการเมืองที่ดำรงอยู่ด้วย ความเข้าใจโดยทั่วไปก็คือการสร้าง ความไว้วางใจเป็นกระบวนการหลายมิติ ซึ่งองค์ประกอบของผลประโยชน์ร่วมกันที่นิยามอย่างมีเหตุผล ความโปร่งใสและความคาดการณ์ได้ล้วนมีบทบาทสำคัญ เช่นเดียวกับปัจจัยด้านอารมณ์และความสัมพันธ์ ความไว้วางใจไม่ใช่สิ่งที่สามารถยึดเยียดให้แก่ฝ่ายขัดแย้ง รวมทั้งไม่มีทางงอกงามได้โดยไม่มีความร่วมมือกัน

ในกรณีของการทำให้เสียเกียรติและประสบการณ์บอบช้ำจากความรุนแรง การสร้างความไว้วางใจหมายความว่าจัดการกับประเด็นของความยุติธรรมระยะเปลี่ยนผ่านและการปรองดอง ในระดับต่ำสุดมันต้องอาศัยการยอมรับอดีตที่เจ็บปวดในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง

แม้กระทั่งในกรณีที่ดีที่สุด ความไว้วางใจที่จะเข้ามาปฏิบัติสัมพันธ์ในการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งก็จำเป็นต้องอาศัยโอกาส เวลาและพื้นที่เพื่อการสร้างความสัมพันธ์

ศักดิ์ศรีและความไว้วางใจ รวมทั้งแง่ตรงข้ามคือ การทำให้เสียเกียรติและความไม่ไว้วางใจ อาจไม่ปรากฏอย่างโดดเด่นในงานด้านสันติภาพ แต่สิ่งเหล่านี้ปรากฏชัดเจนนอกท่ามกลางและภายในประชาชนที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง ดังนั้นทุกคนที่ปรารถนาจะสนับสนุนกิจกรรมเหล่านี้จึงควรอ่อนไหวต่อมิติดังกล่าว รวมทั้งพัฒนาความเคารพและความเห็นอกเห็นใจที่เป็นแก่นสำคัญสำหรับการทำงานในประเด็นนี้

อ้างอิงและอ่านเพิ่มเติม

- Hicks, Donna** (2011). *Dignity. The Essential Role It Plays in Resolving Conflict*. New Haven, CT & London: Yale University Press.
- Lindner, Evelin** (2006). *Making Enemies. Humiliation and International Conflict*. Westport, CT & London: Praeger.
- Maringer, Eva & Reiner Steinweg** (1997). *Konstruktive Haltungen und Verhaltensweisen in Institutionellen Konflikten. Erfahrungen, Begri.e, Fähigkeiten*. (Berghof Report No. 3.). Berlin: Berghof Research Center.
- Summy, Ralph & Bertram Wyatt-Brown** (eds.) (2006). *Humiliation and History in Global Perspectives*. Special Issue of Social Alternatives, Vol. 25, No. 1.

แหล่งข้อมูลออนไลน์

- Human Dignity and Humiliation Studies Network**, www.humiliationstudies.org
- Roy J. Lewicki & Edward C. Tomlinson** (2003). Trust and Trust Building, www.beyondintractability.org/essay/trust_building/
- Step-by-Step De-Escalation (GRIT)**. International Online Training Project on Intractable Conflict, www.colorado.edu/conflict/peace/treatment/grit.htm

6 ผู้ให้ทุนกับการระดมทุน Donors & Funding

สิ่งที่ต้องทำมีอีกมาก

เกออร์ก ซุนเดล (Georg Zundel)

การยุติความรุนแรงและสร้างสันติภาพไม่เพียงต้องอาศัยความอดทนและประสบการณ์ แต่ต้องพึ่งทรัพยากรทางการเงินด้วย กระนั้นก็ตาม เงินทุนสนับสนุนวิธีการไม่ใช้ความรุนแรงเพื่อการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งทั้งหมดรวมกันแล้ว ก็นับว่าเล็กน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับงบประมาณกองทัพทั่วโลก ในปี ค.ศ. 2010 SIPRI ประเมินงบประมาณรายจ่ายของกองทัพทั่วโลกอยู่ที่ 1,630,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ รัฐบาลสหรัฐอเมริกามีส่วนสูงที่สุดด้วยงบประมาณกองทัพที่ 689,000 ล้านดอลลาร์

ดอลลาร์ ตรงกันข้าม งบประมาณของสหประชาชาติและหน่วยงานทั้งหมดอยู่ที่ประมาณ 30,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปีตามตัวเลขของ Global Policy Forum ซึ่งคิดเป็นแค่ 1.8% ของรายจ่ายกองทัพทั่วโลก ในทำนองเดียวกัน เงินทุนที่กลุ่มประเทศองค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) จัดสรรช่วยเหลือการพัฒนาในปี 2010 อยู่ที่ 129,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ น้อยกว่า 8% ของรายจ่ายกองทัพทั่วโลก ตัวเลขเหล่านี้เตือนใจเราว่า เมื่อต้องปกป้องผลประโยชน์ระหว่างประเทศ รัฐยังตั้งใจที่จะรักษาแสนยานุภาพทางการทหารไว้ใช้เมื่อถึงคราวจำเป็น ในขณะที่การพัฒนาทางเลือกที่ไม่ใช้ความรุนแรง แทนกระบวนการที่มั่นคงทางการทหารอาจไม่อยู่ในรายการลำดับความสำคัญสูงสุดของรัฐบาล กระนั้นไม่มีข้อสงสัยเลยว่ารัฐมีบทบาทสำคัญในการสร้างสันติภาพ รัฐคือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในความขัดแย้งส่วนใหญ่ อีกทั้งยังเป็นผู้ควบคุมทรัพยากรจำนวนมหาศาลที่จำเป็นต่อการคลี่คลายปัญหา

ถ้าปริมาณเงินทุนสาธารณะที่อุดหนุนกระบวนการสร้างสันติภาพ ดูน้อยนิดแล้ว หากนำทุนอุดหนุนจากภาคเอกชนมาเปรียบเทียบก็ยิ่งดูน้อยนิดลงไปอีก น่าเสียดายที่สถิติที่เชื่อถือได้ในประเด็นนี้เป็นสิ่งที่หาได้ยากเย็นในเกือบทุกส่วนของโลก รายงานของกลุ่มผู้ให้ทุนด้านสันติภาพและความมั่นคง (Peace and Security Funders Group-PSFG) จัดเป็นข้อยกเว้น รายงานนี้สำรวจการให้ทุนของมูลนิธิต่างๆ ที่ตั้งอยู่ในสหรัฐอเมริกา ซึ่งให้ทุนอุดหนุนประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสันติภาพตรงๆ เช่น การควบคุมอาวุธหรือการคลี่คลายความขัดแย้ง ตามรายงานฉบับนี้ การให้ทุนที่เกี่ยวข้องกับสันติภาพในปี 2008 และ 2009 รวมกันคิดเป็นเงินทั้งหมด 257 ล้านดอลลาร์ ในจำนวนนี้ประมาณ 67 ล้านดอลลาร์ (26.3%) อุดหนุนประเด็นที่

เกี่ยวข้องกับกำบังกันและการคลี่คลายความขัดแย้งที่ใช้ความรุนแรง จำนวนเงินนี้แทบไม่มีความหมายเลยเมื่อเปรียบเทียบกับงบการเงินการกุศลทั้งหมดภายในช่วงเวลาเดียวกัน ในทางกลับกัน อาจมีข้อโต้แย้งว่าถ้านิยามความหมายของสันติภาพให้ครอบคลุมมากขึ้น การให้ทุนอุดหนุนประเด็นที่เกี่ยวข้อง เช่น สิทธิมนุษยชนหรือความช่วยเหลือด้านการพัฒนา ก็สามารถรวมเข้าไปด้วยได้ แต่ไม่ว่าจะพิจารณาแบบไหนก็ทำให้รู้สึกว่ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสันติภาพในวาระความสนใจของผู้บริจาคการกุศลก็ได้มีลำดับความสำคัญสูงกว่ารัฐบาลเลย

การแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง - ข้อท้าทายด้านการกุศล

การที่ประเด็นปัญหาซึ่งเกี่ยวข้องกับสันติภาพมีบทบาทเพียงเล็กน้อยในโลกการกุศลไม่ใช่เรื่องน่าประหลาดใจ เมื่อพิจารณาจากข้อท้าทายที่สันติภาพและสภาพแวดล้อมที่มั่นคงมีต่อผู้ให้เงินทุน การแปรเปลี่ยนความขัดแย้งก็มีใช้ช้อยกเว้น มีหน้าซ้ำยังเข้าถึงผู้ให้ทุนยากเป็นพิเศษด้วยซ้ำ

ประการแรก → การแปรเปลี่ยนความขัดแย้งนั้น ถ้ามุ่งหวังทำงานแบบเปิดกว้างก็มักต้องทำงานกับตัวแสดงที่ถูกสังคมตีตราบาป เช่น กลุ่มต้องห้ามทางกฎหมาย เป็นต้น เรื่องนี้ไม่เพียงต้องเผชิญกับความเสี่ยงที่จะถูกสังคมมองด้วยความเคลือบแคลง แต่ยังมีปัญหาจากมุมมองทางกฎหมาย โดยเฉพาะในโลกยุคหลังเหตุการณ์ 9/11 ความไม่แน่นอนทางกฎหมายไม่ใช่สภาพแวดล้อมอันน่าเชิญชวนให้องค์กรเอกชนหรือผู้ให้ทุนเข้าร่วมงาน เนื่องจากพวกเขาต้องพร้อมที่จะรับมือกับข้อกล่าวหาและเป็นไปได้ที่อาจเกิดภาพพจน์ด้านลบต่อสาธารณะ ซึ่งเป็นความเสี่ยงที่มูลนิธิตัวใหญ่ๆ และมูลนิธิจากภาครัฐกิจ

มีแนวโน้มที่จะหลีกเลี่ยงเป็นพิเศษ ประการที่สอง ผลกระทบของการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งเป็นเรื่องที่วัดได้ยากมาก เพราะสถานการณ์ความขัดแย้งมีความซับซ้อนสูง ไม่ดำเนินตามกรอบเวลาที่เป็นเส้นตรง และมักใช้เวลาระยะยาว มีผู้ให้ทุนจำนวนน้อยมากที่ยินดีลงทุนในประเด็นที่ผลลัพธ์ไม่แน่นอนในระยะสั้น นอกจากนี้ การที่แนวคิดเรื่องผู้ประกอบการสังคมได้รับความนิยมมากขึ้นพร้อมกับการประยุกต์ใช้วิธีการเชิงธุรกิจในบริบทการกุศลยิ่งสร้างข้อท้าทายใหม่ๆ ให้แก่การทำงานของเรา ซึ่งยากที่จะประยุกต์วิธีการแบบธุรกิจมาใช้ ประการสุดท้าย การแปรเปลี่ยนความขัดแย้งต้องอาศัยประสบการณ์ ความละเอียดอ่อนด้านวัฒนธรรมและเครือข่ายที่ดีในการเข้าถึงตัวแสดงที่เกี่ยวข้อง สิ่งสำคัญยิ่งกว่านั้นก็คือมันต้องอาศัยความอดทน ความเชื่อมั่นศรัทธาและความเข้มแข็งในการฝ่าฟันอุปสรรคขวากหนามที่เกิดขึ้นเสมอๆ

ถึงแม้มีข้อท้าทายข้างต้น แต่การระดมทุนจากภาคเอกชนเพื่อการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งสามารถสร้างคุณประโยชน์ได้อย่างใหญ่หลวง เนื่องจากมักขับเคลื่อนด้วยหลักการที่มุ่งเน้นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและความสัมพันธ์ของพวกเขา ผู้ให้ทุนเอกชนสามารถสร้างปฏิสัมพันธ์ที่น่าเชื่อถือกับตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐและภาคประชาสังคมโดยรวมได้ดีกว่าในทางตรงกันข้าม ผู้ให้ทุนที่เป็นภาครัฐมักดำเนินตามลำดับความสำคัญอีกชุดหนึ่งที่แตกต่างกันไป ซึ่งส่วนใหญ่มีจุดศูนย์กลางอยู่ที่ผลประโยชน์และบรรทัดฐานของรัฐมากกว่า เจื่อนไขเหล่านี้อาจปรับให้สอดคล้องกับความขัดแย้งที่เป็นจริงในพื้นที่ได้ยาก รวมทั้งทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ไม่ใช่รัฐตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบอย่างมาก หากมิใช่เพราะการริเริ่มจากโครงการที่ได้รับทุนจากภาคเอกชน ตัวแสดงเหล่านี้มักถูกทอดทิ้งหรือตกอยู่ใต้อิทธิพลของฝ่ายขัดแย้งที่เข้มแข็งกว่า

เนื่องจากโครงการที่ได้รับทุนจากภาคเอกชนสามารถเข้าถึงและสร้างสะพานเชื่อมโยงกับตัวแสดงได้กว้างขวางหลากหลายกว่า โครงการเหล่านี้จึงสามารถช่วยสร้างกระบวนการสันติภาพที่เปิดกว้าง ซึ่งจำเป็นต่อการแก้ไขความขัดแย้งด้านการเมืองเชิงชาติพันธุ์ในยุคปัจจุบัน สามารถใช้ประโยชน์จากศักยภาพที่มีอยู่หลากหลายในการสร้างสันติภาพ ซึ่งหากปราศจากโครงการเหล่านี้ก็ยากที่จะเข้าถึงถึงแม้ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้หมายความว่ากระบวนการระดมทุนจากภาคเอกชนมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง แต่ถึงที่สุดแล้ว ความสำเร็จของโครงการริเริ่มจากภาคเอกชนทั้งหมดย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถในการกดดันเพื่อล้วงเอาทรัพยากรที่มีน้อยนิดออกมาด้วยการหาทางเข้าถึงรัฐให้ได้ ในการทำเช่นนั้น ภาคเอกชนต้องอาศัยกิจกรรมหลากหลายรูปแบบนับตั้งแต่การเสนองานวิจัย การศึกษาและข้อมูล จนถึงการมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับประชาชนผ่านองค์กรเอกชนและการทูตของภาคเอกชน หากใช้แรงกดดันคัดค้าน้อย่างเพียงพอและประสานกันให้ดี แม้แต่โครงการขนาดเล็กก็มีศักยภาพที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวง ความเป็นหุ้นส่วนของภาครัฐกับภาคเอกชนเป็นช่องทางที่ดีเยี่ยมในแง่ของการสร้างแรงกดดัน อย่างไรก็ตาม มันก็สามารถบ่อนเซาะจรรยาบรรณของโครงการริเริ่มการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งไม่ว่าจะเกิดขึ้นจริงๆ หรือแค่ในสายตาของฝ่ายขัดแย้งก็ตาม ดังนั้นองค์กรเอกชนต้องตรวจสอบให้แน่ใจว่าหลักการของตนสอดคล้องต้องตรงกับผู้ให้ทุน ประการสุดท้ายที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนก็คือ แหล่งเงินทุนเป็นเรื่องสำคัญมากในการทำงานภาคสนาม เพราะในสายตาคณายนอกย่อมมองว่าแหล่งเงินทุนมีอิทธิพลต่อโครงการ ด้วยเหตุนี้ทรัพยากรที่ได้จากการบริจาคจึงสามารถขึ้นเป็นขี้นตายความสำเร็จของโครงการนั้นๆ เมื่อนำมาใช้กับกลุ่มเป้าหมาย

มูลนิธิ Berghof เป็นองค์กรเอกชนอิสระไม่แสวงหากำไรซึ่งสนับสนุนความพยายามที่จะบรรลุถึงสันติภาพที่ยั่งยืนด้วยงานวิจัย การปฏิบัติและการศึกษา มูลนิธินี้ก่อตั้งขึ้นโดยศาสตราจารย์เกออร์ก ซุนเดล (Georg Zundel) เมื่อ ค.ศ. 1971 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างโลกที่ผู้คนมีความรู้ ทักษะ พื้นที่และสถาบัน ที่จะสร้างความสัมพันธ์อย่างสันติและข้ามพินความรุนแรง แรงบันดาลใจของศาสตราจารย์ เกออร์ก ซุนเดล มิใช่แค่ประสบการณ์ส่วนบุคคลที่พบเห็นความน่าพร่นพริ้งในสงครามโลกครั้งที่สองเท่านั้น แต่ยังรวมถึงมรดกตกทอดจากคุณดาโรแบร์ต บอช (Robert Bosch) ซึ่งเป็นผู้ประกอบการและนักอุตสาหกรรมที่เรียนรู้อันทุนทางเศรษฐกิจที่เกิดจากความรุนแรงด้วย

ความเสียดังที่คุ้มค่า

การที่งบประมาณกองทัพในโลกมีมากมายมหาศาลจนทำให้เงินทุนสนับสนุนการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งและกระบวนการสร้างสันติภาพดูเล็กจ้อยร่อย ไม่ใช่เรื่องที่แหล่งเงินทุนควรเสียกำลังใจ อันที่จริงเราควรคาดหวังด้วยซ้ำไปว่า เนื่องจากมันเป็นประเด็นที่ได้รับทุนน้อยเกินไป ผลกระทบที่น่าจะเกิดขึ้นจึงควรสูงกว่าเพราะมีโอกาสเหลือให้เก็บเกี่ยวมากกว่า ในขณะที่เดียวกัน การคว่ำโอกาสดังกล่าวให้ได้ก็เป็นข้อท้าทายเช่นกัน เพราะจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือและความเต็มใจที่จะเผชิญกับความเคลือบแคลงจากสังคม รวมทั้งต้องอาศัยความมานะอดทน และที่สำคัญไม่น้อยก็คือความสามารถที่จะผสมผสานทรัพยากรของภาคีรัฐกับภาคเอกชนในลักษณะที่เสริมส่งซึ่งกันและกัน สำหรับผู้รับทุน นี่หมายความว่าพวกเขาจะต้องจัดการผลประโยชน์และการรับรู้ที่มาพร้อมกับเงินทุน เพื่อที่จะไม่ทรยศต่อ

หลักการของตนและรักษาความได้เปรียบในภาคสนามเอาไว้ ในขณะที่เรื่องราวความสำเร็จที่แท้จริงอาจหาได้ยาก แต่ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากความสำเร็จของโครงการเหล่านี้มีมหาศาล การตอบโจทย์ท้าทายของความขัดแย้งที่ใช้ความรุนแรงได้สำเร็จไม่เพียงช่วยปลดปล่อยมนุษยชาติจากความทุกข์ แต่ยังช่วยปลดปล่อยทรัพยากรที่มีอยู่มากมายให้นำไปใช้ในทางที่มีคุณประโยชน์มากขึ้นด้วย

อ้างอิงและอ่านเพิ่มเติม

Hudson Institute Center for Global Prosperity (2011). *Index of Global Philanthropy and Remittances 2011*. Washington, DC: Hudson Institute Center.

Peace and Security Funders Group (2010). *Peace and Security Grantmaking by U.S. Foundations, 2008–2009*. Charlottesville, VA: PSFG.

Stockholm International Peace Research Institute (2011). *SIPRI Yearbook 2011. Armaments, Disarmament and International Security*. Oxford: Oxford University Press.

แหล่งข้อมูลออนไลน์

Global Policy Forum, www.globalpolicy.org

Institute for Economics and Peace, www.visionofhumanity.org/gpi-data/

OECD, www.oecd.org

SIPRI Yearbook 2011, Summary Version, www.berghof-foundation.org > Publications > Peace Education Resources [in English and German]

7 การเพิ่มอำนาจ Empowerment

เราต้องเป็นความเปลี่ยนแปลงที่เราอยากเห็น

มหาตมะคานธี (Mahatma Gandhi)

ประชาชนจะดำรงชีวิตในหนทางที่มุ่งมั่น สามารถลงมือกระทำและจัดการกับความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรงได้อย่างไร? นี่คือน่าประเด็นหัวใจของวิธีการหลากหลายที่มุ่งสู่การเพิ่มอำนาจ เราอาจแยกประเด็นนี้ออกได้เป็นสองมิติ กล่าวคือ การเพิ่มอำนาจที่เป็นกรเพิ่มอำนาจให้ตัวเอง และการเพิ่มอำนาจที่มาจากกรสนับสนุนจากภายนอกอย่างมืออาชีพหรือองค์กรประกอบของการแทรกแซงจากฝ่ายที่สาม ทั้งสองมิตินี้เหลื่อมซ้อนและพึ่งพาอาศัยกัน เมื่อดำเนินถึงสภาพแวดล้อมของ

ประชาชนและสังคมหลายแห่งที่ตกอยู่ท่ามกลางความขัดแย้งและพื้นที่สงคราม การเพิ่มอำนาจมีความสำคัญอย่างยิ่ง การขัดแย้งด้วยวิธีการที่ไม่ใช้ความรุนแรงต่อความยากจน การกดขี่ การถูกเบียดขับไปอยู่ชายขอบ ความรุนแรงและสงคราม ต้องอาศัยความกล้าหาญ ความเด็ดเดี่ยวและความเชื่อมั่น ฝ่ายขัดแย้งที่อ่อนแอมักขาดความตระหนักรู้ในสถานการณ์และสิทธิของตนเอง รวมทั้งไม่ตระหนักถึงความสามารถในการลงมือกระทำและการจัดตั้งรวมตัวกันด้วย พวกเขาไม่สามารถสื่อสารถึงผลประโยชน์หรืออ้างสิทธิของตัวเองในการมีส่วนร่วมและต่อรองบนเงื่อนไขที่เท่าเทียม เราจะสนับสนุนกระบวนการที่จำเป็นในบริบทเช่นนี้ได้อย่างไร? นี่คือคำถามที่การเพิ่มอำนาจและการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งพยายามค้นหาคำตอบ

บริบท วิธีการ ความคาดหวัง

ประเด็นการเพิ่มอำนาจเกิดขึ้นในหลายบริบทซึ่งเชื่อมโยงกันอย่างแนบแน่น เราสามารถทำความเข้าใจการเพิ่มอำนาจดังนี้

- ≡ วิธีการเชิงจิตวิทยาในการทำงานข้ามวัฒนธรรมในระดับชุมชน (งานชุมชน)
- ≡ การส่งเสริมให้เพศภาวะกลายเป็นประเด็นกระแสหลักและมีความเท่าเทียม
- ≡ มิติของขบวนการสังคมและสิทธิพลเมือง
- ≡ เครื่องมือการพัฒนา ซึ่งมีจุดเน้นที่การลดความยากจน
- ≡ วิธีการในบริบทของกระบวนการสร้างสันติภาพ การให้การศึกษากเกี่ยวกับสันติภาพ และการแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง

ความเข้าใจและการอภิปรายเกี่ยวกับการเพิ่มอำนาจมักเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ วิธีการ ยุทธศาสตร์และกระบวนการ แกนกลางของมัน

คือความเป็นปัจเจกบุคคล มันคือการทำให้อัจเจกบุคคลสามารถรับรู้ และสื่อสารถึงผลประโยชน์ของตนเอง ปัจเจกบุคคลที่เข้มแข็งคือกฤษฎาสูการเปลี่ยนแปลงสังคม ในงานด้านจิตวิทยาสังคม การเคลื่อนไหว กระบวนทัศน์เป็นสิ่งที่บ่งชี้ได้ กล่าวคือ การเพิ่มอำนาจมิใช่การอ้างความจำเป็นในการบรรเทาทุกข์ให้ประชาชนอีกต่อไป แต่มันเป็นความไว้วางใจในทักษะและความเข้มแข็งที่ประชาชนมีอยู่แล้ว รวมทั้งเคารพต่อภาวะอิสระของบุคคลและการกำหนดชะตากรรมตัวเอง ดังนั้น การเพิ่มอำนาจจึงมุ่งเป้าที่ปัจเจกบุคคล แล้วจากนั้นจึงตามมาด้วยกระบวนการพึ่งพาตัวเองในระดับกลุ่มและสร้างสมรรถภาพในการเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ

ข้อท้าทายคือการกระตุ้นและการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ทรัพยากรบุคคลที่มีอยู่แล้วหรือซุกซ่อนอยู่ วางรากฐานเครือข่ายเกี่ยวพันทางสังคม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการอ้างสิทธิ์ การสร้างพื้นที่สำหรับการมีส่วนร่วมของพลเมืองและการจัดตั้งตัวเองมีความเชื่อมโยงกับวิธีการเพิ่มอำนาจในการทำงานชุมชน ความคาดหวังด้านสังคม-การเมืองที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มอำนาจก็คือ ปัจเจกบุคคลและหมู่คณะ (เช่นกลุ่มที่ถูกกดขี่และถูกเบียดขับไปอยู่ชายขอบ) ได้เรียนรู้ไม่เพียงแต่การตระหนักถึงสิทธิของตนเอง แต่รวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์กับฝ่ายขัดแย้งที่ครอบงำและครองอำนาจบนพื้นฐานของความเท่าเทียมด้วย

ในด้านความร่วมมือเพื่อการพัฒนา โครงการช่วยเหลือตัวเองบนฐานของชุมชนมีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยให้ประชาชนที่เสียเปรียบสามารถริเริ่มด้วยตัวเอง ซึ่งจะนำพาพวกเขาไปสู่การพัฒนาอย่างเป็นอิสระ การเพิ่มอำนาจจะมีส่วนในการลดความยากจนและสร้างศักยภาพของประชาชนในการมีส่วนร่วมทางการเมือง เป้าหมายหลักคือพัฒนา

กลุ่มรากหญ้าและสร้างการตระหนักรู้เกี่ยวกับความยุติธรรมผ่านการสร้างเสริมศักยภาพ

แรงดลใจจากการศึกษาเพศภาวะ

กรอบความคิดบางประการของการเพิ่มอำนาจมีต้นกำเนิดจากขบวนการของผู้หญิงและการศึกษาเพศภาวะซึ่งให้แรงบันดาลใจอย่างแรงกล้า ในบริบทของกระบวนการเพิ่มอำนาจที่เกี่ยวข้องกับประเด็นเพศภาวะนั้น ไนลา คาเบียร์ (Naila Kabeer) นักวิจัยอาวุโสแห่งสถาบัน Institute of Development Studies มหาวิทยาลัยซัสเซกส์ นิยามการเพิ่มอำนาจไว้ดังนี้

“สำหรับฉัน การเพิ่มอำนาจ...เริ่มต้นที่จิตสำนึกของปัจเจกบุคคล มันเริ่มต้นที่จิตสำนึกของปัจเจกบุคคลเพราะฉันมาจากพื้นที่บนโลกที่ผู้หญิงมีโอกาสจำกัดมากๆ ดังนั้น สิ่งที่เราเรียกว่าสิทธิในการเลือกของผู้หญิงจึงแคบและจำกัดมาก สำหรับฉัน การเพิ่มอำนาจคือการบอกถึงความสำคัญของอำนาจที่อยู่ภายในตัวเรา ความสำคัญของจิตสำนึก ความสามารถที่จะตระหนักถึงคุณค่าของตัวเอง นั่นก็คือความสามารถที่จะเรียกร้องการยอมรับและความเคารพจากผู้อื่น แต่แน่นอน มันต้องขยับต่อไปเป็นการลงมือกระทำในฐานะกลุ่ม การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างหรือนโยบายสาธารณะหรืออะไรก็ตามที่เกิดขึ้นในวงสังคม ซึ่งทำให้เกิดความแตกต่างแก่โครงสร้างใหญ่ที่ส่งผลกระทบต่อผู้หญิงทุกคน”

สำหรับคาเบียร์ การเพิ่มอำนาจคือการสร้างเสริมภาพในการเลือกสำหรับผู้คนที่ยังขาดโอกาสเลือกกระหว่างการดำรงอยู่กับการกระทำที่แตกต่างออกไป (การไร้อำนาจ) ดังที่เธอชี้ให้เห็น ก่อนพัฒนา

ยุทธศาสตร์เพื่อการเพิ่มอำนาจขึ้นมา ต้องมีการวิเคราะห์โครงสร้างและขอบเขตของการใช้อำนาจก่อน (การวิเคราะห์ความขัดแย้ง)

การเข้าใจอำนาจเป็นเรื่องสำคัญยิ่งต่อกรอบความคิดการเพิ่มอำนาจ การเพิ่มอำนาจไม่ใช่เพิ่มอำนาจการกดขี่ ไนลา คาเบียร์ อธิบายว่าอำนาจคือกระบวนการของการควบคุมทรัพยากรและชีวิตของตัวเอง กล่าวคือ “อำนาจดำเนินใน” คำอธิบายนี้สอดคล้องกับคำนิยามของอำนาจที่เป็นพื้นฐานกรอบความคิดเกี่ยวกับมนุษย์ของสหประชาชาตินั้นคือ → ความมั่นคง กล่าวคือ การใช้ “อำนาจเพื่อ” แทนที่จะใช้ “อำนาจเหนือ”

การเพิ่มอำนาจในฐานะแนววิธีหลายระดับ

ภายในกระบวนการสร้างสันติภาพหลังสงคราม แนวทางการทำงานที่ชัดเจนประการหนึ่งมุ่งเน้นที่การเพิ่มอำนาจให้เหยื่อและผู้รอดชีวิตจากความรุนแรงและสงคราม เช่น โครงการ Victim Empowerment Project ซึ่งมูลนิธิ Foundations for Peace Network ก่อตั้งขึ้น หากไม่มีการเสริมสร้างความเชื่อมั่นในตัวเองและสิทธิของเหยื่อในสังคมหลังสงคราม การวางรากฐานของวัฒนธรรมสันติภาพย่อมเกิดขึ้นไม่ได้เลย สมาชิกของ Foundations for Peace Network ช่วยกันวางยุทธศาสตร์ที่โดดเด่นสี่ประการสำหรับใช้สนับสนุนการเพิ่มอำนาจของเหยื่อ/ผู้รอดชีวิตจากความขัดแย้ง ดังนี้:

- ≡ ทำงานกับเหยื่อ/ผู้รอดชีวิตในระดับรากหญ้า
- ≡ เชื่อมโยงเหยื่อ/ผู้รอดชีวิตกับสังคมวงกว้าง
- ≡ เชื่อมโยงเหยื่อ/ผู้รอดชีวิตจากหลายฟากฝ่าย
- ≡ เชื่อมโยงเหยื่อ/ผู้รอดชีวิตกับสภาพแวดล้อมด้านนโยบาย

มาตรการเพิ่มอำนาจไม่ควรตอกย้ำความเป็นเหยื่อ แต่ควรช่วยชี้นำประชาชนที่ได้รับผลกระทบให้หลุดพ้นจากบทบาทที่อย่างเหมาะสม การจัดการกับอดีตอย่างวิพากษ์วิจารณ์เป็นแง่มุมหนึ่งของกระบวนการดังกล่าว (→ ความยุติธรรมระยะเปลี่ยนผ่าน) มาตรการอื่นๆ มีอาทิ การให้การศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพและวิธีการเชิงสังคม-จิตวิทยา (เยียวยาบาดแผล) หรือการฝึกอบรมอาชีพ อย่างไรก็ตาม วิธีการระดับจุลภาคนี้อาจไม่เพียงพอต่อการบรรลุถึงการเพิ่มอำนาจในระดับสังคม จึงต้องเสริมด้วยกระบวนการระดับกลางและระดับมหภาคด้วย การปรับปรุงเงื่อนไขเชิงโครงสร้างและการเมืองช่วยขยายการมีส่วนร่วมทางการเมือง การเข้าถึงทรัพยากรและตลาดแรงงาน

การเพิ่มอำนาจในบริบทของการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งจะมีอนาคตสดใสก็ต่อเมื่อออกแบบให้ใช้วิธีการเชิงองค์รวมและใช้กระบวนการหลายระดับ หลักการนี้ใช้ได้กับการเพิ่มอำนาจในกระบวนการแก้ไขความขัดแย้งที่มีความรุนแรงและไม่สมมาตรระหว่างกลุ่มเช่นกัน ทั้งในด้านการสร้างสมรรถภาพโดยรวม โดยเฉพาะบทบาทที่ยากลำบากของฝ่ายที่สามในการฝึกอบรมกลุ่มที่มีอำนาจน้อยให้รู้จักทางเลือกในการเจรจาต่อรองเพื่อกระบวนการสร้างสันติภาพที่มีความสมดุลมากขึ้น การเพิ่มอำนาจมักสนับสนุนกลุ่มที่อ่อนแอไม่มีใครรับฟังและถูกกดขี่ให้สามารถสื่อสารผลประโยชน์ของตนด้วยวิธีการเหมาะสมและไม่ใช้ความรุนแรง รวมทั้งระบุชี้ทางเลือกในการเคลื่อนไหวของตนได้ แต่ไม่ควรจำกัดอยู่แค่นั้น การเพิ่มอำนาจควรครอบคลุมถึงกลุ่มอื่นๆ เพื่อเตรียมพวกเขาให้พร้อมต่อความเปลี่ยนแปลงและสามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงได้ที่การขัดแย้งและความขัดแย้งอาจตึงเครียดมากขึ้น

อ้างอิงและอ่านเพิ่มเติม

Foundations for Peace Network (2008). *Victim Empowerment and Peacebuilding*. Belfast: Foundations for Peace.

Kabeer, Naila (2003). *Gender Mainstreaming in Poverty Eradication and the Millennium Development Goals: A Handbook for Policy-Makers and Other Stakeholders*. London: Commonwealth Secretariat, CIDA & IDRC.

Commission on Human Security (2003). *Human Security Now*. New York: United Nations.

แหล่งข้อมูลออนไลน์

Diana Francis (2011). *New Thoughts on Power. Closing the Gap between Theory and Action*, Berghof Handbook for Conflict Transformation, online version, www.berghof-foundation.org > Publications > Berghof Handbook

Interview with Naila Kabeer (podcast), www.berghof-foundation.org > Glossary > 07 Empowerment

International Museum of Women, www.imow.org

Luxshi Vimalarajah & R. Cheran (2010). *Empowering Diasporas: The Dynamics of Post-War Transnational Tamil Diaspora*. (Berghof Occasional Paper No. 31.), www.berghof-foundation.org > Publications > Peace Support Resources

8 การอำนวยความสะดวก การไกล่เกลี่ย และการเจรจา Facilitation, Mediation, Negotiation

เราไม่ได้ตามใจอยากทุกครั้ง / แต่ถ้าพยายาม
บางครั้งก็อาจค้นพบ / และได้ตามความจำเป็น
วงโรลลิงสโตนส์

การเจรจา (*negotiation*) นิยามได้กว้างๆ ว่าเป็นการหารือแบบพบปะ
ซึ่งหน้าเพื่อจุดประสงค์ของการบรรลุข้อตกลงเกี่ยวกับสถานการณ์ที่
มองว่าเป็นปัญหาหรือความขัดแย้ง โรเจอร์ ฟิชเชอร์ (Roger Fisher)

และ วิลเลียม ยูรี (William Ury) เรียกมันว่า “ข้อเท็จจริงของชีวิต... การเจรจาคือวิธีการพื้นฐานของการได้สิ่งที่ต้องการจากคนอื่น มันเป็นการสื่อสารกันไปมา ซึ่งมุ่งหมายที่จะบรรลุข้อตกลงเมื่อคุณกับอีกฝ่ายหนึ่งมีผลประโยชน์บางอย่างร่วมกันและผลประโยชน์บางอย่างขัดกัน” ด้วยเหตุนี้บุคคลที่เกี่ยวข้องในกระบวนการเจรจาต้องได้รับการมอบหมายและมีอำนาจในการตัดสินใจ

การไกล่เกลี่ย (mediation) มีเป้าหมายที่จะบรรลุข้อตกลงระหว่างฝ่ายต่างๆ ด้วยกระบวนการเจรจาต่อรองเช่นกัน ความแตกต่างอยู่ตรงที่การไกล่เกลี่ยเพิ่มอีกฝ่ายหนึ่งเข้ามา ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการอำนวยความสะดวกและสนับสนุนการสื่อสารให้ลื่นไหล แน่นอนว่าผู้ไกล่เกลี่ยนี้ต้องได้รับการยอมรับจากฝ่ายต่างๆ ซึ่งตามปกติมักหมายถึงมีความเป็นกลางหรือเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียม (multi-partiality) อย่างไรก็ตาม โดยเฉพาะในระดับระหว่างประเทศ ผู้ไกล่เกลี่ยมักถูกมองว่าลำเอียงเข้าข้างจุดยืนของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง (เช่น สหประชาชาติถูกผูกมัดด้วยมติของคณะมนตรีความมั่นคงเป็นต้น) กระนั้นก็ตาม ผู้ไกล่เกลี่ยยังคงได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายเนื่องจากพฤติกรรมที่ดำเนินกระบวนการอย่างเป็นทางการและมีอิทธิพลทางการเมือง ในบริบทของความขัดแย้งยืดเยื้อ บทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยมักมอบหมายให้คนภายนอก ถึงแม้คนในอาจปฏิบัติหน้าที่นี้ได้เช่นกัน หากสามารถทำตัวได้น่าเชื่อถือและรักษาความน่าเชื่อถือไว้ได้ตลอด

การอำนวยความสะดวก (facilitation) มีส่วนเหมือนกับการไกล่เกลี่ยตรงที่มี “ฝ่ายที่สาม” ซึ่งรับผิดชอบกระบวนการสื่อสาร ผู้อำนวยความสะดวกมีหน้าที่เช่นเดียวกับผู้ไกล่เกลี่ยนั่นคือ ช่วยกลุ่มต่างๆ ให้สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพและปรับความเข้าใจซึ่งกันและกัน เช่นเดียวกับกรอบความคิดว่าด้วยการไกล่เกลี่ย ความรับผิดชอบของผู้อำนวยความสะดวก

ความสะดวกเกี่ยวข้องกับกระบวนการมากกว่าเนื้อหา กระนั้นก็ตาม ผู้อำนวยการอำนวยความสะดวกสามารถกระทำตนเป็นผู้จัดสรรเนื้อหาที่สร้างสรรค์ได้ในระดับหนึ่งเพื่อทำให้การหารือมีความสมบูรณ์มากขึ้น สิ่งที่แตกต่างกันจากการเจรจาต่อรองและการใกล้ชิดก็คือ กระบวนการอำนวยความสะดวกไม่จำเป็นต้องพยายามบรรลุข้อตกลง ถึงแม้ไม่ได้ตัดทิ้งการบรรลุข้อตกลงหรือการระงับข้อพิพาท แต่การอำนวยความสะดวกพยายามปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายต่างๆ เป็นเบื้องแรกสุด ด้วยเหตุนี้ ผู้เข้าร่วมในการพบปะแบบการอำนวยความสะดวกจึงไม่จำเป็นต้องได้รับมอบหมายอำนาจให้ตัดสินใจลงนามในข้อตกลงที่มีการผูกมัด

การแปรเปลี่ยนในฐานะกระบวนการเชิงพัฒนา

ตัวแบบการแปรเปลี่ยนสร้างขึ้นบนสมมติฐานว่า ความขัดแย้งหนึ่งๆ พัฒนาขึ้นจากระยะพักตัวไปสู่ระยะสำแดง ทั้งนี้เพราะฝ่ายขัดแย้งต่างๆ ศึกษานการและค่อยๆ เติบโตผ่านช่วงระยะเวลาหนึ่ง เมื่อ “ฝ่ายที่เป็นคู่ขัดแย้ง” กลายเป็น “ฝ่ายที่เข้าสู่การเจรจาต่อรอง” ในขั้นตอนต่อมา ถือเป็นกระบวนการเชิงพัฒนา กล่าวอีกอย่างหนึ่งคือ การเจรจาต่อรองและการใกล้ชิดโดยคนกลาง (ที่มีความหมาย) จะเกิดขึ้นและก้าวหน้าได้ต่อเมื่อฝ่ายต่างๆ ยอมรับว่ามีความขัดแย้งกันจริงๆ และเมื่อทุกฝ่ายยอมรับว่าขาดอีกฝ่ายหนึ่งไม่ได้ในการบรรลุการคลี่คลายปัญหาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง

สืบเนื่องจากลักษณะปลายเปิดและการคัดเลือกผู้เข้าร่วมที่ยืดหยุ่นกว่า การอำนวยความสะดวกจึงเป็นเครื่องมือที่ดีในการสร้างพื้นที่สำหรับการพบปะ แลกเปลี่ยนและ → สานเสวนา (หากเป็นไปได้) ในสถานการณ์ที่การเจรจาเป็นไปได้ไม่จำเป็นว่าเป็นเพราะฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

หรือหลายฝ่ายยังไม่ยอมรับว่าจำเป็นต้องมีการเจรจา หรือเพราะรูปแบบการเจรจาอย่างเป็นทางการอาจมีอยู่แล้วแต่กระบวนการไม่คืบหน้าและส่งสัญญาณติดตัน

การอำนวยความสะดวกและบทบาทในกระบวนการเจรจา และการใกล้เคียง

เราสามารถแยกการอำนวยความสะดวกออกเป็นสองแนวทางใหญ่ๆ กล่าวคือ แนวทางเชิงระดับข้อพิพาทกับแนวทางเชิงสร้างความสัมพันธ์ การอำนวยความสะดวกทั้งสองประเภทนี้เกี่ยวข้องกับกระบวนการเจรจาในลักษณะที่แตกต่างกันมาก

กระบวนการอำนวยความสะดวก ดังเช่นการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อแก้ปัญหาซึ่ง จอห์น เบอร์ดัน (John Burton) หรือเฮิร์บ เคลแมน (Herb Kelman) ริเริ่มไว้นั้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการระดับข้อพิพาทที่มีการเจรจาโดยพัฒนาความเข้าใจซึ่งกันและกันและตีกรอบความขัดแย้งใหม่ ผู้เข้าร่วมกระบวนการอำนวยความสะดวกประเภทนี้คือบุคคลทรงอิทธิพลที่เข้าถึงกลุ่มผู้ตัดสินใจเชิงนโยบายและบุคคลต่างๆ ที่สามารถสร้างอิทธิพลต่อระดับความมั่นใจในการเจรจาต่อรอง

เมื่อเวลาผ่านไป วิธีการต่างๆ ที่ประยุกต์ใช้ในการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อคลี่คลายข้อพิพาทมีการแตกแขนงออกไปมาก ในปัจจุบันมีการนำมาใช้ปฏิบัติกับผู้เข้าร่วมที่หลากหลายกว้างขวางกว่าเดิม กล่าวคือกลุ่มผู้ตัดสินใจเชิงนโยบายเพื่อเพิ่มพูนความเข้าใจเป็นการส่วนตัว (กระบวนการ Track 1 อย่างไม่เป็นทางการ) บุคคลที่มีอิทธิพลและนักวิเคราะห์จากภาคประชาสังคม (กระบวนการ Track 2) หรือการ

ผสมผสานภาคประชาสังคมกับกลุ่มผู้ตัดสินใจเชิงนโยบาย (กระบวนการ Track 1.5)

อีกวิธีหนึ่งในการใช้การอำนวยความสะดวกเน้นที่การปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายขัดแย้ง วิธีการนี้มีคุณลักษณะร่วมกับตัวแบบการไกล่เกลี่ยหลายประการ คือมีเป้าหมายที่จะปรับปรุงและแปรเปลี่ยนความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเช่นกัน อย่างไรก็ตาม เนื่องจากวิธีการแบบนี้ไม่ได้พยายามคลี่คลายปัญหาภายใต้การเจรจาและไม่จำเป็นต้องมีการเจรจาเกิดขึ้น หากดูเผินๆ แล้ววิธีการนี้จึงคล้ายคลุมเครืออยู่บ้าง

ในงานเขียนว่าด้วยการสานเสวนา แฮโรลด์ ซอนเดอร์ส (Harold Saunders) ชี้ประเด็นว่า “การสานเสวนาที่ยั่งยืน” ได้ “ถูกออกแบบมาใช้กับกลุ่ม ชุมชนและองค์กรที่ตกอยู่ในความขัดแย้งหรือความตึงเครียดระหว่างมนุษย์ที่ยังรากลึกไม่ว่ามาจากสาเหตุใดก็ตาม” ตามแนวคิดของซอนเดอร์ส ผู้มาเข้าร่วมมิใช่เพราะสถานะหรืออิทธิพลที่ตนมีต่อระดับการตัดสินใจ แต่เพราะพวกเขาพร้อมที่จะมีปฏิสัมพันธ์กันใน “การสานเสวนาที่แท้จริง” โดยเชื่อมั่นว่า “ต้องทำอะไรบางอย่าง” แม้เมื่อตนเองยังไม่มีกรอบความคิดหรือวาระที่ชัดเจนก็ตาม

“การไกล่เกลี่ยเพื่อการแปรเปลี่ยน” เป็นวิธีการที่พัฒนาขึ้นโดย โรเบิร์ต เอ. บาร์ค บุษ (Robert A. Baruch Bush) และ โจเซฟ พี. โฟลเจอร์ (Joseph P. Folger) วิธีการนี้มีพื้นฐานจากวิธีคิดที่คล้ายคลึงกันมาก แต่เน้นที่บทบาทของฝ่ายที่สาม ถึงแม้เรียกว่า “การไกล่เกลี่ย” แต่วิธีการนี้ไม่ได้พยายามแสวงหาคำคลี่คลายปัญหาหรือประเด็นเฉพาะหน้าภายใต้การเจรจา ทว่าหันไปมุ่งเน้นที่ระดับความสัมพันธ์ อีกทั้งผู้เข้าร่วมมีเสรีภาพ (หรือได้รับเสรีภาพ) ที่จะนิยามประเด็นของตัวเองและ (หวังว่า) จะนำเสนอหนทางแก้ไขของตนเองด้วย

การอำนวยความสะดวกเพื่อการเปลี่ยนแปลง เชิงโครงสร้าง

กระบวนการอำนวยความสะดวกมีศักยภาพสูงที่จะนำกลุ่มบุคคลมารวมตัวกันและเพิ่มอำนาจให้กลุ่มบุคคลที่เข้าใจจุดยืนที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่ม แต่ในขณะเดียวกันก็เห็นพ้องถึงความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์โดยรวมและก้าวสู่ปฏิบัติการร่วมมือกัน

การครุ่นคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์โดยรวมหมายถึงการเน้นที่แง่มุมเชิงโครงสร้างของความขัดแย้ง ซึ่งนักการเมืองและกลุ่มผู้ตัดสินใจเชิงนโยบายเลือกที่จะไม่กล่าวถึง ไม่ว่าจะจงใจหรือไม่ก็ตาม

การอำนวยความสะดวกไม่เพียงต้องจัดสรรพื้นที่เพื่อสร้าง “เกาะแห่งสันติภาพ” (islands of peace) และ “พันธมิตรข้ามเส้นความขัดแย้ง” ซึ่งประชาชนจากฝ่ายตรงข้ามกันมาปฏิสัมพันธ์กันเพื่อชี้ให้เห็นจุดยืนบางอย่างที่มีร่วมกัน การอำนวยความสะดวกยังสามารถชี้นำไปสู่การปฏิรูปทางสังคมและการเมืองของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้ด้วย แต่กระบวนการอำนวยความสะดวกซึ่งเพิ่มอำนาจให้แก่ผู้เข้าร่วมเพื่อสนับสนุนการปฏิรูปก็ได้รับอิทธิพลจากทัศนะ ความหวังและปัญหาของ “อีกฝ่ายหนึ่ง” เช่นกัน (→ การเพิ่มอำนาจ) ความเข้าใจ การเคารพ การยอมรับซึ่งกันและกันช่วยวางกรอบความคิดให้ประชาชนได้กำหนดประเด็นด้วยตัวเอง

อ้างอิงและอ่านเพิ่มเติม

- Bush, Robert A. Baruch & Joseph P. Folger (2004).** *The Promise of Mediation: The Transformative Approach to Conflict.* (Revised edition.) San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Fisher, Roger & William Ury (1981).** *Getting to Yes. Negotiating Agreement Without Giving In.* New York: Penguin Books.
- Saunders, Harold H. (2001).** *A Public Peace Process—Sustained Dialogue to Transform Racial and Ethnic Conflicts.* New York: Palgrave.

แหล่งข้อมูลออนไลน์

- Simon Mason (2009).** *Insider Mediators – Exploring Their Key Role in Informal Peace Processes.* (Berghof Peace Support Report.), www.berghof-foundation.org > Publications > Peace Support Resources
- Oliver Wolleh (2006).** *A Difficult Encounter – The Informal Georgian-Abkhazian Dialogue Process.* (Berghof Report No. 12.), www.berghof-foundation.org > Publications > Conflict Research Publications
- Oliver Wolleh (2010).** *Coloured Pencil Workshop Reports on the Georgian-Abkhaz & Georgian – South Ossetian Dialogue,* www.berghof-foundation.org > Publications > Peace Support Resources

9 เพศภาวะ Gender

ผู้หญิงแบกท้องฟ้าไว้ครึ่งหนึ่ง
สุภาษิตจิ้น

เมื่อฉันหลับตาและคิดถึง “สงคราม” ฉันมองเห็นทหารถือปืน
แล้วเธอละมองเห็นอะไร?

ถ้าเธอหลับตาเห็นตัวบุคคล คนคนนั้นเป็นผู้ชายหรือผู้หญิง?
เธอหลับตาเห็นผู้ชายถูกข่มขืนนอนตายบนพื้นดินและลูกๆ
นั่งร้องไห้รอบร่างเขาหรือเปล่า? เธอหลับตาเห็นหญิงสาว
ไบหน้าเป็อนเขม่าเพลิงปืน AK-47 ใส่เธอหรือเปล่า?

แล้วผู้คนในห้องประชุมที่จับมือกันขณะลงนามในข้อตกลง
 สันติภาพแล้ว? เธอจินตนาการว่าพวกเขาเป็นผู้ชายหรือผู้หญิง?

การคิดด้วยจินตภาพเป็นแบบฝึกหัดที่มีประโยชน์ในการทำความเข้าใจ
 ว่าเราโยงเพศภาวะกับสงครามและสันติภาพลึกซึ้งแค่ไหน รวมทั้ง
 เรื่องที่ไม่มีใครทั้งนั้นสามารถรอดพ้นจาก “การสร้างเพศภาวะ” อัน
 เป็นส่วนหนึ่งในการคิดและการกระทำในชีวิตประจำวันของเรา ทั้งนี้
 เพราะความคิดที่เกิดจากความเคยชินเป็นสิ่งที่เราตั้งคำถามน้อยที่สุด
 การศึกษาเรื่องเพศภาวะจึงเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์ในการทำให้
 เราตระหนักว่าอัตลักษณ์ของปัจเจกบุคคลถูกปั้นแต่งขึ้นมาอย่างไร
 มันยังช่วยในการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์วิจารณ์ต่อสิ่งประกอบสร้างทาง
 สังคมเกี่ยวกับ “ความเป็นเพศชาย” และ “ความเป็นเพศหญิง” รวมทั้ง
 การจัดระเบียบชีวิตส่วนรวมและส่วนบุคคลด้านเพศภาวะในช่วงเวลา
 สงครามกับสันติภาพ ดังที่ คอร์ดูลา ไรมันน์ (Cordula Reimann)
 ชี้ให้เห็น เมื่อพิจารณาภาพทหารถือปืน การศึกษาด้านเพศภาวะ
 ช่วยตั้งคำถามเกี่ยวกับการสร้าง “ลูกผู้ชายตัวจริง” จากเด็กหนุ่ม
 ในกองทัพ ภาพพจน์ของผู้ชายที่ต้อง “แข็งแรง” และ “ไม่เกรงกลัว”
 “ผู้คุ้มครองและผู้ปกป้อง” หรือการดำรงอยู่มายาวนานขององค์กร
 กองกำลังติดอาวุธที่เป็นพื้นที่ของผู้ชายเท่านั้น ทุกวันนี้มีความเข้าใจ
 ร่วมกันว่า การแปรเปลี่ยนความขัดแย้งในลักษณะที่มีความหมายทั้ง
 ต่อผู้หญิงและผู้ชายต้องครอบคลุมทั้งการทำความเข้าใจ (งานวิจัย)
 และการปรับเปลี่ยน (ภาคปฏิบัติ) ต่อมิติด้านเพศภาวะที่เกี่ยวข้องกับ
 สงครามและสันติภาพ

การวิจัยเกี่ยวกับสันติภาพและความขัดแย้งผ่านแว่นเพศภาวะ
 กรอบความคิดเกี่ยวกับเพศภาวะไม่ได้คงที่ตายตัว แต่เปลี่ยนแปลง
 และวิวัฒนาการไปตามเวลา มันยังเชื่อมโยงซึ่งกันและกันกับการจัด
 ประเภททางสังคมอื่นๆ เช่น ศาสนา อายุ เชื้อชาติ ชนชั้นและชาติพันธุ์
 อีกทั้งแปรผันไปตามวัฒนธรรมด้วย การวิจัยเกี่ยวกับสันติภาพและ
 ความขัดแย้งสืบสาวดูความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ในช่วงเวลาสันติภาพ

คำว่า เพศภาวะ (gender) มาจากคำภาษาลาติน “genus” ซึ่ง
 ใช้บ่งบอกการจัดแบ่งประเภทมนุษย์ชาติออกเป็นเพศหญิงกับเพศชาย
 มาตั้งแต่สมัยศตวรรษที่ 14 อย่างไรก็ตาม จวบจนครึ่งหลังของศตวรรษ
 ที่ 20 นี้เองที่กรอบความคิดนี้กลายเป็นประเด็นสำคัญในสังคมศาสตร์
 ใน ค.ศ. 1951 ผลงานบุกเบิกของ ซีมอน เดอ โบวัวร์ (Simone de
 Beauvoir) ในหนังสือชื่อ *The Second Sex* สนับสนุนแนวคิดที่ว่า
 เพศของบุคคลคนหนึ่งมิได้ถูกกำหนดจากชีววิทยาหรือธรรมชาติ แต่
 ถูกกำหนดจากกระบวนการทางสังคม-วัฒนธรรม โดยให้เหตุผลว่า
 คนคนหนึ่งมิได้เกิดมาเป็นผู้หญิง แต่ถูกทำให้เป็นผู้หญิง หลังจากนั้น
 ความแตกต่างระหว่าง “เพศ” ที่ถูกกำหนดจากชีววิทยากับ “เพศ
 ภาวะ” ที่ถูกสังคมสร้างขึ้นมา เริ่มได้รับการยอมรับมากขึ้น ในขณะที่
 การวิจัยในระยะหลังตั้งคำถามต่อความแตกต่างแบบแยกขาดระหว่าง
 แนวคิดทั้งสองนี้ โดยให้เหตุผลว่าแม้แต่เพศ “ตามธรรมชาติ” สุดท้าย
 แล้วก็ตกอยู่ภายใต้การเป็นสิ่งสร้างทางสังคม แต่คนส่วนใหญ่ก็ยัง
 เข้าใจเพศภาวะว่าเป็น “บทบาท พฤติกรรม กิจกรรมและลักษณะที่
 สังคมสร้างขึ้นเท่าที่สังคมนั้นๆ พิจารณาเห็นว่าเหมาะสมสำหรับผู้ชาย
 กับผู้หญิง” (World Health Organization 2011) และในบาง
 วัฒนธรรมก็มีการจัดแบ่งประเภทของเพศภาวะเพิ่มเติมด้วย (เช่น
hijra ในอินเดีย)

กับช่วงเวลาสงคราม ในระดับมหภาค มันพิจารณาโครงสร้างแบบปีตาธิปไตย (พ่อปกครองลูก) ในฐานะสาเหตุรากเหง้าประการหนึ่งที่น่าไปสู่ความขัดแย้ง เจาะลึกลงไปด้วยการวิจัยเกี่ยวกับความ (ไม่)เท่าเทียมด้านเพศภาวะและระดับของความรุนแรงในครอบครัวในฐานะดัชนีอย่างหนึ่งที่บ่งชี้ถึงความรุนแรงของรัฐ รวมทั้งสำรวจความเชื่อมโยงระหว่างความรุนแรงส่วนบุคคลกับส่วนรวม ทั้งนี้โดยมีเหตุผลว่าทฤษฎีการคลี่คลายความขัดแย้งควรสนใจความต่อเนื่องของความรุนแรง (ส่วนบุคคล) ในช่วงเวลาสันติภาพมากกว่ามุ่งเน้นเฉพาะสงครามซึ่งเป็นฉากเหตุการณ์ที่สำแดงความรุนแรง (ส่วนรวม) นอกจากนี้มันยังพิจารณาสิ่งที่เรียกกันว่าปฏิภยารุนแรงด้านเพศภาวะหลังสงครามและการมุ่งเน้นแต่ความมั่นคงระดับชาติอย่างคับแคบในการสร้างรัฐหลังสงครามด้วย ในระดับจุลภาค การวิจัยเกี่ยวกับสันติภาพและความขัดแย้งผ่านแว่นเพศภาวะสนใจความหมายที่แตกต่างกันและผลกระทบของสงครามกับสันติภาพที่มีต่อบุคคลตามเพศภาวะของบุคคลนั้น มีการวิจัยจำนวนมากที่มุ่งเน้นประสบการณ์ของผู้หญิงในช่วงสงคราม ถึงแม้การวิจัยแนวนี้ควรมีการศึกษาต่อไป แต่เราควรมีความรู้มากขึ้นเกี่ยวกับนัยยะอันหลากหลายที่สงครามมีต่อผู้ชาย รวมทั้งความรุนแรง (ทางเพศ) ที่มีต่อพวกเขาด้วย (ดูตัวอย่างเช่น ภาพยนตร์เรื่อง *Gender Against Men*) หนึ่ง → การวิจัยเกี่ยวกับสันติภาพและการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งเชิงเพศภาวะพึงก้าวพ้นการจัดประเภทเพศภาวะแบบทวิภาค (ผู้ชายกับผู้หญิง) และให้ความสนใจต่ออัตลักษณ์ทางเพศภาวะที่หลากหลายมากขึ้น ตลอดจนผลกระทบของการกีดกันทางสังคมที่กระทำต่อบุคคลซึ่งอัตลักษณ์ทางเพศและเพศภาวะของเขาไม่ต้องตรงกับบรรทัดฐานด้านเพศภาวะที่สังคมกำหนดไว้ อย่างไรก็ตาม แนววิธีศึกษาค้นข้ามเพศเช่นนี้ต้องมีการพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางสังคม-วัฒนธรรมและพลวัต

ทางการเมืองของประเทศนั้นๆ และข้อสังเกตประการสุดท้ายก็คือ การมุ่งเน้นที่ผู้หญิงกับผู้ชายในภูมิภาคที่ประสบหายนะจากสงคราม ไม่ควรรบดบังข้อเท็จจริงที่ว่า เด็กๆ ได้รับผลกระทบจากความรุนแรง ด้วยน้ำมือผู้ใหญ่ทุกเพศ

มุมมองของนักปฏิบัติ

มติคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ 1325 ว่าด้วยผู้หญิง สันติภาพและความมั่นคง (UN Security Council Resolution 1325 on Women, Peace and Security) ได้เพิ่มการผลิตคู่มือเชิงนโยบาย เครื่องมือการวางแผนและรายงานเกี่ยวกับบทเรียนที่ได้เรียนรู้ เพื่อตอกย้ำความจำเป็นทางศีลธรรมที่ต้องคำนึงถึงผู้หญิง การทำให้ประเด็นเพศภาวะกลายเป็นกระแสหลักถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการวางแผนและส่งเสริมการแทรกแซงในกระบวนการสร้างสันติภาพ อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อท้าทายเชิงกรอบความคิดและระเบียบวิธีที่ต้องแก้ไขอีกมากเพื่อให้กระบวนการสร้างสันติภาพเป็นภารกิจที่ตระหนักถึงเพศภาวะอย่างแท้จริง เรื่องนี้ครอบคลุมตั้งแต่การสร้างกรอบการวิเคราะห์ด้านเพศภาวะให้สนใจ “ประเด็นของผู้หญิง” เป็นเบื้องต้น การมีผู้เชี่ยวชาญด้านเพศภาวะเป็นผู้หญิงไปจนถึงทัศนคติว่าการทำให้ประเด็นเพศภาวะกลายเป็นกระแสหลักเป็นแค่ “เรื่องต้องทำ” ที่น่ารำคาญและเพิ่มภาระงานมากกว่าจะเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์ในการปรับปรุงการวางแผน รวมทั้งส่งเสริมความมีประสิทธิภาพและความยั่งยืนของการแทรกแซง นักปฏิบัติยังต้องเผชิญกับปัญหาความน่าเชื่อถือ เนื่องจากหน่วยงานระหว่างประเทศมักถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าไม่ปฏิบัติจริงในสิ่งที่สอน กรณีตัวอย่างมากมายเกี่ยวกับการทุจริตทางเพศที่เชื่อมโยงกับภารกิจรักษาสันติภาพและการมีตัวแทนด้านเพศภาวะที่ไม่เท่าเทียมกันใน

การเจรจาต่อรองระหว่างประเทศหรือคณะผู้ไกล่เกลี่ย คือข้อท้าทายต่อสมรรถภาพ “ของตะวันตก” ในการปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างของสังคมที่มีความเป็นธรรมด้านเพศภาวะ มีพิกัดต้องกล่าวว่าเฟมินิสต์ตะวันตกและยุทธศาสตร์ที่วางพื้นฐานบนเพศภาวะอาจไม่เหมาะสมกับส่วนอื่นๆ ของโลก เมื่อต้องเผชิญหน้ากับข้อท้าทายเหล่านี้ มันอาจมีประโยชน์หากเราย้ำเตือนตัวเองว่าการศึกษาด้านเพศภาวะและการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งสามารถสร้างขึ้นจากรากฐานเดียวกัน

การศึกษาด้านเพศภาวะและการแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง:
มีประเด็นร่วมกันมากจริงหรือ?

การค้นพบในระยะหลังและความยากลำบากในการบูรณาการการวิเคราะห์ด้านเพศภาวะไว้ในการวิจัยเกี่ยวกับการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งและการปฏิบัติ เป็นเรื่องค่อนข้างน่าประหลาดใจหากเราเปรียบเทียบของค์ประกอบที่เป็นกุญแจสำคัญของทั้งสองสาขา ทั้งสองสาขาต่างก็ได้รับแรงผลักดันจากความยึดมั่นในเชิงคุณค่าซึ่งหยั่งรากแข็งแรงในการดำรงอยู่ของทั้งสองสาขา ทั้งในแง่ความเป็นสาขาทางวิชาการและขบวนการสังคม กล่าวคือ ขบวนการผู้หญิงและขบวนการสันติภาพ ดังนั้นทั้งสองสาขาจึงเสริมสร้างและทำลายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลัก ไม่เพียงด้วยการนำเสนอหัวข้อใหม่ๆ แต่รวมถึงการนำเสนอสมมติฐานใหม่ในเชิงญาณวิทยา ซึ่งวางรากฐานบนการครุ่นคิดทบทวนเกี่ยวกับตัวตนและแนววิถีจากล่างขึ้นบน ทั้งการศึกษาเกี่ยวกับการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งและการศึกษาด้านเพศภาวะต่างพยายามสืบสาวกระบวนการของการเปิดกว้าง/การกีดกัน การวิเคราะห์ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง และเปิดโปงให้เห็นความซับซ้อนและความเป็นพหุนิยมของบทบาทต่างๆ มากกว่าการรอบความคิดแบบขาวดำดำจัด (เช่น ผู้หญิงกับผู้ชาย สงครามกับสันติภาพ

เกี่ยวข้องกับผู้ทำร้าย) เนื่องจากต่างก็สนใจการแปรเปลี่ยนโครงสร้างของ → ความรุนแรงและความไม่เท่าเทียมที่เป็นรากเหง้าสาเหตุของความขัดแย้งเหมือนกัน การสร้างกรอบความคิดขึ้นมาจากรากฐานร่วมกันนี้อาจช่วยเพิ่มพูนความเข้าใจเชิงทฤษฎีที่เรามีต่อกระบวนการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งแบบเพศภาวะและการปวารณาตัวในภาคปฏิบัติเพื่อสันติภาพที่เป็นธรรมด้านเพศภาวะ เพื่อที่วันหนึ่งเราอาจหลับตาและนึกถึงสงครามในฐานะสิ่งที่ผู้ชายกับผู้หญิงร่วมกันป้องกันมิให้เกิดขึ้น

อ้างอิงและอ่านเพิ่มเติม

Connell, Robert / Raewyn W. (2005). *Masculinities.* (2nd edition.) Berkeley: University of California Press.

Francis, Diana (2004). *Culture, Power Asymmetries and Gender in Conflict Transformation,* in: Alex Austin et al. (eds.). *Transforming Ethnopolitical Conflict.* The Berghof Handbook. Wiesbaden: VS Verlag, 91-107.

Reimann, Cordula (2002). “All You Need Is Love” ... and What About Gender? *Engendering Burton’s Human Needs Theory.* (Working Paper No. 10.) Bradford: University of Bradford.

แหล่งข้อมูลออนไลน์

Humanitarian Dialogue Centre, Gender and Mediation,
www.hdcentre.org/projects/gender-mediation

Refugee Law Project “Gender Against Men” (Film, 2008),
www.forcedmigration.org/podcasts-videos-photos/video/gender-against-men or www.youtube.com/

Women Waging Peace Initiative,www.huntalternatives.org/pages/82-women_waging_peace_network.cfm & www.huntalternatives.org/pages/8677_across_conflict_lines_women_mediating_for_peace.cfm

World Health Organization (2011), www.who.int/topics/gender/en/

10 สันติภาพ การสร้างสันติภาพ การทำให้เกิดสันติภาพ Peace, Peacebuilding, Peacemaking

ความงามของสันติภาพอยู่ที่การพยายามค้นหาทางออกร่วมกัน
เดคา อิบราฮิม อับดี (Dekha Ibrahim Abdi)

เรานิยมสันติภาพได้หรือไม่? ในการวิวาทะเกี่ยวกับคำนิยามว่าด้วยสันติภาพ ความแตกต่างระหว่างสันติภาพเชิงลบกับสันติภาพเชิงบวกดังที่ โยฮัน กัลตุง เสนอไว้ นั้นได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง สันติภาพเชิงลบนิยามสันติภาพเป็นการปลอดจากสงครามหรือความ

รุนแรงเชิงกายภาพโดยตรง ส่วนความหมายของสันติภาพเชิงบวกครอบคลุมถึงการเพิ่มขึ้นของความยุติธรรมด้านสังคมและการสร้างวัฒนธรรมสันติภาพในหมู่ประชาชนทั้งภายในและข้ามสังคมด้วย ข้อวิพากษ์วิจารณ์ต่อสันติภาพเชิงบวกที่ได้ยินบ่อยๆ คือ มันขาดความชัดเจนด้านกรอบความคิด อย่างไรก็ตามนักวิชาการส่วนใหญ่เห็นพ้องต้องกันว่า สันติภาพเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน กินเวลาและหลายชั้น มันเป็นไปได้ที่จะชี้ให้เห็นขั้นตอนที่นำไปสู่สันติภาพ วัตถุประสงค์ของความรุนแรงและการเพิ่มขึ้นของความยุติธรรม ส่วนที่ว่าหลายชั้นนั้นหมายถึงสันติภาพมิใช่เพียงแค่เรื่องของนักการทูต แต่เป็นภารกิจต่อเนื่องสำหรับผู้มีส่วนร่วมได้ส่วนเสียทุกคนในทุกระดับชั้นของสังคม

การทำงานเพื่อสันติภาพจำเป็นต้องมีขั้นตอนพื้นฐานอย่างน้อยสามขั้น กล่าวคือ ขั้นตอนหนึ่ง ต้องมีการนิยามวิสัยทัศน์เกี่ยวกับสันติภาพ สันติภาพในระดับปัจเจกบุคคลแตกต่างจากสันติภาพระหว่างประเทศอย่างเห็นได้ชัด นักวิจัย นักการเมืองและศิลปินต่างใช้คำว่า “สันติภาพ” ในลักษณะที่แตกต่างกันและการตีความก็แปรผันตามวัฒนธรรม ในบางสังคมคำว่า “สันติภาพ” อาจสร้างความขุ่นเคืองด้วยซ้ำ ทั้งนี้สืบเนื่องจากประสบการณ์ของการกดขี่ที่กระทำในนามของสันติภาพ ดังนั้นการนิยามสันติภาพจึงมีบริบทเฉพาะเจาะจง การพัฒนาวิสัยทัศน์เกี่ยวกับสันติภาพให้มีส่วนร่วมกันจึงเป็นแง่มุมสำคัญแง่มุมหนึ่งของการทำงานด้านสันติภาพ

ขั้นตอนที่สอง การระบุเงื่อนไขที่จะนำไปสู่สันติภาพภายในหรือระหว่างสังคม พร้อมกับความตั้งใจที่จะวางรากฐานให้เงื่อนไขเหล่านี้ นี่เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ในการวิเคราะห์เกี่ยวกับประวัติศาสตร์การเกิดสันติภาพภายในสังคมตะวันตก ดีเทอร์ เซงฮาาส (Dieter Senghaas) ชี้ให้เห็นเงื่อนไขที่เป็นหัวใจสำคัญหกประการคือ การผูกขาดอำนาจ

หลักนิติธรรม การพึ่งพาอาศัยกันและการควบคุมผลกระทบ การมีส่วนร่วมในระบบประชาธิปไตย ความยุติธรรมทางสังคม และวัฒนธรรมการจัดการความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ (“หกเหลี่ยมอารยธรรม”, → การให้การศึกษเกี่ยวกับสันติภาพ-หลักการ) ต้องมีการประเมินอย่างระมัดระวังว่า เจื่อนไขเหล่านี้มีประโยชน์ต่อกระบวนการแปรเปลี่ยนในสังคมที่ไม่ใช่ตะวันตกหรือไม่ หรืออย่างน้อยแค่ไหน นอกจากนั้นสันติภาพมักเปราะบาง แม้กระทั่งในสังคมตะวันตกก็ไม่มีหลักประกันว่าจะไม่มีการย้อนกลับไปทำสงครามกันอีก ดังนั้นสันติภาพจึงเป็นสิ่งที่ต้องได้รับการใส่ใจและสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง

ขั้นตอนที่สาม การเปรียบเทียบความเป็นจริงปัจจุบันในสังคมหนึ่งๆ กับวิสัยทัศน์เกี่ยวกับสันติภาพเป็นกุญแจสำคัญที่จะค้นหาว่าจะไรขาดหายไป มีการใช้ยุทธศาสตร์และยุทธวิธีที่หลากหลายกวางขวางในการทำให้เกิด รักษาหรือสร้างสันติภาพขึ้นในหมู่ตัวแสดงระดับต่างๆ

การทำให้เกิดสันติภาพ (Peacemaking) มักหมายถึงความพยายามเชิงการทูตที่จะยุติความรุนแรงระหว่างฝ่ายขัดแย้งและบรรลุข้อตกลงสันติภาพ ข้อตกลงสันติภาพระหว่างประเทศและระดับชาติอาจมีข้อผูกมัดให้สลายมวลชนหรือมีข้อบังคับเกี่ยวกับสถานะในอนาคตของฝ่ายขัดแย้ง ดังที่ตกลงไว้ในกฎบัตรสหประชาชาติ ยุทธศาสตร์ของการทำให้เกิดสันติภาพมีตั้งแต่การเจรจา การไกล่เกลี่ย และการประนีประนอม ไปจนถึงการตัดสินโดยอนุญาโตตุลาการและการระงับข้อพิพาทด้วยศาล บางครั้งการแทรกแซงทางเศรษฐกิจหรือกระทั่งการแทรกแซงทางทหารเพื่อยุติการใช้กำลังในความขัดแย้งก็ถือเป็นส่วนหนึ่งของการทำให้เกิดสันติภาพ องค์กรภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้องในการทำให้เกิดสันติภาพส่วนใหญ่อาศัยยุทธศาสตร์ที่ไม่ใช่ความรุนแรง เช่น การเจรจาและการไกล่เกลี่ย

ตามแนวคิดของ จอห์น พอล ลีเดอร์ช (John Paul Lederach) เราสามารถแบ่งตัวแสดงเหล่านี้ออกเป็นสามกลุ่ม (Track) กลุ่มผู้นำระดับบนสุดประกอบด้วยกองทัพ ผู้นำทางการเมืองและศาสนาที่มีชื่อเสียง (Track 1) Track 2 ประกอบด้วยผู้นำระดับกลาง เช่น นักวิชาการ ปัญญาชนหรือผู้มีชื่อเสียงในวงการศาสนา การที่คนกลุ่มนี้มีสายสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่รัฐบาลทำให้พวกเขามีโอกาสมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทางการเมือง และด้วยความที่คนกลุ่มนี้มีชื่อเสียง พวกเขาจึงได้รับการนับหน้าถือตาในกลุ่มคนระดับรากหญ้าด้วย Track 3 ประกอบด้วยผู้นำชุมชนท้องถิ่นหรือผู้นำชนพื้นเมือง ซึ่งมีความคุ้นเคยมากที่สุดกับผลกระทบที่ความขัดแย้งรุนแรงมีต่อประชากรส่วนใหญ่ ส่วนประชาชนทั่วไปนั้นบางครั้งจัดเป็นตัวแสดงระดับสี่ ความพยายามก่อให้เกิดสันติภาพถือเป็นภารกิจของตัวแสดงในทุกระดับและข้ามหลายกลุ่มได้ด้วย

ส่วนคำว่า *การรักษาสันติภาพ (peacekeeping)* ในความหมายดั้งเดิมหมายถึงการใช้กองกำลังติดอาวุธเข้าไปแทรกแซงเป็นกันชนระหว่างคู่ปรปักษ์ เพื่อบังคับใช้ข้อตกลงหยุดยิงและตรวจสอบกระบวนการสันติภาพในสังคมหลังสงคราม ตัวอย่างที่พบเห็นมากที่สุดคือปฏิบัติการรักษาสันติภาพของสหประชาชาติ กิจกรรมที่ได้รับมอบหมายภายใต้ป้ายประทับตราของการรักษาสันติภาพถูกขยายความกว้างขึ้นเรื่อยๆ และทุกวันนี้รวมถึงมาตรการของการสร้างสันติภาพหลังสงครามหลากหลายประการด้วยกัน องค์การภาคประชาสังคมบางองค์กรใช้ “การรักษาสันติภาพโดยพลเรือน” ไม่ติดอาวุธ เป็นคู่สมทบกับการรักษาสันติภาพด้วยกองทัพเพื่อติดตามตรวจสอบข้อตกลงหยุดยิงหรือให้การคุ้มครองเพิ่มเติม

การสร้างสันติภาพ

ใน *วาระสันติภาพ (An Agenda for Peace)* ของนายบูท로스 บูทอส-กาลี (Boutros Boutros-Ghali) อดีตเลขาธิการองค์การสหประชาชาติ (1992) บรรยายไว้ว่า การสร้างสันติภาพคือเครื่องมือชั้นเอกสำหรับสร้างหลักประกันให้สันติภาพในสถานการณ์หลังสงคราม ความหมายที่กว้างกว่านั้นคือ มันเป็นมาตรการป้องกันที่สามารถประยุกต์ใช้ในทุกขั้นตอนของความขัดแย้ง รวมทั้งในสังคมที่ค่อนข้างมีสันติภาพด้วย การสร้างสันติภาพครอบคลุมทุกกิจกรรมที่มีเป้าหมายส่งเสริมสันติภาพและเอาชนะการใช้ความรุนแรงในสังคมถึงแม้กิจกรรมส่วนใหญ่ใน Track 2 และ 3 จะเป็นภารกิจของตัวแสดงภาคประชาสังคม แต่การสร้างเชื่อมโยงกับ Track 1 ก็ถือเป็นสาระสำคัญสำหรับการแปรเปลี่ยนสังคมอย่างยั่งยืน ในขณะที่ตัวแทนจากภายนอกสามารถอำนวยความสะดวกและสนับสนุนการสร้างสันติภาพได้ แต่ถึงที่สุดแล้วก็ต้องขับเคลื่อนด้วยตัวแสดงภายใน ซึ่งมักเรียกกันว่าตัวแทนการเปลี่ยนแปลงเพื่อสันติภาพ ตัวแทนนี้เป็นสิ่งที่ยึดเยียดจากภายนอกไม่ได้ งานของการสร้างสันติภาพบางอย่างที่กระทำโดยองค์กรระหว่างประเทศหรือองค์กรจากตะวันตกมักถูกวิจารณ์ว่ามีลักษณะแบบราชการ ระเบียบและฟังพินังด้านการเงินจาก → ผู้ให้ทุนภาครัฐมากเกินไป ดังนั้นจึงมีภาระความรับผิดชอบต่อผู้ให้ทุน แต่ไม่มีภาระความรับผิดชอบต่อประชาชนในพื้นที่ จึงดูเหมือนยิ่งตอกย้ำการดำรงสถานภาพดั้งเดิมไว้ แทนที่จะมุ่งสู่การแปรเปลี่ยนความอยู่ดีธรรมเชิงโครงสร้างในระดับลึก ตัวอย่างในประเด็นนี้มีการเน้นย้ำด้วยการอภิปรายไว้แล้วใน *Berghof Handbook Dialogue Series No. 7* เป็นต้น การสร้างสันติภาพเพื่อการแปรเปลี่ยนจำเป็นต้องมุ่งแก้ไขประเด็นความยุติธรรมทางสังคมและควรเคารพหลักการของความเป็นหุ้นส่วน การเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียมและการ

การสร้างสันติภาพ

ที่มา: Berghof Foundation

เปิดกว้าง การสร้างสันติภาพตั้งอยู่บนความเชื่อว่า ความขัดแย้งที่มีการใช้ความรุนแรงไม่จำเป็นต้องยุติโดยอัตโนมัติด้วยการลงนามในข้อตกลงสันติภาพหรือการใช้อำนาจรักษาสันติภาพ มันไม่ใช่เครื่องมือตอบสนองต่อปัญหาอย่างรวดเร็วก็จริง แต่เป็นกระบวนการระยะยาวที่มีการทำงานต่อเนื่องในสามมิติดังนี้:

การเปลี่ยนแปลงความขัดแย้งเชิงโครงสร้าง เป็นมิติที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าสำคัญอย่างยิ่งต่อสันติภาพที่ยั่งยืน องค์ประกอบสำคัญได้แก่ การสร้างรัฐและมาตรการตามแนวทางประชาธิปไตย การปฏิรูปโครงสร้างที่ผลิตซ้ำความขัดแย้ง (เช่นระบบการศึกษา) การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ความยุติธรรมทางสังคมและสิทธิมนุษยชน การ

เพิ่มอำนาจให้ภาคประชาสังคมและสื่อมวลชนที่ทำงานอย่างสร้างสรรค์ การปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายขัดแย้ง เป็นส่วนหนึ่งที่เราขาดไม่ได้ในการสร้างสันติภาพเพื่อลดผลกระทบของความเป็นปฏิปักษ์กันที่เกี่ยวข้องกับสงครามและการสื่อสารที่ขาดสะบั้นระหว่างฝ่ายขัดแย้ง โครงการประนีประนอม สร้างความไว้วางใจและรับมือกับอดีต มีเป้าหมายเพื่อแปรเปลี่ยนความสัมพันธ์ที่ถูกทำลายลง (→ ความยุติธรรมระยะเปลี่ยนผ่าน) มิตินี้จัดการกับผลกระทบที่ไม่ไว้วัตถุที่เกิดจากความขัดแย้งที่มีการใช้ความรุนแรง

การเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของปัจเจกบุคคล คือมิติที่สามของการสร้างสันติภาพ มันหมายถึงการสร้างความเข้มแข็งให้แก่สมรรถภาพด้านสันติภาพของปัจเจกบุคคล ทลายทัศนคติตายตัวเพิ่มอำนาจให้กลุ่มที่เคยเสียเปรียบ เยียวยาบาดแผลและความบอบช้ำทางจิตวิทยาที่เกิดจากสงคราม เรามักใช้มาตรการเพิ่มสมรรถภาพด้านสันติภาพของปัจเจกบุคคลด้วยการฝึกอบรมประชาชนเกี่ยวกับปฏิบัติการที่ไม่ใช้ความรุนแรงและการคลี่คลายความขัดแย้ง มาตรการของการสร้างสันติภาพหลายประการพยายามสร้างผลสะท้อนในวงกว้างมากขึ้นด้วยการผสมผสานยุทธศาสตร์ต่างๆ ให้ครอบคลุมทั้งสามมิติ (เช่นนำฝ่ายที่เคยขัดแย้งกันมาทำงานร่วมกันเพื่อปรับปรุงสภาพทางเศรษฐกิจและเปลี่ยนทัศนคติของปัจเจกบุคคลไปพร้อมๆ กัน)

อย่างไรก็ตาม ตัวแสดงและองค์กรในกระบวนการสร้างสันติภาพยังต้องต่อสู้ให้ผลงานของตนมีประสิทธิผลมากขึ้นเพื่อ “ช่วยเสริม” สันติภาพในระดับสังคมได้อย่างแท้จริง (เช่น “Peace Writ Large” ที่แมรี แอนเดอร์สัน [Mary Anderson] และเพื่อนร่วมงานของเธอบรรยายถึงไว้) เมื่อคำนึงถึงวิธีการที่มีอยู่หลากหลายในกระบวนการ

สร้างสันติภาพ จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องระบุ รวบรวมและตีพิมพ์ ตัวอย่างจากภาคปฏิบัติที่ดีที่สุดเพื่อสร้างโอกาสในการเรียนรู้สำหรับ นักสร้างสันติภาพทั้งในปัจจุบันและอนาคต

อ้างอิงและอ่านเพิ่มเติม

- Galtung, Johan (1996).** *Peace by Peaceful Means – Peace and Conflict, Development and Civilization*. Oslo: PRIO.
- Lederach, John Paul (1997).** *Building Peace – Sustainable Reconciliation in Divided Societies*. Herndon, VA: USIP Press.
- Senghaas, Dieter (2007).** *On Perpetual Peace: A Timely Assessment*. New York/Oxford: Berghahn Books.

แหล่งข้อมูลออนไลน์

- Mary B. Anderson & Lara Olson (2003).** *Confronting War: Critical Lessons for Peace Practitioners*. Cambridge, MA: CDA, www.cdainc.com/cdawww/pdf/book/confrontingwar_Pdf1.pdf
- Beatrix Schmelzle & Martina Fischer (2009).** *Peacebuilding at a Crossroads? Dilemmas and Paths for Another Generation*. (Berghof Handbook Dialogue Series No. 7), www.berghof-foundation.org > Publications > Berghof Handbook
- Interview with Dieter Senghaas (video)**, www.berghof-foundation.org > Glossary>10 Peace, Peacebuilding, Peacemaking [in German]

11 การวิจัยเกี่ยวกับสันติภาพ และการเปลี่ยนแปลงความขัดแย้ง Peace and Conflict Transformation Research

การวิจัยที่ไม่ผลิตอะไรเลยนอกจากหนังสือย่อมไม่เพียงพอ
เคิร์ท เลวิน (Kurt Lewin)

ในฐานะปรากฏการณ์ทางสังคม → ความขัดแย้งเป็นส่วนประกอบที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในพัฒนาการของมนุษย์และความเปลี่ยนแปลงทางสังคม อย่างไรก็ตาม การใช้ความรุนแรงในความขัดแย้งมิใช่สิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และการวิจัยเกี่ยวกับการแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง

พยายามสำรวจดูเงื่อนไข ยุทธศาสตร์และนโยบายเพื่อธำรงรักษาแบบแผนพฤติกรรมที่ไม่ใช้ความรุนแรงในฝ่ายขัดแย้ง โดยเฉพาะในความขัดแย้งทางสังคมและการเมืองเชิงชาติพันธุ์ที่ยืดเยื้อ มันมีเป้าหมายเพื่อสนับสนุนฝ่ายขัดแย้งในการสร้าง พื้นฟูและรักษาความสัมพันธ์ที่สร้างสรรค์และเป็นธรรม เพื่อมิให้หันไปใช้กำลังเป็นเครื่องมือของปฏิสัมพันธ์ในความขัดแย้ง ในบริบทนี้ เราไม่ควรมองว่าความขัดแย้งและการจัดการความขัดแย้งเป็นปรากฏการณ์เส้นตรงหยาบง่ายที่เริ่มต้น ยกกระต๊ابและยุติสำหรับตัวแสดงทุกคนและทุกภาคส่วนแบบเดียวกันหมด เราจำเป็นต้องทำความเข้าใจมิติที่ขึ้นต่อกันและกันรวมทั้งระบบโครงสร้างทั้งหมดโดยคำนึงถึงลักษณะที่เป็นพลวัตของเหตุการณ์ด้วย

การวิจัยและการปฏิบัติให้ข้อมูลซึ่งกันและกัน

การวิจัยเกี่ยวกับการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งไม่ได้มีทฤษฎียิ่งใหญ่อยู่เบื้องหลัง แต่สร้างองค์ประกอบเชิงทฤษฎีขึ้นจากงานวิจัยภาคสนามและจากปฏิสัมพันธ์ใกล้ชิดกับนักปฏิบัติและฝ่ายขัดแย้งเอง กระนั้นก็ตาม มันก็มีทฤษฎีชี้นำ ที่สำคัญเป็นพิเศษก็คือการสร้างทฤษฎีเพื่อจัดการแก้ไขความแตกต่างระหว่าง → การแปรเปลี่ยนความขัดแย้งระหว่างบุคคลกับระหว่างกลุ่ม และระหว่างความขัดแย้งที่สมมาตรกับไม่สมมาตร ยิ่งกว่านั้น การวิจัยเกี่ยวกับการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งรวบรวมความรู้จากหลากหลายสาขา (นับตั้งแต่รัฐศาสตร์ การศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพและความขัดแย้ง สังคมวิทยาและจิตวิทยาสังคม ประวัติศาสตร์ มานุษยวิทยา ชาติพันธุ์วิทยา กฎหมาย การสื่อสาร ศึกษาศาสตร์/การให้การศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพ ฯลฯ อีกมากมาย)

การวิจัยเกี่ยวกับการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งสามารถจัดเป็นการวิจัย

เกี่ยวกับสันติภาพและความขัดแย้งแนวทางเฉพาะที่ให้ความสนใจเป็นพิเศษกับการสร้างเงื่อนไขสนับสนุนเพื่อความก้าวหน้าเชิงปฏิบัติในการสร้างสันติภาพ มันเริ่มต้นจากสมมติฐานว่ากรอบความคิดและทฤษฎีต้องวิวัฒนาการอย่างต่อเนื่องซึ่งด้วยการแลกเปลี่ยนเชิงวิพากษ์กับการปฏิบัติ ซึ่งต้องอาศัยการนำกรอบความคิดไปทดสอบในสภาพแวดล้อมรูปธรรมและวิวาทะเกี่ยวกับความสมเหตุสมผลของทฤษฎีนั้นๆ กับนักปฏิบัติที่มาจากหลากหลายภูมิหลังและในท้องถิ่นหลายๆ แห่ง การเชื่อมโยงแบบแน่นกับภาคนโยบายก็เป็นเรื่องจำเป็นเช่นกัน กล่าวโดยสรุปคือ วิธีการเชิงทฤษฎีควรมีคุณูปการต่อการพัฒนายุทธศาสตร์ใหม่ๆ ทางการเมืองและสังคม อีกทั้งภาคปฏิบัติของการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งควรสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดข้อคิดพิจารณาต่อทฤษฎี

การเปิดโอกาสให้ฝ่ายขัดแย้ง นักปฏิบัติและผู้วางนโยบายมีส่วนร่วมในการทำวิจัย ทำให้ผู้วิจัยต้องเคารพต่อความเสี่ยงของตัวเองที่หลากหลาย การดึงตัวแสดงออกมาอยู่หน้าม่านจะช่วยให้สามารถสำรวจแง่มุมของการกระทำและการตัดสินใจในด้านสังคม-วัฒนธรรม และพฤติกรรมท่ามกลางบริบทของความเปลี่ยนแปลงได้ลึกซึ้งขึ้น หากปฏิบัติตามระเบียบวิธีในการวิจัยดังกล่าว วาระของงานวิจัยก็จะได้รับอิทธิพลและถูกชี้นำมากขึ้นจากกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบจากการวิจัยโดยตรง ผลประโยชน์ที่เพิ่มมากขึ้นของนักปฏิบัติที่ได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในแบบแผนของงานวิจัยที่เปิดกว้างจะเริ่มลดช่องว่างระหว่างการวิจัยกับการปฏิบัติ ระหว่างชุมชนกับนักวิจัย โดยสร้างแรงจูงใจให้ทั้งสองฝ่ายเรียนรู้ร่วมกันและส่งเสริมให้นักวิจัยร่วมมือกับนักปฏิบัติ อีกทั้งกระตุ้นให้นักปฏิบัติสร้างผลสะท้อนที่สร้างสรรคแก่งานวิจัยเป็นนิจ ความร่วมมือของนักวิจัยกับนักปฏิบัติมีเป้าหมายเพื่อสนับสนุนการแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง เพิ่มพูนความรู้ว่าตัวแสดงกระบวนการและโครงสร้างต่างๆ มีส่วนช่วย (หรือไม่มี) ต่อการสร้าง

สันติภาพอย่างไรบ้าง มูลนิธิ Berghof เห็นว่าวิธีการวิจัยที่เปิดกว้าง จากล่างขึ้นบน มีส่วนร่วมและครุ่นคิดทบทวน ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ คือการวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือโอกาสยิ่งใหญ่สำหรับการสร้างความรู้ และสนับสนุนการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งอย่างยั่งยืน

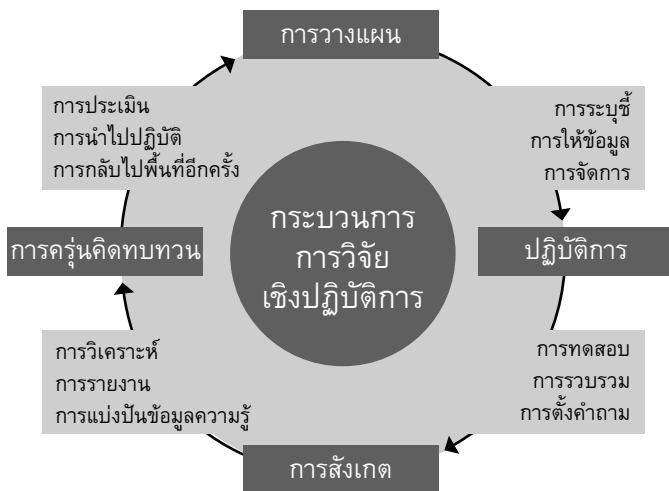
การวิจัยเชิงปฏิบัติการ: การมีส่วนร่วม การเปิดกว้าง และนำมาสู่การเปลี่ยนแปลง

การวิจัยเชิงปฏิบัติการน่าจะมีประโยชน์ในบริบทในฐานะวิธีวิจัยแบบหนึ่งในหลายๆ แบบที่มีอยู่ โครงการแรกๆ พัฒนาขึ้นมาในช่วงทศวรรษ 1970 ส่วนใหญ่อยู่ในมหาวิทยาลัย และทำงานร่วมกับกลุ่มคนชายขอบและอยู่ในเขตเมือง แต่ก็มีโครงการที่ลงชุมชนในละตินอเมริกาด้วย ซึ่งส่วนใหญ่มักมีนักจิตวิทยาสังคมเป็นผู้บุกเบิก วัตถุประสงค์ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการคือศึกษาวิจัยเงื่อนไขและผลกระทบของปฏิบัติการสังคมรูปแบบต่างๆ นอกจากนี้ยังมุ่งหวังที่จะสร้างอิทธิพลต่อปฏิบัติการทางสังคมด้วย กล่าวอีกอย่างหนึ่งคือ มันมีจุดเน้นเชิงบรรทัดฐานวาระของการวิจัยมุ่งไปที่ปัญหาสังคมที่เลวร้ายบางอย่าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัยไม่ใช่การทดสอบสมมติฐานทางทฤษฎี แต่เพื่อนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงเชิงปฏิบัติในสถานการณ์ที่มีปัญหาซึ่งเป็นหัวข้อของการวิจัย แนวทางนี้ถือเป็นกระบวนการทางสังคมแบบองค์รวม กล่าวคือ ตัวแปรปัจเจกบุคคลไม่ถูกแยกโดดเดี่ยวและถูกรวบรวมเป็นแค่ “ข้อมูลเชิงภาววิสัย” ตรงกันข้าม การรวบรวมข้อมูลเองกลับถูกตีความว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางสังคม การวิจัยเชิงปฏิบัติการเกี่ยวพันกับการใช้วิธีการเชิงคุณภาพที่ตั้งอยู่บนการวิจัยสังคมเชิงประจักษ์ ซึ่งรวมถึงการประเมินรายงานโครงการ การติดตามตรวจสอบอย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมโครงการและสมาชิก

ของกลุ่มเป้าหมายทั้งแบบรายบุคคลหรือกลุ่ม รวมทั้งการสำรวจทั่วไป นอกจากนี้ยังรวมถึงวิธีการเชิงชาติพันธุ์วิทยาและวิธีการสืบสาวเชิงสร้างสรรค์ เช่นงานละครด้วย วิธีทั้งหมดนี้มีเป้าหมายที่จะมีอิทธิพลโดยตรงต่อเหตุการณ์ต่างๆ ภายในสังคม นักวิจัยละทิ้งระยะห่างจากวัตถุแห่งการวิจัยของตนชั่วคราวและเข้าไปมีส่วนร่วมพัวพันอย่างเข้มข้นระหว่างบางช่วงตอนในกระบวนการที่กำลังศึกษา บุคคลที่ถูกสังเกตและศึกษาไม่ได้มีบทบาทแบบหยุดนิ่งเฉื่อยเฉื่อย แต่มีส่วนร่วมเชิงรุกในการวิวาทะเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ ในการรวบรวมข้อมูลและการประเมินผลงาน สำหรับนักวิจัย คำนิยามที่ชัดเจนของบทบาทและการครุ่นคิดทบทวนตัวเองอย่างต่อเนื่องเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง

กระบวนการการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ที่มา: University of New South Wales, Department of Education and Training

ดังนั้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการไม่เพียงแต่พยายามสั่งสมความรู้และขยายความเข้าใจว่าปฏิสัมพันธ์ทางสังคมดำเนินไปอย่างไรเท่านั้น แต่มันเข้าไปแทรกแซงโดยตรงในเชิงปฏิบัติด้วยและพัวพันกับตัวแสดงที่กำลังถูกศึกษาในกระบวนการที่ต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้การค้นพบทางวิชาการจึงแปลไปเป็นการปฏิบัติ อีกทั้งกรอบความคิดของการวิจัยและสิ่งสร้างทางทฤษฎีจึงถูกนำมาทดสอบเชิงปฏิบัติพร้อมๆ กัน ผลลัพธ์ที่สะท้อนกลับมายังผู้เข้าร่วมโครงการอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้วยการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อรับฟังเสียงสะท้อนและการอภิปรายเกี่ยวกับรายงานทั้งฉบับกลางและฉบับสุดท้าย เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งเนื่องจากออกแบบมาสำหรับกรอบเวลาระยะยาวกว่าการวิจัยทั่วไป การวิจัยเชิงปฏิบัติการสามารถให้ข้อมูลที่มีคุณค่าเกี่ยวกับโอกาสและข้อจำกัดของยุทธศาสตร์กระบวนการสร้างสันติภาพแบบต่างๆ

ความต้องการของสังคมกำหนดวิธีวิจัยที่เหมาะสม

แน่นอน มันเป็นไปได้ที่มาตรการสร้างสันติภาพจะสามารถทำพร้อมๆ กับโครงการวิจัยที่ครอบคลุมได้ทุกครั้ง ดังที่เกิดขึ้นในกรณีตัวอย่างส่วนใหญ่ที่ผู้สนับสนุนทุนแก่ปฏิบัติการสันติภาพมักอุดหนุนเงินทุนแก่การประเมินผลระยะสั้น อีกทั้งไม่ควรมองว่าการวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นแนวทางหรือวิธีการเพียงหนึ่งเดียวเท่านั้น ดังที่บรรยายไว้แล้วข้างต้น การวิจัยเชิงปฏิบัติการขนาดใหญ่จำเป็นต้องทำวิจัยภาคสนามระยะยาว ซึ่งมักไม่สอดคล้องกับงบประมาณและแนวทางการให้ทุนของหน่วยงานผู้ให้ทุนด้านวิชาการ กระนั้นก็ตาม เพื่อปรับปรุงความรู้เกี่ยวกับปฏิบัติการสันติภาพ แนวคิดรากฐานของการวิจัยเชิงปฏิบัติการสามารถมีส่วนช่วยในการออกแบบและผลักดันโครงการที่มีเป้าหมายสนับสนุนการสร้างโครงสร้างที่เปิดกว้างและการมีปฏิสัมพันธ์ที่ไม่ใช่

ความรุนแรงอย่างยั่งยืน เหนือสิ่งอื่นใดแนวทางนี้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเคารพผู้คนที่เป็นหัวข้อของการศึกษา การสร้างความกระจ่างชัดแก่บทบาทและเป้าหมายของผู้ทำวิจัย ความเกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาคำถามและสมมติฐานของงานวิจัย รวมทั้งสร้างความโปร่งใสให้ผลลัพธ์ด้วยการใช้วงจรการสะท้อนความคิดเห็น

อ้างอิงและอ่านเพิ่มเติม

Körppen, Daniela, Norbert Ropers & Hans J. Giessmann

(2011) (eds.). *The Non-Linearity of Peace Processes. Theory and Practice of Systemic Conflict Transformation*. Opladen/Farmington Hills: Barbara Budrich.

Reason, Peter & Hilary Bradbury (eds.) (2006). *Handbook of Action Research*. London: Sage.

Schlotter, Peter & Simone Wisotzki (Hrsg.) (2011). *Friedens- und Konfliktforschung*. Wiesbaden: Nomos.

Young, Nigel (ed.) (2010). *Oxford International Encyclopedia of Peace*. (4 volumes.) Oxford: Oxford University Press.

แหล่งข้อมูลออนไลน์

Martina Fischer (2009). *Participatory Evaluation and Critical Peace Research: A Precondition for Peacebuilding* (Berghof Handbook Dialogue No. 7), www.berghof-foundation.org > Publications > Berghof Handbook

Louis Kriesberg (2011). *The State of the Art of Conflict Transformation*, Berghof Handbook for Conflict Transformation, online version, www.berghof-foundation.org > Publications > Berghof Handbook

Interview with Dieter Senghaas (video), www.berghof-foundation.org > Glossary >11 peace and conflict transformation research [in German]

12 มวลชนสนับสนุนสันติภาพ Peace Constituencies

*ไม่ต้องสงสัยเลยว่าพลเมืองกลุ่มเล็กๆ ที่มีความคิดและความมุ่งมั่น
ย่อมเปลี่ยนแปลงโลกได้ อันที่จริง นี่คือนี่สิ่งเดียวที่ทำได้ตลอดมา*
มาร์กาเร็ต มีด (Margaret Mead)

คำว่า “มวลชนสนับสนุน” กลายเป็นคำครอบจักรวาลอยู่บ้างสำหรับ
เครือข่ายและปัจเจกบุคคลที่เกี่ยวข้องกันในกิจกรรมของกระบวนการสร้าง
สันติภาพ กิจกรรมเหล่านี้มีเป้าหมายป้องกันการยกระดับความรุนแรง
ยุติการใช้ความรุนแรงในความขัดแย้งที่ร้อนแรง หรือความพยายาม
ปรองดองหลังสงคราม นับตั้งแต่ จอห์น พอล ลีเดอริค นำคำนี้มาใช้เป็น
ครั้งแรก คำคำนี้ผ่านการแปรความหมายไปหลายครั้งและมีความหมาย

แฝงอีกมากมาย กระนั้นก็ตาม ข้อเสนอที่เป็นหัวใจสำคัญคือ การที่ “ท้องถิ่นเป็นเจ้าของ” กิจกรรมการสร้างสันติภาพ โดยให้บทบาทนำและความสำคัญแก่ตัวแสดงระดับท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องในกระบวนการเปลี่ยนแปลงสังคม คำนิยามนี้ยังคงเป็นแก่นกลางของคำนิยามที่มีอยู่หลากหลาย ตามแนวคิดของ ธาเนีย พัพเพินโฮลซ์ (Thania Paffenholz) “ความแตกต่างที่เป็นกุญแจสำคัญระหว่างแนววิธินี้กับ [แนววิธี] การจัดการความขัดแย้งโดยพลเรือนก่อนหน้านี้นี้ก็คือ การมีจุดเน้นที่ตัวแสดงระดับท้องถิ่นภายในประเทศที่ตกอยู่ท่ามกลางความขัดแย้ง ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากภายนอกผ่านมาตรการต่างๆ”

สมาชิกของ “มวลงสนับสนุนสันติภาพ”

แรกเริ่มเดิมที → การเพิ่มอำนาจ ความละเอียดอ่อนต่อวัฒนธรรมและพันธกรณีระยะยาว คือเสาหลักสามเส้าในการวางรากฐานของมวลงสนับสนุนสันติภาพ พัพเพินโฮลซ์ให้ความสำคัญมากขึ้นแก่ตัวแสดงที่เป็นสมาชิกของมวลงสนับสนุนสันติภาพและให้เหตุผลว่า มวลงสนับสนุนสันติภาพประกอบด้วย “ตัวแสดงทุกคนจากภาคประชาสังคมที่มีการจัดตั้งและไม่มีอาวุธซึ่งพยายามจัดการความขัดแย้งอย่างสันติ” เมื่อใช้กรอบแนวคิดแบบปัทสถาน นอร์เบิร์ต โรเพอส์ (Norbert Ropers) ให้เหตุผลว่ามวลงสนับสนุนสันติภาพคือ “เครือข่ายที่มีชีวิตชีวาของตัวแสดงซึ่งมิได้ผูกติดกับรัฐหรือพรรคการเมืองใด พวกเขาตั้งปณิธานที่จะไม่ใช้ความรุนแรงและพิจารณาตนเพื่อจุดประสงค์ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน และด้วยเหตุนี้จึงช่วยถ่วงน้ำหนักให้สังคมที่แตกแยกเพราะการเมืองเชิงชาติพันธุ์หรือศาสนา” สิ่งที่เห็นได้ชัดในคำนิยามเหล่านี้ก็คือ การกีดกันตัวแสดงจากภาครัฐและพรรคการเมือง (หรืออื่นๆ) ออกไป โดยเฉพาะถ้าคนพวกนั้นใช้ความรุนแรงเพื่อบรรลุเป้าหมายของตน ถึงแม้ว่าในระยะหลังๆ ปรากฏว่าจำเป็นต้องขยายพันธมิตรเชิงยุทธศาสตร์

เกินกว่าภาคประชาสังคมและรวมเอาตัวแสดงที่อยู่ในโครงสร้างรัฐและพรรคการเมืองเข้ามาด้วย ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีคำนิยามที่กว้างกว่าเดิมว่ามวลชนสนับสนุนสันติภาพประกอบด้วยใครบ้าง

บรรทัดฐานในการคัดเลือกตัวแสดง ในกระบวนการสร้างสันติภาพท้องถิ่น

ถ้าสมมติฐานนี้ถูกต้อง กล่าวคือ ตัวแสดงท้องถิ่นและเครือข่ายพันธมิตร ฯลฯ จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือให้เข้มแข็งขึ้นเพื่อสร้างสันติภาพที่ยั่งยืนกว่าเดิม ถ้าเช่นนั้น ใครที่ควรได้รับการสนับสนุนหรือกล่าวอีกอย่างหนึ่ง ใครที่ “ควรค่า” แก่การสนับสนุนบ้าง?

บรรทัดฐานของ “ความควรค่า” สามารถมีได้ตั้งแต่การ “มีรากเหง้าอยู่ในประเทศนั้น” การแสดงถึงความคิดริเริ่ม มีโครงสร้างพื้นฐานขององค์กรอยู่แล้ว สะท้อนความหลากหลายของสังคม (ความสมดุลด้านเพศภาวะ ความหลากหลายด้านชาติพันธุ์ ฯลฯ) ไปจนถึงการยึดมั่นอย่างชัดเจนต่อหลักการประชาธิปไตยและการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง กล่าวอย่างกว้างๆ ก็คือ มักถือกันว่า ตัวแสดงจากภาคประชาสังคมเป็นตัวเอกหลักของมวลชนสนับสนุนสันติภาพ สิ่งที่ทำให้เรื่องซับซ้อนก็คือ คำว่า “ภาคประชาสังคม” ยังไม่เคยมีคำนิยามหนึ่งเดียวที่ได้รับการยอมรับโดยทั่วไปเสียที ดังที่ มาร์ตินา ฟิชเชอร์ (Martina Fisher) ชี้ให้เห็น บ้างก็ใช้คำคำนี้เป็นการจัดประเภทเชิงวิเคราะห์ (analytical category) บ้างก็ใช้คำคำนี้ในความหมายเชิงบรรทัดฐานมากกว่า ความเข้าใจประการหนึ่งก็คือ คำว่า “ภาคประชาสังคม” หมายถึงพื้นที่ทางการเมืองระหว่างปัจเจกบุคคลกับรัฐบาล ตัวอย่างเช่นกลุ่มสมาชิกของเอ็นจีโอ กลุ่มสังคมนิยมทั้งองค์กรและเครือข่ายอื่นๆ กลุ่มคนเหล่านี้อาจแตกต่างกันทั้งใน

ขนาดและระดับที่พวกเขามีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

ฝ่ายที่ใช้คำว่าภาคประชาสังคมเป็นกรอบแนวคิดเชิงวิเคราะห์มักชี้ว่า ตัวแสดงจากภาคประชาสังคมอาจมีบทบาทเชิงลบด้วยการเติมเชื้อไฟ และขับเคลื่นความขัดแย้งก็ได้ เมื่ออ้างถึงบทบาทที่ไม่ได้ตั้งใจของ ตัวแสดงจากภาคประชาสังคมในประเทศวันดา นักวิชาการหลายคน เตือนว่าอย่าใช้วิธีการที่ถูกต้อง “ความขัดแย้งบังตา” ด้วยการสร้างความ เข้มแข็งให้ตัวแสดงจากภาคประชาสังคมเพื่อเป็นมาตรการตอบโต้ “โดยอัตโนมัติ” ต่อร์ัฐที่ล้มเหลวแล้ว/กำลังล้มเหลว เพราะวิธีการนี้ อาจนำไปสู่ผลพวงที่ไม่เป็นผลดี นั่นคือทำให้รัฐที่ล้มเหลวนั้นอ่อนแอ ลงไปอีก และก่อให้เกิดโครงสร้างคู่ขนานที่มักไม่มีกลไกความรับผิดชอบ ตามระบอบประชาธิปไตยขึ้นมา ถึงแม้ว่าองค์กรภาคประชาสังคมมีความสำคัญ เพราะมันเป็นระบบแก้ไขความผิดพลาดที่คอยบีบให้ผู้มี อำนาจรับผิดชอบต่อการกระทำของตน กระนั้นมันก็ไม่สามารถและไม่ควร มาแทนที่รัฐที่ทำงานได้ ยิ่งกว่านั้น การสร้างความเข้มแข็งให้ภาค ประชาสังคมหรือสร้างมวลชนสนับสนุนสันติภาพไม่ได้หมายความถึง การตั้งเอ็นจีโอใหม่ๆ แต่หมายถึงการยอมรับโครงสร้างของภาคประชา สังคมท้องถิ่นที่เข้มแข็งอยู่แล้วต่างหาก (เช่นกลุ่มสังคมดั้งเดิมตาม จารีตประเพณี) รวมทั้งช่วยรักษากลไกการคลี่คลายความขัดแย้งตาม จารีตประเพณีไว้ด้วย

“ตัวป่วน” และ “ผู้ส่งเสริม” สันติภาพ

ถ้ามีมวลชนสนับสนุนสันติภาพ ก็ย่อมมีมวลชนสนับสนุนสงคราม ผู้รับ ประโยชน์ (หรือผู้ค้ำกำไร) โดยตรงจากสงครามก็คือผู้คนที่เกี่ยวข้องใน เศรษฐกิจของสงคราม เช่น การค้าอาวุธ การขูดรีดทรัพยากรธรรมชาติ และการค้ายาเสพติด มวลชนสนับสนุนสงครามมีผลประโยชน์ในการ

ทำให้สงครามยืดเยื้อและไม่ยอมสละสถานะอภิสิทธิ์ของตนง่ายๆ มันกระทำตนเป็นพลังด้านลบและมีบทบาทเชิงรุกในการทำลายกระบวนการสันติภาพ เรื่องนี้ทำให้นักวิชาการจำนวนมากให้เหตุผลในการกีดกันตัวแสดงเหล่านี้ด้วยการส่งเสริมเฉพาะมวลชนสนับสนุนสันติภาพที่นิยมตัวเองอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ในหลายๆ กรณีก็ไม่ได้มีความแตกต่างชัดเจนเด็ดขาดระหว่าง “ตัวป่วน” กับ “ผู้ส่งเสริม” สันติภาพ บางครั้งตัวแสดงก็เป็นทั้ง “ตัวป่วน” กับ “ผู้ส่งเสริม” สันติภาพ (พร้อมๆ กัน) และมีไม่น้อยที่ภายในฝ่าย “ตัวป่วน” เองก็อาจมีตัวแสดงที่เต็มใจลองใช้ทางเลือกสันติภาพเช่นกัน ดังนั้นการยึดติดค่านิยมตายตัวเกี่ยวกับมวลชนสนับสนุนสันติภาพ/สงครามโดยไม่คำนึงถึงลักษณะพลวัตของกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นการมองที่แคบเกินไป

ยกตัวอย่างเช่น ทั้งชุมชนพลัดถิ่นและภาคธุรกิจมักเป็นได้ทั้งผู้ส่งเสริมและตัวป่วนสันติภาพ ดังที่วิมาลาราชา (Luxshi Vimalarajah) และซีราน (R. Cheran) ชี้ให้เห็น ชุมชนพลัดถิ่นที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งอย่างชัดเจน เช่น ชาวเคิร์ด ชาวทมิฬ และชาวปาเลสไตน์ ที่ให้เงินสนับสนุนขบวนการกบฏติดอาวุธ เป็นผู้เต็มใจเอาไฟให้ความขัดแย้งในประเทศของตนตามลำดับ ในขณะที่เดียวกัน เมื่อขบวนการกบฏเข้าไปเกี่ยวพันในความพยายามเพื่อสันติภาพ พวกเขา ก็ได้รับความช่วยเหลือด้วยการถ่ายโอนความรู้และผู้เชี่ยวชาญเพื่อนำมาซึ่งเป้าหมายของสันติภาพที่ใหญ่กว่าเดิม กระทั่งในช่วงเวลาสงคราม การให้เงินสนับสนุนก็มีการจัดสรรเพื่อมาตรการฟื้นฟูที่จะช่วยแก้ไขความจำเป็นเร่งด่วนของประชาชนในพื้นที่ที่อยู่ภายใต้การควบคุมของฝ่ายกบฏ ประเด็นนี้สามารถโต้แย้งกันได้ว่า ควรมองว่ามันเป็นการเต็มใจเอาไฟให้สงครามเพราะทำให้ฐานที่มั่นฝ่ายกบฏดำรงอยู่ได้ยาวนานขึ้น หรือควรมองว่าเป็นแค่มาตรการหนึ่งที่จะช่วยบรรเทาความทุกข์ยากของมนุษย์และจึงถือเป็นมาตรการเพื่อสันติภาพอย่างหนึ่ง ในทำนองเดียวกัน ชุมชน

ธุรกิจท้องถิ่นมักถูกมองว่าได้กำไรจากสงคราม แต่ในขณะเดียวกัน ก็อาจให้การสนับสนุนต่อกิจกรรมส่งเสริมสันติภาพเช่นกัน

ข้อเสนอแนะเพื่อขยายกรอบความคิด

กล่าวโดยสรุป การสร้างสันติภาพในประเทศต่าง ๆ ที่ต้องทนทุกข์ทรมานจากสงครามและการทำลายล้างมาหลายทศวรรษไม่ใช่เรื่องง่าย มันต้องอาศัยความพยายามร่วมกันของชุมชนภายนอกประเทศ ผู้ให้ทุนและประชากรท้องถิ่นเพื่อแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง การแสดงบทบาทเชิงรุกของประชาชนท้องถิ่นในมาตรการการสร้างสันติภาพ เป็นพื้นฐานสำคัญต่อการบรรลุทางออกที่ยั่งยืน กรอบความคิดเกี่ยวกับ “มวลงชนสนับสนุนสันติภาพ” มีประโยชน์ในการเน้นย้ำให้เห็นความสำคัญของการที่คนท้องถิ่นเป็นเจ้าของกระบวนการสร้างสันติภาพโดยได้รับการสนับสนุนจากภายนอกประเทศ (→ การแปรเปลี่ยนความขัดแย้งอย่างเป็นระบบ) อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริง ขอบเขตที่ประชาชนท้องถิ่นจะร่วมเป็นเจ้าของและร่วมกำหนด ยุทธศาสตร์การแทรกแซง ทั้งในแง่เนื้อหาและการนำไปปฏิบัติ มักเป็นเรื่องที่ชวนตั้งคำถามอย่างมาก

เรื่องสำคัญคือการยอมรับว่า อย่างน้อยก็ควรมีการตั้งเจตจำนงในวิธีการของเราและพยายามหลีกเลี่ยงที่จะกระทำหรือแสดงท่าทีเหมือน “นักจักรวรรดินิยมสันติภาพ” ถ้า “มวลงชนสนับสนุนสันติภาพ” จะเป็นกรอบความคิดที่มีความหมาย ตัวแสดงท้องถิ่นต้องมีส่วนร่วมในการตอบคำถามต่อไปนี้ นั่นคือ มวลงชนสนับสนุนสันติภาพคืออะไร? ตัวแสดงคนไหนที่จัดอยู่ในประเภทนี้? ทำไมตัวแสดงบางคนจึงถูกกีดกันจากมวลงชนสนับสนุนสันติภาพท้องถิ่น? และวิสัยทัศน์เกี่ยวกับสันติภาพที่มีร่วมกันคืออะไร?

อ้างอิงและอ่านเพิ่มเติม

- Lederach, John Paul (1996).** *Preparing for Peace: Conflict Transformation Across Cultures*. Syracuse: Syracuse University Press.
- Paffenholz, Thania (2002).** *Strengthening Peace Constituencies*. Eschborn: GTZ.
- Ropers, Norbert (2000).** *Die internen Akteure stärken! Krisenprävention und Konflikttransformation durch Friedensallianzen*, in: Tilman Evers (Hrsg.). *Ziviler Friedensdienst. Erfahrungen – Konzepte – Aufgaben*. Opladen: Leske+Budrich, 68-77.

แหล่งข้อมูลออนไลน์

- Martina Fischer (2011).** *Civil Society in Conflict Transformation: Strengths and Limitations*. Berghof Handbook for Conflict Transformation, online version, www.berghof-foundation.org > Publications > Berghof Handbook
- Hannah Reich (2006).** *“Local Ownership” in Conflict Transformation Projects – Partnership, Participation or Patronage?* (Berghof Occasional Paper No. 27), www.berghof-foundation.org > Publications > Conflict Research Publications
- Luxshi Vimalarajah & R. Cheran (2010).** *Empowering Diasporas: The Dynamics of Post-war Transnational Tamil Politics*. (Berghof Occasional Paper No. 31), www.berghof-foundation.org > Publications > Peace Support Resources

13 การให้การศึกษาเกี่ยวกับ สันติภาพ - หลักการ Peace Education - Principles

นับตั้งแต่สงครามอุบัติขึ้นในจิตใจของมนุษย์ การปกป้องสันติภาพ
ก็ต้องสร้างขึ้นในจิตใจของมนุษย์เช่นกัน
ยูเนสโก

การให้การศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพมีเป้าหมายเพื่อลดความรุนแรง
สนับสนุนการแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง และผลักดันสมรรถภาพด้าน
สันติภาพของปัจเจกบุคคล กลุ่ม สังคมและสถาบันให้ก้าวหน้า การ
ให้การศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพสร้างขึ้นบนสมรรถภาพในการเรียนรู้

ของประชาชน มันพัฒนาทักษะ คุณค่าและความรู้ ซึ่งช่วยวางรากฐานให้เกิดวัฒนธรรมของสันติภาพที่ยั่งยืนในระดับโลก การให้การศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพสนใจทุกช่วงตอนของชีวิตและทุกขั้นตอนในกระบวนการอบรมบ่มเพาะทางสังคม ซึ่งมีรายละเอียดเฉพาะเจาะจงในแต่ละบริบท แต่ก็มีความสาระและเป็นไปได้ในทุกภูมิภาคทั่วโลกและในทุกขั้นตอนของความขัดแย้ง การให้การศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพเกิดขึ้นได้ในสภาพแวดล้อมหลากหลาย ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ในการเรียนรู้และการศึกษาประจำวัน ในการเตรียมตัว การ

ความสำคัญของการให้การศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติได้รับการเน้นย้ำในแถลงการณ์และคำประกาศมากมายของรัฐบาล องค์กรเอกชนและสมาคมทั้งในระดับชาติและนานาชาติ ยูเนสโกแถลงไว้ในอาร์มภกถาว่า “นับตั้งแต่สงครามอุบัติขึ้นในจิตใจของมนุษย์ การปกป้องสันติภาพก็ต้องสร้างขึ้นในจิตใจของมนุษย์เช่นกัน” ข้อความนี้ รวมทั้งทำที่ประเมินเชิงวิพากษ์วิจารณ์ของคำแถลงนี้ ช่วยชี้ให้เห็นว่าการพัฒนากรอบความคิดว่าด้วยการให้การศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพ ถึงแม้สมรรถภาพด้านสันติภาพของปัจเจกบุคคลย่อมมีความสำคัญโดยไม่มีข้อแม้ แต่ความซับซ้อนของสาเหตุและรูปแบบของความรุนแรงหมายความว่า การให้การศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพต้องพยายามใช้อิทธิพลทางการเมืองและสนับสนุนการแปรเปลี่ยนโครงสร้างสังคมด้วย พร้อมกับโครงการ “ทศวรรษสากลเพื่อวัฒนธรรมสันติภาพและความไม่รุนแรงเพื่อเด็กของโลก” (2001–2010) องค์กรสหประชาชาติได้จัดทำกรอบอ้างอิงสากลเพิ่มเติมเพื่อการให้การศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพ กรอบความคิด “วัฒนธรรม-สันติภาพ” กลายเป็นจุดอ้างอิงสำหรับการให้การศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพที่ได้รับการยอมรับทั่วโลก

นำไปปฏิบัติและการประเมินโครงการที่มีกลุ่มเป้าหมายที่ตัดสรรไว้แล้ว ตลอดจนในการสนับสนุนช่วยเหลือแก่ระบบให้การศึกษาเพื่อให้เกิดความสำเนียงไวต่อความขัดแย้ง

ยังไม่มีกรอบความคิดที่เป็นหนึ่งเดียวกันในการให้การศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพ อีกทั้งว่าทรรคมระหว่างประเทศเกี่ยวกับหัวข้อนี้ก็ยังคงอยู่แค่ขั้นเริ่มต้น หากมุ่งหวังที่จะบรรลุความเข้าใจร่วมกันก็ต้องคำนึงถึงบริบททางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่หลากหลาย รวมทั้งจารีตประเพณีที่แตกต่างและระดับความเข้มข้นในการโต้แย้งอย่างเป็นระบบ ตลอดจนภาคปฏิบัติของการให้การศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพในระดับชาติด้วย

แก่นสาระ

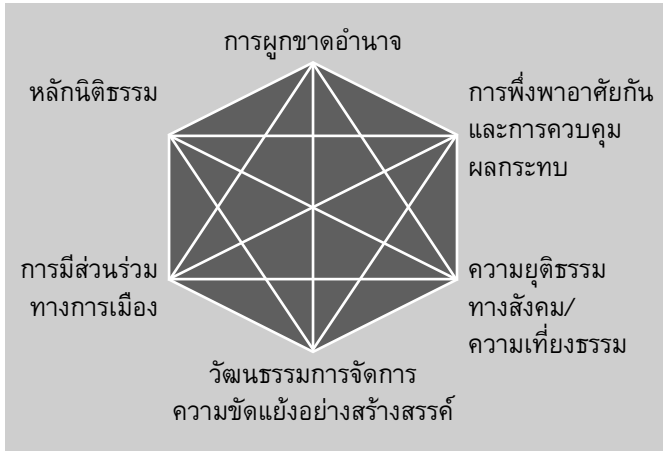
ตามคำนิยามของการให้การศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพข้างต้น เราสามารถสรุปแก่นสาระได้จำนวนหนึ่งดังนี้:

1. การให้การศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพมีเป้าหมายดังนี้คือ (1) เพื่อยุติสงคราม (2) เพื่อลดความรุนแรงในครอบครัว สังคมและการเมือง (3) เพื่อส่งเสริมทัศนคติว่าความขัดแย้งคือโอกาสสำหรับการเปลี่ยนแปลงด้านบวก และประการสุดท้าย (4) เพื่อพัฒนาวิสัยทัศน์เกี่ยวกับสันติภาพและความสมานฉันท์ในหมู่ประชากรโลก โดยไม่ขึ้นกับต้นกำเนิดทางชาติพันธุ์ ศาสนา เพศภาวะ ภูมิภาคหลังทางวัฒนธรรมหรือสังคม และเพื่อให้วิสัยทัศน์นี้กลายเป็นความจริงขึ้นมา
2. การให้การศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพต้องรับมือกับข้อท้าทายหลักๆ ที่มีต่อสันติภาพอย่างเป็นระบบ เช่น ความขัดแย้ง ความเกลียดชังและภาพพจน์ของศัตรู ความรุนแรงและสงคราม ข้อค้นพบที่เกี่ยวข้องเนื่อง

จากการศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพและความขัดแย้งเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่ต้องยอมรับและต้องวิเคราะห์อย่างลงลึกในความซับซ้อนของมันจนครบถ้วนเพื่อป้องกันมิให้มันยกระดับ รวมทั้งจัดการกับมันอย่างสร้างสรรค์ (→ ความขัดแย้ง; การแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง) การพิจารณาไกล่เกลี่ยอย่างของความรุนแรงอย่างละเอียดจะช่วยให้เราสามารถพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับความรุนแรงได้มากขึ้น ตลอดจนระบุชี้ปัจจัยความเสี่ยงและมาตรการป้องกันได้ด้วย เราต้องไม่มองว่าสันติภาพเป็นเงื่อนไขตายตัว แต่เป็นกระบวนการของความรุนแรงที่ลดลงและความยุติธรรมที่เพิ่มมากขึ้นต่างหาก เราต้องไม่มองด้วยว่าสันติภาพเป็นข้อยกเว้นต่อกฎเกณฑ์ แต่เป็นกฎเกณฑ์ที่น่านิยามมากกว่าต่างหาก สันติภาพเป็นได้ทั้งเป้าหมายเชิงบรรทัดฐานและแนวโน้มเชิงปฏิบัติสำหรับลงมือกระทำจริง ตัวอย่างเช่น “หกเหลี่ยมอารยธรรม” สามารถนำมาใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการครุ่นคิดทบทวนคู่มือชี้แนะและเอื้อให้เห็นภาพความเชื่อมโยงระหว่างเป้าหมายเชิงบรรทัดฐานต่างๆ ในแง่นี้ การให้การศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพมีความเชื่อมโยงอย่างมีนัยสำคัญกับแนววิธีการอื่นๆ เช่น การให้การศึกษาเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ของพลเมืองหรือสิทธิมนุษยชน

3. การให้การศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพริเริ่มและสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมและการเมือง ซึ่งเอื้อให้พฤติกรรมทางสังคมด้านบวก ความเห็นอกเห็นใจและศักยภาพสำหรับการสื่อสารที่ไม่ใช้ความรุนแรง ได้วิวัฒนาการเติบโต (ศักยภาพด้านสันติภาพ) ส่งสมความรู้เกี่ยวกับสันติภาพกับสงคราม ความขัดแย้งกับความรุนแรง (ทักษะด้านสันติภาพ) อีกทั้งส่งเสริมความเต็มใจที่จะแสดงความกล้าหาญแบบพลเรือนและการต่อสู้เพื่อสันติภาพ (ปฏิบัติการด้านสันติภาพ) การให้การศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพเสนอข้อแนะนำภาคปฏิบัติให้แก่การศึกษาในครอบครัวและสภาพแวดล้อมก่อนเข้าโรงเรียน ในโรงเรียน

หกเหลี่ยมอารยธรรม

ที่มา: Dieter Senghaas 2007

และในภาคการศึกษาที่ไม่เป็นทางการ ความขัดแย้งในสังคมต้องไม่ถูกปิดบังอำพราง แต่ควรทำให้ทุกคนมองเห็นภายในกรอบของการให้การศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพ และประการสุดท้าย การให้การศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพมีเป้าหมายที่จะผสมผสานกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมและการเมืองเข้าด้วยกัน

4. กรอบความคิดของยูเนสโกเกี่ยวกับ “Education for All” (EFA) เป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการให้การศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพ เจ็อนโซ เบ็องตันที่เป็นกุญแจสำคัญต่อความสำเร็จก็คือ การยกเลิกการลงโทษทางร่างกายทุกรูปแบบ รวมถึงการใช้ความรุนแรงและการกดดันทางจิตวิทยาเพื่อเป็นวิธีการในการถ่ายทอดการศึกษาด้วย มนุษย์เราเรียนรู้จากประสบการณ์และได้รับประโยชน์จากสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้

ที่สร้างแรงบันดาลใจ ด้วยวิธีใช้สื่อประสมอย่างเหมาะสมและเน้นการสานเสวนา ประสาทสัมผัส อารมณ์ รวมทั้งอารมณ์ขันล้วนมีบทบาทสำคัญในการออกแบบการจัดการการเรียนรู้ การปะทะสังสรรค์กับ “คนอื่น” ไม่ว่าจะเป็นสมาชิกของฝ่ายขัดแย้งในสังคมหลังสงครามชนกลุ่มน้อยกับชนกลุ่มใหญ่ หรือคนท้องถิ่นกับผู้อพยพ ล้วนเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้

5. ประชาชนทั่วโลกจำเป็นต้องมีพื้นที่สำหรับเรียนรู้และมีประสบการณ์กับสันติภาพ ทั้งในระดับจุลภาคของครอบครัวและในชีวิตประจำวัน ไปจนถึงระดับมหภาคของสังคมและการเมืองระหว่างประเทศ แนววิธีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพที่หลายฝ่ายเห็นพ้องต้องกันก็คือการอภิปรายเกี่ยวกับตัวอย่างของการสร้างสันติภาพที่ประสบความสำเร็จและผู้มีบทบาทนำในการสร้างสันติภาพดังกล่าว บุคคลต้นแบบที่แท้จริงที่ส่งเสริมหลักการการไม่ใช้ความรุนแรงเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ ผู้ให้การศึกษาและผู้สนับสนุนการไม่ใช้ความรุนแรงที่โดดเด่น (มาเรีย มอนเตสซอรี [Maria Montessori], เปาโล แฟร์ [Paolo Freire], มหาตมะคานธี, มาร์ติน ลูเธอร์ คิง [Martin Luther King]) ช่วยสร้างแรงบันดาลใจแก่ทฤษฎีและการปฏิบัติของการให้การศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพมายาวนาน พวกเขาช่วยชี้นำกรอบความคิดและภาพพจน์ของการให้การศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพในภูมิภาคของตน ในลักษณะที่แตกต่างกันไป

6. วิธีการถ่ายทอดการให้การศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพมีบทบาทสำคัญในการโน้มน้าวประชาชนให้เชื่อมั่นในคุณประโยชน์ของมัน เช่นเดียวกับสาระและความน่าเชื่อถือของการเผยแพร่แนวคิดสันติภาพ วิธีการให้การศึกษาต้องปรับให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางสังคมและเทคโนโลยีที่กำลังเปลี่ยนแปลง ทุกวันนี้ การใช้สื่อใหม่ๆ อย่างกว้างขวาง

(รวมทั้งอินเทอร์เน็ต) ช่วยเปิดโอกาสใหม่ๆ ให้แก่กระบวนการให้การศึกษา ถึงแม้ว่าภาพของความรุนแรงและลามกอนาจาร การเผยแพร่โลกทัศน์ที่เต็มไปด้วยความเกลียดชังและการทำสงครามไซเบอร์ อาจเป็นภัยคุกคามต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ แต่สื่อใหม่ๆ ก็ช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่การมีส่วนร่วม การแบ่งปันความรู้ รวมทั้งเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการรับรู้ข่าวสารด้วย การให้การศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพควรใช้ประโยชน์สูงสุดจากโอกาสเช่นนี้ด้วยการใช้สื่อใหม่ๆ อย่างเข้มข้น ทั้งการเผยแพร่เอกสารออนไลน์ การเข้าถึงสื่อและการสร้างเครือข่ายต่างๆ

7. การให้การศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพในศตวรรษที่ 21 ต้องเป็นกระบวนการหลายลู่ทางโดยวางพื้นฐานบนวิธีคิดแบบองค์รวม เชื่อมโยงสัมพันธ์กันและเป็นระบบ ประสบการณ์แสดงให้เห็นว่า ถ้าการศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพจะมีความยั่งยืน ต้องเกี่ยวพันกับตัวแสดงจากหลายระดับ การให้การศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพมองเห็นพื้นที่การเรียนรู้ที่ผู้ถ่ายทอดความรู้ ครู สื่อมวลชน คณะทำงานเอ็นจีโอ สมาชิกของฝ่ายขัดแย้ง ผู้นำชุมชนและนักการเมือง สามารถสนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างสันติภาพและวัฒนธรรมของสันติภาพที่แท้จริงขึ้นมา ทั้งนี้รวมถึงการสร้างระบบการศึกษาที่อ่อนไหวต่อความขัดแย้งซึ่งป้องกันมิให้มีการใช้สถาบันการศึกษาไปในทางที่ผิดเพื่อจุดประสงค์ในการปลุกปั่น แพร่ความเท็จเกี่ยวกับประวัติศาสตร์หรือสร้างความเกลียดชังและความรุนแรง ยิ่งกว่านั้น การพัฒนา การนำไปปฏิบัติและเปิดประเด็นเพื่อถกเถียงกันอย่างกว้างขวางเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพเพื่อสร้างสมรรถภาพด้านสันติภาพเป็นสิ่งที่ยังมีได้กระทำให้บรรลุผลมาเนิ่นนานแล้ว

อ้างอิงและอ่านเพิ่มเติม

Harris, Jan M. (2004). *Peace Education Theory*, in: Journal of Peace Education, Vol. 1, No. 1, 5–20.

Salomon, Gavriel & Ed Cairns (eds.) (2010). *Handbook on Peace Education*. New York / London: Taylor & Francis Group.

Senghaas, Dieter (2007). *On Perpetual Peace. A Timely Assessment*. New York, Oxford: Berghahn Books.

แหล่งข้อมูลออนไลน์

Culture of Peace Manifesto 2000, www3.unesco.org/manifesto2000/default.asp

Interview with Gavriel Salomon (video), www.berghof-foundation.org > Glossary > 13 peace education principles

Interview with Christoph Wulf (video), www.berghof-foundation.org > Glossary > 13 peace education principles [in German]

14 การให้การศึกษาเกี่ยวกับ สันติภาพ - วิธีการ Peace Education – Methods

ประสบการณ์กำหนดความเป็นจริง

แอร์นต์ ฟอน กลาเซอร์เฟลด์ (Ernst von Glaserfeld)

การวิจัยแสดงให้เห็นว่า ความสำเร็จของการแทรกแซงด้วยการเรียนรู้ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับวิธีการให้การศึกษาที่เลือกมาใช้ กล่าวอีกอย่างหนึ่งคือ กระบวนการสอนหรือการอำนวยความสะดวกมีความสำคัญอย่างยิ่งในการบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้เชิงบวก แนวคิดนี้ใช้ได้กับการให้การศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพและการปรับเปลี่ยนความขัดแย้งด้วย ในเชิง

นิรุกติศาสตร์ “วิธีการ” (method) มาจากคำภาษากรีก *methodos* หมายถึง “การดำเนินตามเส้นทางหนึ่ง” ดังนั้น วิธีการคือแนวทางการเรียนรู้หรือกรอบความคิดในการเรียนรู้ที่นำไปสู่ผลลัพธ์ที่ปรารถนา ซึ่งจำเป็นต้องมีการวางแผน เตรียมตัวและนำไปปฏิบัติอย่างเหมาะสม มันมีความสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะในบริบทของการให้การศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพ (และ → การแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง) กล่าวคือ วิธีการ (ต่าง ๆ) ที่เลือกมาใช้ช่วยเติมเต็มและปรับปรุงผลลัพธ์ที่ปรารถนาให้ดียิ่งขึ้น

ทำไมวิธีการบางอย่างจึงขาดไม่ได้ในภาคปฏิบัติของการให้การศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพและการแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง? วิธีการมีบทบาทเป็นตัวกลางระหว่างเนื้อหาการเรียนรู้และบุคคลผู้เรียนรู้ วิธีการช่วยกระตุ้นและเสริมสร้างสมรรถภาพการเรียนรู้ที่จำเป็นต่อกระบวนการเรียนรู้ที่ซับซ้อนเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ อาทิ บริบทและสาเหตุของความขัดแย้ง ผลประโยชน์และความต้องการของแต่ละฝ่าย ผลพวงของพฤติกรรมบางอย่าง หรือปฏิบัติการทางการเมือง เป็นต้น การศึกษาวิจัยช่วยชี้ให้เห็นการขาดประสิทธิผลของแนววิธีเชิงกำหนดสั่งสอน (prescriptive approach) (เช่น การเรียนรู้ด้วยการท่องจำ) ในขณะที่แนววิธีแบบกระตุ้น (elicitive approach) กล่าวคือ วิธีการที่ประกอบด้วยการศึกษาแบบกลุ่ม การสานเสวนาและการทำงานรวมกลุ่ม แสดงถึงความมีประสิทธิภาพมากกว่า

การวิจัยด้านชีวประสาทวิทยาให้หลักฐานสนับสนุนความเข้าใจที่เรามีต่อการเรียนรู้ว่า มันเป็นกระบวนการของปัจเจกบุคคลที่จะขยายความหลากหลายของเงื่อนไขการเรียนรู้และลีลาการเรียนรู้แบบต่างๆ (ภาพเสียง สื่อสาร การสัมผัสและการเคลื่อนไหวร่างกาย) ซึ่งแต่ละอย่างก็แตกต่างกันไปในตัวผู้เรียนรู้แต่ละคน การเลือกสรรและการปรับใช้

วิธีการที่เหมาะสมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ประเด็นนี้ยังเห็นได้ชัดจากการใช้ละครเป็นเวทีสำหรับการเรียนรู้เกี่ยวกับความขัดแย้ง เอากุสโต โบอัล (Augusto Boal) พัฒนา “ละครของผู้ถูกกดขี่” (Theatre of the Oppressed) ขึ้นมาในทศวรรษ 1960 และ 1970 เขาสร้างหลักสูตรเกี่ยวกับมุมมองที่กว้างขวางรอบด้านมาก แทนที่บทพูดเดี่ยวด้วยบทสนทนาและปลุกพลังงานเพื่อการเปลี่ยนแปลง ทุกวันนี้ วิธีการนี้รู้จักกันทั่วโลกในชื่อ “วิธีการของการเปลี่ยนแปลงสังคม” (Method of Social Change)

เรื่องสำคัญคือการไม่ยอมรับกรอบความคิดแบบ “เทคนิค” และการประยุกต์ใช้วิธีการต่างๆ วิธีการหนึ่งๆ ต้องครอบคลุมความเข้าใจเฉพาะของสิ่งที่ตั้งใจจะเรียนรู้ ความเข้าใจนี้ควรเคารพผู้เรียนในฐานะมนุษย์ที่มีอิสระในตัวเอง การสนับสนุนผู้เรียนคือจุดประสงค์ที่เป็นหัวใจของวิธีการ นี้หมายความว่าบุคลิกภาพของผู้สอนมีความสำคัญอย่างยิ่งยวด นอกเหนือจากความรู้ความเชี่ยวชาญในหัวข้อนั้นๆ และความเข้าใจต่อพลวัตของกลุ่ม เรื่องนี้ใช้ได้กับการเป็นผู้อำนวยการความสะดวกในการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งเช่นกัน มันคือการซึมซับความรู้และประสบการณ์ในส่วนของผู้สอนหรือผู้อำนวยการความสะดวก ซึ่งก่อให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ในเชิงบวกและบรรลุผลตามต้องการ นักเรียนหรือผู้เข้าร่วมต้องสามารถไว้วางใจครูหรือผู้อำนวยการความสะดวก

หลักการ

วิธีการให้การศึกษเกี่ยวกับสันติภาพไม่ใช่สิ่งที่กระทำตามอำเภอใจ แต่วางพื้นฐานบนหลักการเจ็ดประการดังนี้:

- ≡ **การเรียนรู้ต้นแบบ** : ลดทอนความซับซ้อนของความเป็นจริงลง ด้วยการระบุชี้และให้ความสนใจต่อความเชื่อมโยงต่างๆ ภายในพื้นที่ประเด็นปัญหาที่ยาก ซึ่งมักไม่เห็นชัดเจนในทันที
- ≡ **เปรียบเทียบและเน้นย้ำ** : วิธีการที่มุ่งความสนใจไปที่ทัศนคติบางอย่างหรือทัศนคติที่มีอิทธิพล รวมทั้งแง่มุมที่มีปัญหา
- ≡ **การเปลี่ยมุมมอง** : ส่งเสริมความเห็นอกเห็นใจด้วยการขยายจุดยืนของผู้เรียนเอง ซึ่งอาจไม่ยึดหยุ่นและหยั่งรากฝังลึก เพื่อเปิดทางให้เกิดมุมมองที่มีความเป็นพหุนิยม
- ≡ **ความแจ่มชัดและความสามารถในการมองเห็นความเชื่อมโยง** : ใช้กลวิธีต่างๆ เช่น การสร้างมโนภาพ เคลื่อนย้ายประเด็นที่มีปัญหาจากความเป็นนามธรรมเอามาเชื่อมโยงกับประสบการณ์รูปธรรมของตัวผู้เรียน
- ≡ **เน้นการปฏิบัติ** : หัวข้อและประเด็นต่างๆ จะเข้าถึงได้ง่ายขึ้นด้วยกิจกรรมและการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์
- ≡ **เน้นกลุ่ม** : ส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่มและการช่วยเหลือกันเพื่อทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม
- ≡ **การเพิ่มอำนาจ** : สร้างทักษะที่ส่งเสริมความเชื่อมั่นในตัวเองและความเป็นอิสระ

การสร้างพื้นที่สำหรับการปะทะสังสรรค์

วิธีการที่ใช้ในการให้การศึกษา มักแยกออกเป็น “วิธีการเชิงมหภาค” กับ “วิธีการเชิงจุลภาค” อย่างแรกหมายถึงสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ทั้งหมด (เช่น การสร้างสถานการณ์จำลอง) ในขณะที่อย่างหลังหมายถึงกิจกรรมแต่ละอัน (เช่น การอภิปรายกลุ่ม การวิเคราะห์บุคลิกภาพ เป็นต้น)

แนววิธีพื้นฐานของการให้การศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพคือการสร้างพื้นที่เพื่อการปะทะสังสรรค์ การแลกเปลี่ยนและการอภิปรายเชิงวิพากษ์วิจารณ์ พื้นที่เหล่านี้ไม่ได้สร้างและรักษาไว้ด้วยตัวมันเอง การออกแบบและการใช้พื้นที่ต้องมีการประยุกต์ใช้ความรู้สึกละเอียดอ่อนเข้ามาด้วย แนววิธีในการสร้างพื้นที่ต่อไปนี้มีความน่าสนใจเป็นพิเศษดังนี้:

- ≡ การสื่อสารและการสานเสวนา อำนวยความสะดวกให้เกิดความแจ่มชัด การวิวาทะและช่วยให้บรรลุถึงความกลมเกลียว ความเข้าใจ และการประนีประนอมที่ดีกว่าเดิม
- ≡ การปะทะสังสรรค์ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งในระดับชาติและระหว่างประเทศ ส่งเสริมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม สลายอคติ และทัศนคติตายตัว
- ≡ แนววิธีที่เน้นการแสดง ใช้ช่องทางออกแบบที่สร้างสรรค์และการใช้ร่างกาย ดึงดูดการเรียนรู้ด้วยประสาทสัมผัสทั้งหมด วิธีการมีทั้งการละคร (เช่น ละครแทรกสอดหรือ Forum Theatre) ศิลปะและดนตรี (เช่น โครงการฮิปฮอป) ละครที่ใช้ร่างกายในการสื่อสาร (physical theatre) กีฬาและเกมส์ (เช่น ฟุตบอลข้างถนน)
- ≡ ตัวอย่างการปฏิบัติที่ดีที่สุดและบุคคลต้นแบบ สามารถกระตุ้นให้เกิดการอภิปรายถกเถียง ตลอดจนสำรวจดูอัตลักษณ์กับขอบเขต (เช่น โครงการ Peace Counts หรือ Search for Local Heroes)
- ≡ แนววิธีที่เน้นสื่อ มีได้ตั้งแต่การวิเคราะห์หรือออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อสตรีทอาร์ตไปจนถึงการใช้สื่อใหม่ (อินเทอร์เน็ต) และเครือข่ายสังคมออนไลน์
- ≡ การสื่อสารแบบเมตา (Meta-communication⁸ หรือการตีความการสื่อสาร) การสะท้อนความคิดเห็นและการประเมิน เป็น

⁸ เป็นวิธีการศึกษาพลวัตและความสัมพันธ์ที่แวดล้อมการสื่อสารนั้นๆ

ส่วนประกอบสำคัญของการครุ่นคิดทบทวน การตั้งคำถามถึง จุดประสงค์ของการทำงานและการพัฒนาต่อไปข้างหน้า การ ประเมินเชิงวิพากษ์วิจารณ์ต้องเป็นแก่นสาระในแนววิธีข้างต้น จึงจะทำให้เกิดการพัฒนาต่อไปได้

การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

วิธีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพสามารถบูรณาการเข้าสู่สภาพแวดล้อมทางการศึกษาในชีวิตประจำวันได้หลากหลายรูปแบบ รวมทั้ง ในภาคปฏิบัติการสันติภาพที่มีอยู่แล้วด้วย (การสอนในชั้นเรียน การจัดงานแบบครั้งเดียวจบ การสัมมนา) อย่างไรก็ตาม มันเหมาะสมกับโครงการระยะยาวมากที่สุด ซึ่งหลังจากผ่านการวิเคราะห์อย่างละเอียดลออรอบด้านแล้ว ก็สามารถจัดทำเป็นเอกสาร แปลเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมและเผยแพร่ในวงกว้างมากขึ้น การประยุกต์ใช้วิธีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพจำเป็นต้องมีความเข้าใจเป็นพิเศษถึงสิ่งที่มุ่งหมายจะเรียนรู้ รวมทั้งมีทักษะและคุณสมบัติตรงประเด็น ตลอดจนบูรณาการไว้ในหลักสูตรของโรงเรียนตามความเหมาะสม

ในปัจจุบันมีหลักฐานเชิงประจักษ์น้อยมากเกี่ยวกับความก้าวหน้าที่จับต้องได้และการประยุกต์ใช้วิธีการนี้ มีการวิจัยน้อยมากที่สำรวจตรวจสอบผลลัพธ์ของวิธีการนี้โดยเฉพาะ เราต้องยึดหลัก “ปลอดภัยไว้ก่อน” เสมอ อย่างน้อยที่สุด วิธีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพต้องหลีกเลี่ยงการผลิตซ้ำโครงสร้างของความรุนแรงภายในกระบวนการเรียนรู้ ในขณะที่เดียวกันก็สร้างบรรยากาศที่มีความละเอียดอ่อนและเปิดกว้างทางวัฒนธรรม

อย่างไรก็ตาม สิ่งสำคัญที่สุดคือ วิธีการทั้งหมดต้องสอดคล้องต่อปณิธานพื้นฐานของการให้การศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพ การประยุกต์ใช้วิธีการเหล่านี้ต้องก่อปรด้วย “ปฏิสัมพันธ์ที่อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์” อันถือเป็นเครื่องหมายของการปฏิบัติอย่างมืออาชีพ ซึ่งต้องมีองค์ประกอบของการครุ่นคิดทบทวนและการประเมิน (→ ภาคปฏิบัติของการครุ่นคิดทบทวน)

อ้างอิงและอ่านเพิ่มเติม

- Boal, Augusto (1979).** *Theatre of the Oppressed*. London: Pluto Press.
- Gugel, Günther (2011).** *2000 Methoden für Schule und Lehrerbildung. Das Große Methoden-Manual für aktivierenden Unterricht*. Weinheim und Basel: Beltz.
- Matiru, Barbara, Anna Mwangi & Ruth Schlette (eds.) (1995).** *Teach Your Best - A Handbook for University Lecturers*. Frankfurt/M.: Verlag für Interkulturelle Kommunikation.

แหล่งข้อมูลออนไลน์

- Peace Counts on Tour**, www.youtube.com/watch?v=MnFpdU-5BPI [in German]
- Hannah Reich (2009).** *Enacting Places of Change. Interactive Theatre as Instrument for Post-war Peacebuilding in Lebanon*. Berlin: sabisa - performing change, www.sabisa.de/sabisa/picture/upload/File/Report_Enacting_Places-of-%20Change.pdf
- Dirk Sprenger (2005).** *The Training Process: Achieving Social Impact by Training Individuals?* Berghof Handbook for Conflict Transformation, online version, www.berghof-foundation.org > Publications > Berghof Handbook

15 การสนับสนุนสันติภาพ - โครงสร้างและกระบวนการ Peace Support - Structures and Processes

สองนักรบที่ทรงพลังมากที่สุดคือความอดทนและกาลเวลา

ลีโอ ตอลสตอย (Leo Tolstoy)

ความเข้าใจแจ่มแจ้งพื้นฐานประการหนึ่งที่เกิดจากความพยายามของนานาชาติหลังสงครามเย็นในอันที่จะป้องกัน ยุติและแปรเปลี่ยนความขัดแย้งยึดเยื้อก็คือ มันต้องใช้เวลา ไม่ใช่แค่หลายปี แต่มักต้องใช้เวลาหลายทศวรรษ ก่อนจะก้าวสู่ช่วงตอนที่ย้อนคืนไม่ได้แล้ว ในหลายกรณี

โลกต้องกระเสือกกระสนผ่านช่วงตอนยาวนานและเจ็บปวดของ “ไม่มีสงคราม ไม่มีสันติภาพ” โดยที่ตัวแสดงในชุมชนนานาชาติและนักกิจกรรมสันติภาพระดับรากหญ้าต้องต่อสู้กับคำถามว่าควรทำอะไรบ้างเพื่อริเริ่มและสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงอย่างสันติ

คำตอบต่อคำถามนี้สรุปรวมความได้ภายใต้คำว่า “การสนับสนุนสันติภาพ” ซึ่งความหมายของคำคำนี้เปลี่ยนไปในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา แต่ในปัจจุบันมีความเข้าใจเบื้องต้นว่าหมายถึงการเน้นความจำเป็นของการให้กำลังใจ ให้ความเชื่อมั่นและสร้างความเข้มแข็งให้แก่ความพยายามต่างๆ ด้านทั้งจากคนในและคนนอกในอันที่จะโน้มน้าวให้ผู้ทำการบทยุติการสู้รบและแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง แม้ว่าในตอนเริ่มต้นมันอาจหมายถึงกิจกรรมสนับสนุนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการระยะสั้นเป็นหลัก เช่น การติดตามตรวจสอบการเลือกตั้งหรือการไกล่เกลี่ยระหว่างประเทศ แต่เดี๋ยวนี้รวมถึงการสร้างโครงสร้างระยะยาวที่ผสมผสานกับกระบวนการแปรเปลี่ยนต่างๆ เช่น การสานเสวนาระดับชาติ เป็นต้น

วิวัฒนาการของกรอบความคิด

คำว่า “การสนับสนุนสันติภาพ” ตอนแรกเป็นที่นิยมในประชาคมนักการทูตในช่วงทศวรรษ 1990 โดยเป็นคำเรียกย่อๆ ของ “ปฏิบัติการสนับสนุนสันติภาพ” (Peace Support Operations-PSOs) ที่หมายถึงความจำเป็นในการสนับสนุนภาคพลเรือนของสหประชาชาติ รวมทั้งกิจกรรมรักษาสันติภาพระหว่างประเทศและส่งเสริมสันติภาพอื่นๆ ปฏิบัติการสนับสนุนสันติภาพเปิดโอกาสให้ตัวแสดงที่ไม่ใช่กองทัพเข้ามามีบทบาทสำคัญในภาคความมั่นคง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่คนเหล่านี้ไม่เคยมีบทบาทโดดเด่นในช่วงสงครามเย็น นอกจากนี้ ภารกิจอื่นๆ

ของพลเรือน เช่น การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน การส่งเสริมหลักนิติธรรม และระบอบประชาธิปไตยแบบหลายพรรคถูกรวมไว้ในปฏิบัติการสนับสนุนสันติภาพด้วย

ต้นกำเนิดของคำคำนี้ อีกทางหนึ่งสามารถสืบสาวย้อนกลับไปที่การขยายเครื่องมือและวิธีการภายในปริมณฑลของการสร้างสันติภาพด้วยการทูตแบบดั้งเดิมและการทูตเชิงป้องกัน (preventive diplomacy) โดยเฉพาะในกรอบการทำงานของสหประชาชาติ ใน ค.ศ. 2006 คณะกรรมาธิการเสริมสร้างสันติภาพของสหประชาชาติ (PBC) กลายเป็นสถาบันระดับสูงสุดในการสนับสนุนความพยายามสร้างสันติภาพภายในโครงสร้างของสหประชาชาติ มันเป็นองค์กรให้คำปรึกษาที่จัดทำรายงานต่อสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ คณะมนตรี

ในปี 2010 การประชุมของผู้เชี่ยวชาญชาวแอฟริกันที่จัดโดย UNDP ในเมืองไนโรบี ประเทศเคนยา ได้กำหนดคำนิยามว่า โครงสร้างพื้นฐานสำหรับสันติภาพ (I4P) คือ “...เครือข่ายที่มีพลวัตของโครงสร้าง กลไก ทรัพยากร คุณค่าและทักษะที่พึงพาอาศัยกัน ซึ่งสร้างอุปสรรคต่อการป้องกันความขัดแย้งและกระบวนการสร้างสันติภาพในสังคมผ่านการสานเสวนาและการปรึกษาหารือ” มูลนิธิ Berghof นิยามโครงสร้างสนับสนุนสันติภาพในผลงานของตนเองว่า “...โครงสร้างและองค์กรที่มีความเป็นสถาบันที่ก่อตั้งขึ้นและได้รับมอบหมายอำนาจจากฝ่ายขัดแย้งอย่างน้อยหนึ่งฝ่าย ก่อน ระหว่าง หรือหลังจากมีการเจรจาสันติภาพอย่างเป็นทางการ ด้วยจุดมุ่งหมายที่จะสนับสนุนฝ่ายนั้น ๆ กระบวนการ...หรือการนำผลลัพธ์ของกระบวนการเจรจา การสานเสวนาหรือการไกล่เกลี่ยไปปฏิบัติ”

เศรษฐกิจและสังคม (ECOSOC) และคณะมนตรีความมั่นคง รวมทั้งสามารถใช้สถาบันใหม่อีกสองแห่ง นั่นคือ สำนักงานสนับสนุนการเสริมสร้างสันติภาพ (PBSO) และกองทุนเสริมสร้างสันติภาพ (PBF) ในขณะที่สถาบันเหล่านี้มีจุดเน้นหลักอยู่ที่กระบวนการสร้างสันติภาพหลังความขัดแย้ง (โดยพฤตินัยก็คือหลังสงคราม) สหประชาชาติก็สร้างศักยภาพการไกล่เกลี่ยขององค์กรเองด้วย ใน ค.ศ. 2007 หน่วยสนับสนุนการไกล่เกลี่ย (MSU) ก่อตั้งขึ้นภายในแผนกกิจการการเมืองของสหประชาชาติ (DPA) ทรัพยากรสำคัญของหน่วยงานนี้คือคณะสำรองผู้เชี่ยวชาญการไกล่เกลี่ย (SBT) SBT คอยช่วยเสริมกลไกสนับสนุนอื่นๆ ของสหประชาชาติ เช่น “คณะทูตพิเศษ” ซึ่งทำหน้าที่วางรากฐานการติดต่อโดยตรงและลับสุดยอดระหว่างฝ่ายขัดแย้งกับชุมชนระหว่างประเทศ รวมทั้งระหว่างฝ่ายขัดแย้งด้วยกันเองหรือระหว่าง “กลุ่มมิตร”

คู่ขนานไปกับความพยายามพหุภาคีและการทำงานที่มีสหประชาชาติเป็นศูนย์กลาง แรงบันดาลใจจากประสบการณ์การจัดการวิกฤตการณ์ระดับชาติหลากหลายแห่งและกรอบความคิดของภาคประชาสังคม ทำให้วาทกรรมในระยะหลังมุ่งเน้นที่ “โครงสร้างพื้นฐานเพื่อสันติภาพ” หรือ “โครงสร้างสนับสนุนสันติภาพ” ในระดับชาติ วาทกรรมเหล่านี้เน้นความจำเป็นในการวางรากฐานเครือข่ายและ/หรือสถาบันที่ถาวรมากขึ้นภายในประเทศที่มีแนวโน้มความขัดแย้งและสังคมที่แตกแยกเพื่อคอยลดระดับวิกฤตการณ์ สร้างพื้นที่สำหรับ → การสานเสวนา การเจรจาและการไกล่เกลี่ย รวมทั้งเพิ่มอำนาจให้ฝ่ายต่างๆ สามารถเรียกร้องผลประโยชน์ของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยวิธีการที่ไม่ใช้ความรุนแรง (→ การเพิ่มอำนาจ) ฯลฯ เครือข่าย/สถาบันเหล่านี้สามารถจัดตั้งแยกต่างหากสำหรับฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น เมื่อฝ่ายขัดแย้ง

สามารถเจรจาต่อรองกันจนก่อตั้ง “เลขาธิการสันติภาพ” ของตนเอง ขึ้นมาได้ ดังเช่นที่เกิดขึ้นในศรีลังกาตั้งแต่ ค.ศ. 2002-2006 หรือ วางโครงสร้างที่เปิดกว้างและกลไกกระบวนการ ดังเช่นสภาสันติภาพ แห่งชาติของกานาที่ก่อตั้งขึ้นในปี 2011 เป็นต้น

โครงสร้างสนับสนุนสันติภาพมีตัวอย่างมากมาย อาทิ

- ≡ กระทรวงสันติภาพ (เช่น คอสตาริกา เนปาล กานา เคนยา ชูตานใต้)
- ≡ คณะกรรมการเพื่อนำข้อตกลงสันติภาพไปปฏิบัติและรวบรวมความพยายามเพื่อสันติภาพเข้าด้วยกัน ฯลฯ (เช่น กัวเตมาลา อัฟกานิสถาน เซียร์ราลีโอน)
- ≡ เลขาธิการสันติภาพที่ครอบคลุมหลายฝ่ายและเปิดกว้าง (เช่น แอฟริกาใต้)
- ≡ เลขาธิการสันติภาพและองค์กรที่ปรึกษาของแต่ละฝ่าย (เช่น ศรีลังกา ฟิลิปปินส์)
- ≡ การสานเสวนาระดับชาติและหน่วยงานสนับสนุน (เช่น เบนิน ไนเจอร์ อัฟกานิสถาน เลบานอน)
- ≡ สมัชชาสันติภาพท้องถิ่น (เช่น แอฟริกาใต้ นิการา กัว ไรอร์แลนด์เหนือ)
- ≡ คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญและคณะทำงานเฉพาะกิจ (เช่น การติดตามตรวจสอบข้อตกลงการหยุดยิงและผลักดันให้มีการปฏิบัติ การปลดอาวุธและคืนอดีตนักรบสู่สังคม คณะกรรมการค้นหาความจริงและการปรองดอง คณะกรรมการเพื่อการปฏิรูปการเมือง)

พื้นที่ (ร่วม) สำหรับกระบวนการสันติภาพ

การวางโครงสร้างและกระบวนการสนับสนุนสันติภาพที่หลากหลาย ทำให้นักเสริมสร้างสันติภาพและผู้เชี่ยวชาญด้านการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งเกิดความสนใจเพิ่มขึ้นว่า มีวิธีการทำงานอย่างไรบ้างที่จะช่วยให้บรรลุผล “แบบทวีคูณเรื่อยๆ” และทำอย่างไรจึงจะสร้างกระบวนการที่ยั่งยืนสำหรับ “การเปลี่ยนแปลงระบบ” จากความขัดแย้งยืดเยื้อให้กลายเป็นสันติภาพยืดเยื้อ ยิ่งกว่านั้น มีความเข้าใจเกิดขึ้นด้วยว่า กระบวนการสันติภาพจำเป็นต้องมี “พื้นที่” หรือ “ฉนวน” ที่คิดมาอย่างรอบคอบ คงอยู่ระยะยาวและตกลงร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อจัดการกับประเด็นปัญหาหลายทบหลายชั้นที่เกี่ยวข้องกับการแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง การอภิปรายเกี่ยวกับประเด็นปัญหาเหล่านี้ช่วยสร้างความเข้าใจแจ่มแจ้งและบทเรียนให้เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะช่วยให้ปรับปรุงทฤษฎีและการปฏิบัติของการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งได้มาก

ความเข้าใจประการแรกเกี่ยวข้องกับความสำคัญของโครงสร้างและกระบวนการที่ท้องถิ่นและประเทศนั้นๆ เป็นผู้เจรจาต่อรองและเป็นเจ้าของ ในขณะที่หน่วยงานระหว่างประเทศและตัวแสดงจากภายนอกอื่นๆ อาจมีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงบันดาลใจและส่งเสริมกิจกรรมเหล่านี้ แต่กิจกรรมทั้งหมดต้องหยั่งรากมั่นคงภายในสังคมนั้นๆ ในทำนองเดียวกัน บทบาทสำคัญของผู้ไกล่เกลี่ยเพื่อสันติภาพที่เป็นคนใน กลไกสำหรับการสร้างสันติภาพที่มีความถาวรมากขึ้นและการแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง จำต้องอาศัยนักต่อสู้ตัวเอกที่เป็นคนใน และเสียงสะท้อนสอดรับกันบางอย่างกับวัฒนธรรมท้องถิ่นและระดับชาติ

ความเข้าใจประการที่สองเกี่ยวข้องกับโครงสร้างการสนับสนุนที่เปิดกว้าง ถึงแม้ในหลายกรณี ความแตกแยกระหว่างฝ่ายต่างๆ อาจลึก

จนต่างฝ่ายต่างเห็นแต่ภาพกลไกการสนับสนุนที่เข้าข้างฝ่ายตน เช่น เลขาธิการสันติภาพและองค์กรที่ปรึกษาแยกคนละชุด แต่เป้าหมายระยะกลางและระยะยาวควรเป็นการหลอมรวมหน่วยงานเหล่านี้เข้าด้วยกันหรือสร้างกลไกและองค์กรใหม่ที่สามารถเชื่อมโยงทุกฝ่ายเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ ศักยภาพในการแปรเปลี่ยนของกลไกการสนับสนุนเหล่านี้จะมีประโยชน์มากที่สุดหากสร้างพื้นที่ร่วมกันที่ยั่งยืนสำหรับการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

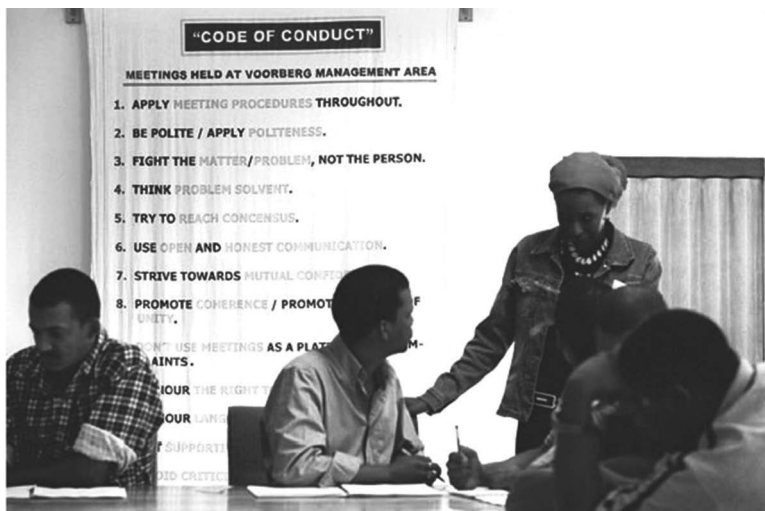
ความเข้าใจและบทเรียนชุดที่สามที่เกิดขึ้นเกี่ยวโยงกับคำถามว่า ทำอย่างไรให้โครงสร้าง กระบวนการและกลไกต่างๆ มีการสนับสนุนและส่งเสริมซึ่งกันและกันให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ สำหรับกิจกรรมคลี่คลายความขัดแย้งรุ่นแรก คำตอบคือแนววิถีหลายลู่อทาง (Track) เสริมกัน โดยหวังว่าแต่ละลู่อทางจะ “ช่วยเสริม” ให้กันโดยอัตโนมัติ เมื่อถึงขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง แต่เมื่อเวลาผ่านไป การมองโลกแง่ดี เช่นนี้ถูกแทนที่ด้วยกรอบความคิดเกี่ยวกับกระบวนการสันติภาพที่ไม่ใช่เส้นตรง ซึ่งมีความซับซ้อนและทะเยอทะยานมากกว่าเดิม (→ การแปรเปลี่ยนความขัดแย้งอย่างเป็นระบบ) โดยที่โครงสร้างสนับสนุนสันติภาพก็ปรับตัวตามไปด้วย

อ้างอิงและอ่านเพิ่มเติม

- Kumar, Chetan (2011).** *Building National “Infrastructures for Peace”*: UN Assistance for Internally Negotiated Solutions to Violent Conflict, in: Susan Allen Nan, Zachariah Chierian Mampilly & Andrea Bartoli (eds.). *Peacemaking: From Practice to Theory*, Volume 1. Westport, CT: Praeger, 384–399.
- Odendaal, Andries (2010).** *An Architecture for Building Peace at the Local Level: A Comparative Study of Local Peace Committees*. New York: UNDP Bureau for Crisis Prevention and Recovery.
- van Tongeren, Paul (2011).** *Infrastructures for Peace*, in: Susan Allen Nan et al. (eds.). *Peacemaking: From Practice to Theory*, see above, 400–419.

แหล่งข้อมูลออนไลน์

- Berghof Peace Support (2010).** *Strengthening Support Structures for Peace Negotiation, Mediation and Dialogue*, www.berghof-foundation.org > Publications > Peace Support Resources
- CDA Collaborative Learning Projects, Cumulative Impact Studies**, www.cdainc.com

16 ภาคปฏิบัติของการครุ่นคิดทบทวน : การติดตามตรวจสอบ การประเมิน และการเรียนรู้ Reflective Practice: Monitoring, Evaluation & Learning

พยายามอีกครั้ง ล้มเหลวอีกครั้ง ล้มเหลวดีกว่าเดิม
แซมมวล เบ็กเก็ตต์ (Samuel Beckett)

ทำไมแม้ครุ่นคิดทบทวนในเมื่อมีอะไรต้องทำอีกมากมาย? ในสภาพแวดล้อมที่ซับซ้อน เช่น ความขัดแย้งที่ยืดเยื้อ นักปฏิบัติที่พยายาม

ทำให้สถานการณ์ดีขึ้นต้องลดทอนความซับซ้อนลงและระบุชี้พลวัตที่เป็นกุญแจสำคัญให้ได้ นี่คือข้อท้าทายและเมื่อมองย้อนกลับไปเรามักพบว่าเราน่าจะทำได้ดีกว่านั้น ด้วยเหตุนี้เราจึงต้องพิจารณาความสามารถของเราเองในการปรับตัวต่อความท้าทายที่เผชิญด้วยหนทางหนึ่งคือการเรียนรู้จากสิ่งที่เราทำในอดีต ดูว่ามันได้ผลแค่ไหนอย่างไร สังเกตกิจกรรมในปัจจุบันและประเมินขอบเขตที่จะปรับปรุงให้ดีขึ้น สำหรับบุคคลและองค์กรที่ทำงานด้านความขัดแย้งและสันติภาพ การไม่ครุ่นคิดทบทวนและเรียนรู้อาจนำไปสู่ความผิดพลาดซ้ำๆ และการเสียโอกาส

“M & E” หรือการติดตามตรวจสอบ (monitoring) และการประเมิน (evaluation) คือองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการครุ่นคิดทบทวนและการเรียนรู้ อีกทั้งเป็นเนื้อแท้ของ → การแปรเปลี่ยนความขัดแย้งด้วย

การติดตามตรวจสอบ หมายถึงการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอและการครุ่นคิดทบทวนเกี่ยวกับ “ช่องว่าง” ระหว่างผลลัพธ์ที่คาดหวังของการแทรกแซงกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้น โดยปรับกิจกรรมและวาระบนพื้นฐานของ “การเรียนรู้ที่ค่อยๆ สั่งสม” ทั้งหมดจึงขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนเป็นหลักและจะบรรลุถึงจุดหมายที่ตั้งไว้อย่างไร ในสภาพแวดล้อมของความขัดแย้ง โครงการและโปรแกรมต่างๆ ต้องมีส่วนประกอบของการติดตามตรวจสอบบรรยากาศ เพื่อคอยตรวจจับผลกระทบเชิงลบของโครงการที่มีต่อบริบทนั้นๆ รวมทั้งความเสี่ยงใดๆ ก็ตาม que สภาพแวดล้อมของความขัดแย้งอาจก่อให้เกิดแก่โครงการระบบติดตามที่ไวต่อการตรวจจับความขัดแย้ง ตลอดจนระบบติดตามการแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง จึงจำเป็นต้องมีเครื่องบ่งชี้บอกผลลัพธ์และผลกระทบที่ตั้งใจให้เกิดขึ้น รวมทั้งความเสี่ยงต่างๆ ด้วย

การประเมิน เป็นส่วนเสริมของการติดตามตรวจสอบการนำโครงการ

ไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเกิดขึ้นในหลายช่วงตอนหลังจากนำโครงการหรือบางส่วนของโครงการไปปฏิบัติจริงแล้ว มันอาจทำเป็นการภายใน (ประเมินตัวเอง) หรือภายนอก โดยมีคนอื่นเข้ามาร่วมประเมินและผสมผสานกับความคิดเห็นที่สะท้อนกลับมา ส่วนใหญ่มักใช้ทั้งสองวิธีการผสมกัน การประเมินสามารถแบ่งประเภทตามเป้าหมายที่วางไว้ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ประเมินกับคณะทำงาน (ภายใน ภายนอก ร่วมกัน) หรือจุดเน้น/จังหวะเวลา การประเมินพัฒนาการจะพิจารณาความก้าวหน้าล่าสุดและแนะนำการปรับปรุงแก้ไข ในขณะที่การประเมินสรุปจะวัดความสำเร็จโดยรวม ส่วนใหญ่หลังจากทำการแทรกแซงไปแล้ว การประเมินผลกระทบจะทำหลังจากแทรกแซงไปแล้วระยะหนึ่งและมุ่งเน้นที่ความเปลี่ยนแปลงที่โครงการก่อให้เกิดขึ้นในบริบทความขัดแย้ง

สมมติฐานที่ชัดเจนคือพื้นฐานสำหรับการติดตามตรวจสอบและการประเมิน (M&E)

การครุ่นคิดทบทวน โดยเฉพาะการติดตามตรวจสอบและการประเมินย่อมขึ้นอยู่กับความชัดเจนของโครงการ M&E จะมีประโยชน์เมื่อระบุสมมติฐานและข้อสันนิษฐานไว้ตั้งแต่ช่วงตอนการวางแผนโครงการและบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจนในเอกสาร แผนภาพของสายโซ่ผลลัพธ์ (results chains) และตัวชี้วัดต่างๆ การแสวงหาความชัดเจนนี้ยิ่งมีความสำคัญมากขึ้นในสภาพแวดล้อมที่มีการแบ่งขั้ว ซึ่งการสื่อสารต้องข้ามเส้นแบ่งของวัฒนธรรม ภาษาและระยะทาง ทั้งหมดนี้ทำให้ต้องตั้งคำถามกับตัวเองและหุ้นส่วนอย่างสม่ำเสมอว่า เรามีความเข้าใจเรื่องเป้าหมายตรงกันหรือเปล่าและเราคาดหวังที่จะบรรลุเป้าหมายอย่างไร?

สมมติฐานที่ชัดเจนมีประโยชน์อย่างไรต่อการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งที่ตื้นเขิน ดูได้จากกรณีที่มูลนิธิ Berghof เข้าไปทำงานกับระบบการศึกษาในโบลิเวีย ยกตัวอย่างเช่น กิจกรรมหนึ่ง (เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการแก้ปัญหา) อำนาจให้เกิดผล (output) (ความสามารถในการเข้าใจมุมมองหลากหลาย) ซึ่งก่อให้เกิดผลลัพธ์ (outcome) (ความเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ที่ประชาชนมีต่อกัน) ในระยะยาว สิ่งนี้พัฒนาจนก่อให้เกิดเป็นผลกระทบ (impact) ที่กว้างไกลมากขึ้น (เช่น การลดความรุนแรงในชุมชนที่มีการแบ่งขั้ว)

มนุษย์ทุกคนตระหนักรับรู้ความจริงได้จำกัด ในเมื่อเป็นเช่นนั้น เราจึงต้องประเมินความถูกต้องเที่ยงตรงของสมมติฐานที่มีลักษณะเป็นเส้นตรง เช่น “การกระทำ ก ส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ ข” เป็นไปได้ไหมว่าอาจมีตัวแปรที่สำคัญอื่นๆ หายไปหรือถูกมองข้าม? ในขณะที่ทำงานกับโบลิเวีย มันเริ่มชัดเจนมากขึ้นว่าจำเป็นต้องรักษาความสัมพันธ์กับกระทรวงศึกษาที่นั่น แม้กระทั่งหลังจากบูรณาการโครงการวัฒนธรรมสันติภาพไว้ในรัฐธรรมนูญและรูปแบบบัญญัติกฎหมายเฉพาะเรื่อง (sectoral law) แล้วก็ตาม ทั้งนี้เพื่อติดตามตรวจสอบว่ากระทรวงมีความตั้งใจจริงที่จะวางรากฐานวัฒนธรรมสันติภาพลงในข้อบังคับของตนมากน้อยเพียงไร

OECD-DAC ได้กำหนดบรรทัดฐานสำหรับการประเมินกิจกรรมในการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งเพื่อกระบวนการสร้างสันติภาพไว้ บางข้อสามารถทำได้หลังจากโครงการ/โปรแกรมเสร็จสิ้นไปแล้วระยะหนึ่ง สารสำคัญคือการตั้งคำถามว่า “เรากำลังทำอะไรหรือเปล่า/เราทำถูกต้องหรือเปล่า?” และพิจารณา *ประสิทธิภาพ (efficiency)* (วัดความสมดุลงของวิธีการกับเป้าหมาย) กับ *ประสิทธิผล (effectiveness)* (“เราบรรลุวัตถุประสงค์หรือเปล่า?”) การครุ่นคิดทบทวนจำเป็นต้อง

พิจารณาด้วยว่า ความเปลี่ยนแปลงมีแนวโน้มที่จะ *ยั่งยืน (sustainable)* หรือเปล่า ตัวชี้วัดความสำเร็จที่สำคัญคือ *ผลกระทบ (impact)* ที่ประเมินได้ของโครงการ กล่าวคือ โครงการมีคุณภาพการต่อเป้าหมายที่อยู่พ้นขอบเขตอิทธิพลของมันหรือไม่ *ความสอดคล้อง (coherence)* หมายถึงการเข้าไปทำงานนี้ช่วยเสริมหรือขัดแย้งกับการทำงานอื่นๆ เรื่องสำคัญเป็นพิเศษก็คือ องค์กรได้ครุ่นคิดทบทวนเกี่ยวกับ *ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ (relevance)* ของกิจกรรมที่ทำหรือเปล่า (“เราทำสิ่งที่ถูกต้องหรือเปล่า?”) การทบทวนความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ของการเข้าไปทำงานในบริบทหนึ่งๆ มีขอบเขตกว้างกว่าการทบทวนทั่วไป ดังนั้นจึงขาดหายไปจากกรอบการติดตามตรวจสอบส่วนใหญ่ นี่เป็นอันตรายอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะในส่วนของ การแปรเปลี่ยนความขัดแย้งซึ่งนักปฏิบัติผลักดันโครงการหรือโปรแกรมซึ่งนำต้นตอ นำสนใจและดูเหมือนส่งเสริมสันติภาพ แต่กลับขาดโครงสร้างขององค์กรหรือความสอดคล้องกับโครงการอื่นๆ ที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงบริบทอย่างแท้จริงนอกเหนือจากผู้เข้าร่วมโครงการจำนวนจำกัด

นอกเหนือจาก M&E: การทบทวนและการเรียนรู้

การปรับเปลี่ยนมีพื้นฐานจากการครุ่นคิดทบทวนหลายระดับ การเปลี่ยนแปลงที่ง่ายที่สุดและพบเจอบ่อยที่สุดคือเปลี่ยนปฏิบัติการ นั่นคือ ถ้า ก ล้มเหลว ก็ปรับเปลี่ยนมันใหม่หรือเลือก ข แทน ในระดับที่สอง การวิเคราะห์วิจารณ์สมมติฐานอาจช่วยได้ นั่นคือ ทำไมเราจึงคิดว่าการทำ ก เป็นทางเลือกที่ดีที่สุด? เราทำ ก ถูกหรือเปล่า? และที่ทำหายยิ่งกว่านั้น ทำไมเราจึงไม่เห็นทางเลือก ข กล่าวคือ ทำไมมันจึงเป็นจุดบอดและเราจะหลีกเลี่ยงจุดบอดแบบนี้ในอนาคตได้อย่างไร? การครุ่นคิดทบทวนคำถามเหล่านี้และแก้ไขตามนั้น อาจหมายถึงการเปลี่ยนแปลงการจัดการและงานประจำขององค์กร

การครุ่นคิดทบทวนในระดับลึกที่สุดเรียกว่า “การเรียนรู้เชิงแปรเปลี่ยน” ซึ่งมีเป้าหมายที่การเปลี่ยนแปลงแบบแผนขั้นรากฐานและออกแบบกระบวนการเรียนรู้ใหม่ ในขั้นนี้ ความสนใจหันเหจุดศูนย์กลางไปที่การเรียนรู้ว่าจะเรียนรู้อย่างไรและปรับการกระทำไปตามนั้นมากกว่า ต้องเรียนรู้อะไรอีกในส่วนที่เป็นเนื้อหา การครุ่นคิดทบทวนระดับนี้มีความสำคัญเป็นพิเศษในสาขาการสร้างสันติภาพและการแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง “การเรียนรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้” มีความสำคัญยิ่งเนื่องจากแม้แต่ความพยายามอย่างดีที่สุดในการทำงานเพื่อสันติภาพเชิงแปรเปลี่ยนก็อาจไม่ประสบผลสำเร็จ ถ้าเราไม่รู้จักเรียนรู้บทเรียนที่มีอยู่ การทบทวนควรครอบคลุมองค์ประกอบทั้งหมด เช่น การเข้าถึงทักษะทางภาษา แหล่งทุน โครงสร้างองค์กรที่มีประสิทธิภาพ การผสมผสานองค์ประกอบทั้งหมดนี้ให้สำเร็จเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิผลและยั่งยืน

ปรับปรุงให้ดีขึ้นเรื่อยๆ...

ข้อท้าทายหลักประการหนึ่งในภาคปฏิบัติก็คือ ธรรมชาติของการตอบสนองอย่างรวดเร็วในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เช่น การแทรกแซงในความขัดแย้งที่มีการใช้ความรุนแรง สภาพเช่นนี้ย่อมไม่เอื้อต่อการทบทวนไปพร้อมๆ กัน ดูเหมือนจำเป็นต้องมีแรงกระตุ้นจากภายนอก จากบุคคลหรือกลุ่มที่มีภารกิจพิเศษในการกระตุ้นให้เกิดการทบทวน เพื่อสร้างพื้นที่ที่จำเป็นขึ้นมาในตารางเวลาอันยุ่งเหยิงและโหนมน้าวให้ย้ายจุดเน้นจากภาคปฏิบัติไปสู่ภาคครุ่นคิดทบทวน วัฒนธรรมขององค์กรที่เอื้อต่อการทบทวนและการเรียนรู้ ทั้งในสาขากระบวนการสร้างสันติภาพและสาขาอื่นๆ ย่อมต้องมีการจัดสรรเวลาสอดแทรกพิเศษ จัดสรรกลไกและความรับผิดชอบให้เกิดภาคปฏิบัติของการทบทวน ในขณะที่เดียวกันก็ตระหนักถึงคุณค่าของการประชุม

เฉพาะกิจ แม้กระทั่งการพบปะที่ไม่เป็นทางการอย่างการดื่มหน้าชากับเพื่อนร่วมงานหรือการนั่งรถกลับบ้านหลังเลิกงานกับหุ้นส่วนโครงการองค์กรสามารถได้รับคุณประโยชน์อย่างมหาศาลจากเหตุการณ์ต่างๆ ที่อยู่นอกเหนือกิจวัตรตามปกติ เช่น การไปเที่ยวพักผ่อนในสถานที่สงบเงียบหรือได้รับการเยี่ยมเยียนจากสำนักงานใหญ่หรือผู้ประเมินจากภายนอก ภายในสาขาของการแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง ต้องมีการระบุวิธีการพัฒนาและซึมซับวัฒนธรรมการทบทวนและเรียนรู้ (เกี่ยวกับความล้มเหลว และ ความสำเร็จ) ให้มากกว่านี้ คงมีต้องกล่าวว่าความทุ่มเทของผู้นำในทุกสภาพแวดล้อมคือหัวใจของการพัฒนานี้

อ้างอิงและอ่านเพิ่มเติม

- Argyris, Chris & Donald A. Schoen (1978).** *Organizational Learning: A Theory of Action Perspective*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- OECD (2008).** *Evaluating Conflict Prevention and Peacebuilding Activities*. Factsheet. Paris: OECD.
- Scharbatke-Church, Cheyanne (2011).** *Evaluating Peacebuilding - Not Yet All It Could Be*, in: Beatrix Austin et al. (eds.). *Advancing Conflict Transformation. The Berghof Handbook II*. Opladen/Farmington Hills: Barbara Budrich Publishers, 459-482.

แหล่งข้อมูลออนไลน์

- Berghof Peace Support (2010).** *Space for Peace* (incl. CD). Berlin, www.berghoffoundation.org > Publications > Peace Support Resources
- CDA Collaborative Learning Projects.** *Reflecting on Peace Practice*, www.cdainc.com/cdawww/project_profile.php?pid=RPP&pname=Reflecting%20on%20Peace%20Practice
- Ulrike Hopp & Barbara Unger (2008).** *Time to Learn: Expanding Organisational Capacities in Conflict Settings*. (Berghof Handbook Dialogue No. 7.), www.berghof-foundation.org > Publications > Berghof Handbook

17 ความมั่นคง Security

มนุษย์ทั่วโลกต้องการเสรีภาพและความมั่นคงเพื่อแปรศักยภาพ
ที่มีอยู่เต็มเปี่ยมของตนให้กลายเป็นความจริง
อองซานซูจี

ความหมายตามตัวอักษรของคำว่า ความมั่นคง หมายถึงภาวะที่
ปลอดภัยจากความกังวล (*lat. se cura*) นับตั้งแต่รัฐชาติแห่งแรก
อุบัติขึ้นเมื่อกลางศตวรรษที่ 16 จนกระทั่งสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง
มีความเข้าใจกันโดยทั่วไปว่าความมั่นคงเป็นภาระอันดับแรกของรัฐ
ในการธำรงรักษาอำนาจอธิปไตยและป้องกันภัยคุกคามจากภายนอก

โดยเฉพาะการคุกคามด้วยกองทัพจากรัฐอื่น ความเข้าใจนี้เปลี่ยนแปลงไปมากพอสมควรในช่วงทศวรรษหลังๆ

ความเข้าใจเรื่องความมั่นคงแบบดั้งเดิมที่สิ้นคลอน

มีตัวอย่างนับไม่ถ้วนตลอดประวัติศาสตร์ที่การแสวงหา “ความมั่นคง” กลายเป็นข้ออ้างในการทำสงครามและการโจมตี การล่าอาณานิคม และกดขี่ประชาชน นโยบายความมั่นคงเป็นเกมแบบผู้ชนะกินรวบที่เล่นตามกฎของผู้เข้มแข็งที่สุด ความมั่นคงของผู้มีอำนาจตั้งอยู่บนความไม่มั่นคงของผู้มีอำนาจน้อยกว่า การเข้าใจความมั่นคงอย่างคับแคบเช่นนี้ กล่าวคืออำนาจอธิปไตยและการปกป้องรัฐถูกตั้งคำถามเมื่อมนุษยชาติก้าวเข้าสู่ยุคนิวเคลียร์ เนื่องจากการใช้อาวุธนิวเคลียร์มีความเสี่ยงที่จะทำให้เกิดการทำลายล้างที่ควบคุมไม่ได้ ความมั่นคงจึงกลายเป็นการพึ่งพาอาศัยกันระหว่าง “ผู้ที่มี” กับ “ผู้ที่ไม่มี” ซึ่งกลายเป็นประเด็นปัญหาทางการเมืองขึ้นมา การตระหนักมากขึ้นเกี่ยวกับการพึ่งพาอาศัยกันในยุคนิวเคลียร์ช่วยสร้างจิตสำนึกให้แพร่หลายมากขึ้นว่า ความมั่นคงไม่ใช่แค่ประเด็นทางการทหารหรืออภิสิทธิ์ของรัฐเท่านั้น แต่การพึ่งพาอาศัยกันเชิงโครงสร้างก็มีอยู่เช่นกัน เพราะความเสี่ยงหรือภัยคุกคามอื่นๆ ที่ไม่ใช่การทหาร ซึ่งมีต่อการดำรงอยู่ทางกายภาพและระหว่างตัวแสดงทางสังคมที่มีอำนาจไม่เท่าเทียมกันในความขัดแย้ง เช่น ระหว่างรัฐบาลที่ล้มเหลวกับฝ่ายตรงข้ามที่มีการจัดตั้งในรัฐที่เปราะบาง ด้วยเหตุนี้การพึ่งพาอาศัยกันในเชิงโครงสร้างจึงอาจกลายเป็นแรงขับเคลื่อนที่เข้มแข็งเพื่อผลประโยชน์ของหลายกลุ่มหลายฝ่ายใน → การแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง

กรอบความคิดเกี่ยวกับความมั่นคงที่กว้างกว่าเดิม

ในทศวรรษ 1970 และ 1980 การวิวาทะของผู้เชี่ยวชาญที่เดิมที่เป็นกลุ่มเล็ก ๆ เริ่มแพร่สู่ความสนใจของสาธารณชน ประเด็นที่วิวาทะกันนั้นเกี่ยวข้องกับ “ความเสี่ยงระดับโลก” ที่ไม่ใช่ด้านการทหาร เช่น การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ความขาดแคลนทรัพยากร ความด้อยพัฒนาและโรคระบาดสมัยใหม่ ทั้งหมดนี้อาจเป็นชนวนให้เกิดความขัดแย้งทางอาวุธ กลายเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของรัฐและประชาชนที่เกือบเทียบเท่าสงคราม ความมั่นคงแบบดั้งเดิมที่มุ่งเน้นแต่ภัยคุกคามทางทหารโดยไม่เคยถูกโต้แย้งมาก่อนเริ่มพร่าเลือนดังที่คณะกรรมการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (World Commission on Environment and Development) เขียนไว้ในรายงาน Brundtland Report ในปี 1987 ว่า:

“ความขัดแย้งอาจเกิดขึ้นไม่เพียงเพราะภัยคุกคามทางการเมืองและการทหารที่มีต่ออำนาจอธิปไตยของชาติเท่านั้น มันอาจเกิดจากความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมและการช่วงชิงที่เกิดจากทางเลือกของการพัฒนา... การลดภัยคุกคามด้านสิ่งแวดล้อมที่มีต่อความมั่นคงจำต้องอาศัยการนิยามลำดับความสำคัญเสียใหม่ ทั้งในระดับชาติและระดับโลก การนิยามใหม่นี้สามารถทำได้ด้วยการยอมรับรูปแบบการประเมินความมั่นคงที่ครอบคลุมกว่าเดิมและพิจารณาว่าต้นตอของความขัดแย้งมิได้ทั้งการทหาร การเมือง สิ่งแวดล้อม และอื่นๆ”

นโยบายความมั่นคงที่ใส่ใจความเสี่ยงและภัยคุกคามที่ไม่ใช่การทหารจำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือและแนววิธีที่แตกต่างจากการป้องกันด้วยกองทัพ ยิ่งกว่านั้น ความเสี่ยงที่มีลักษณะขอบเขตระดับโลกเป็นสิ่งที่บรรเทายาก ยิ่งไม่ต้องพูดถึงการแก้ไข หากยังใช้นโยบายที่วางพื้นฐาน

อยู่บนรัฐชาติแบบเดิม ความร่วมมือระหว่างประเทศและในกรณีส่วนใหญ่ต้องเป็นความร่วมมือข้ามชาติเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ ในทางทฤษฎีมีข้อสรุปง่าย ๆ และโต้แย้งไม่ได้ นั่นคือ อำนาจอธิปไตยอาจลดความชอบธรรมลงถ้าผลประโยชน์ของภาคธุรกิจและนโยบายรัฐก่อให้เกิดอันตรายต่อความมั่นคงในภาคธุรกิจของรัฐอื่น กระนั้นก็ตามอิทธิพลครอบงำทางการเมืองของวิธิตัดเรื่องความมั่นคงแบบเดิมยังคงเป็นอุปสรรคต่อการขยายมุมมองเรื่องความมั่นคงอย่างสร้างสรรค์ การเจรจาเกี่ยวกับความเสี่ยงระดับโลก เช่น การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ การขาดแคลนน้ำและภัยคุกคามต่อความหลากหลาย

กรอบความคิดเกี่ยวกับความมั่นคง	ความมั่นคงแบบดั้งเดิม
จุดประสงค์	การคุ้มครองของรัฐจากภัยคุกคามทางทหารจากรัฐอื่น
ระดับของตัวแสดง	รัฐ
เครื่องมือและแนววิธี	<ul style="list-style-type: none"> ≡ นโยบายป้องกันประเทศ ≡ พันธมิตรของรัฐต่างๆ ≡ การจัดทำประมวลกฎหมายและบังคับใช้กฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายด้านมนุษยธรรม

ที่มา : Berghof Foundation

ทางชีวภาพ สะท้อนให้เห็นทั้งการตระหนักถึงความจำเป็นของการร่วมมือระดับโลกที่เพิ่มมากขึ้นและความยากลำบากของชาติในการประนีประนอมเหนือผลประโยชน์ที่แข่งขันกัน ในความพยายามที่จะรักษาความได้เปรียบไว้ รัฐที่มีอำนาจมากกว่าจึงมักทำให้นโยบายของตน “กลายเป็นเรื่องความมั่นคง” (securitization of policy) นั่นคือปกป้องผลประโยชน์ของตนไว้แทนที่จะแสวงหาข้อตกลงที่เป็นธรรม อย่างไรก็ตาม การดำเนินนโยบายความมั่นคงด้วยความสูญเสียของฝ่ายอื่น ไม่ซ้าก็เรียว่อมเปลี่ยนการพึ่งพาอาศัยกันให้กลายเป็นความไม่มั่นคงเพิ่มขึ้นของทุกฝ่าย

ความมั่นคงแบบครอบคลุม	ความมั่นคงของมนุษย์
การคุ้มครองรัฐและสังคมจากภัยคุกคามและความเสี่ยงทั้งการทหารและไม่ใช้การทหาร (ไม่ใช่แบบดั้งเดิม)	การคุ้มครองมนุษย์ทั้งหมดจากการถูกคุกคาม ไม่ว่าจะต้นกำเนิดของภัยคุกคามมาจากไหน (เสรีภาพที่ปลอดภัยจากความกลัวและเสรีภาพที่ปลอดภัยจากความขาดแคลน)
รัฐ	รัฐ องค์กรเอกชน กลุ่มสังคม ปัจเจบุคคล
<ul style="list-style-type: none"> ≡ ยุทธศาสตร์ความร่วมมือและประสานงานเพื่อพื้นที่นโยบายทั้งหมด รวมทั้งองค์ประกอบทั้งกองทัพและพลเรือน ≡ ทำให้นโยบายกลายเป็นเรื่องความมั่นคง 	ความเป็นใหญ่ของยุทธศาสตร์ภาคพลเรือนที่จะจัดสรรเงื่อนไขการดำรงชีวิตที่มีสันติภาพ ศักดิ์ศรี ความมั่งคั่งสำหรับทุกคน

จากความมั่นคงที่ขยายมากขึ้นสู่ความมั่นคงของมนุษย์ กระแสความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองอย่างถึงรากถึงโคน ที่กระจายไปทั่วโลกหลังสิ้นสุดสงครามเย็นส่งอิทธิพลต่อทัศนะที่มีต่อกรอบความคิดเกี่ยวกับความมั่นคงในระดับโลก ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม ผนวกกับผลกระทบของความเสี่งระดับโลก ส่งผลกระทบต่อชีวิตทุกคน ท่ามกลางภูมิหลังนี้ รายงานประจำปี 1994 ของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติบัญญัติคำว่า “ความมั่นคงของมนุษย์” ขึ้น โดยนิยามว่าเสรีภาพที่ปลอดพ้นจากความกลัวและเสรีภาพที่ปลอดพ้นจากความขาดแคลนสำหรับปัจเจกบุคคลทุกคน การปฏิบัติความคิดครั้งนี้ไม่เพียงสนับสนุนกรอบความคิดเกี่ยวกับความมั่นคงที่เอาประชาชนเป็นศูนย์กลางเท่านั้น มันยังเชื่อมโยงแนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงของมนุษย์กับความรับผิดชอบของรัฐที่ต้องจัดสรรเงื่อนไขที่จำเป็นให้ประชาชนด้วย เป็นครั้งแรกที่อำนาจอธิปไตยของรัฐที่เคยปฏิบัติอย่างไรก็ได้ในประเทศของตนตามที่เห็นสมควรถูกท้าทายในกรณีที่รัฐบาลละเมิดสิทธิมนุษยชนสากลและเสรีภาพอย่างร้ายแรง คณะกรรมการระหว่างประเทศว่าด้วยการแทรกแซงและอำนาจอธิปไตยแห่งรัฐ (Commission on Intervention and State Sovereignty) พัฒนารอบความคิดของ “ความรับผิดชอบที่ต้องคุ้มครอง” (R2P) ขึ้นในปี 2001 และผลักดันประเด็นนี้ไปอีกด้วยการแถลงว่า รัฐบาลไม่พึงคุกคามพลเมืองของตนและหากพบว่ามี การปฏิบัติเช่นนั้น ก็ควรถูกลงโทษตามความเหมาะสมด้วยอำนาจที่ได้รับมอบหมายจากประชาคมระหว่างประเทศ ถึงแม้ประเด็นความชอบธรรมและการะความรับผิดชอบของรัฐที่ต้องปฏิบัติภายใต้การคุ้มครองของ R2P ยังเป็นปัญหาลำกัองวล สืบเนื่องจากแนวโน้มเป็นไปได้ที่ประเทศมหาอำนาจอาจแทรกแซงด้วยเหตุผลเห็นแก่ตัวภายใต้ธงของ “ความรับผิดชอบ” กระนั้นก็ตาม การตีความความมั่นคงของมนุษย์

ใหม่และการคุ้มครองประชากรโลกจากพฤติกรรมรัฐตามอำเภอใจก็ถือเป็นการอ้างอิงสำคัญที่มีผลดีต่อการแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง ถ้ารัฐต้องมีภาระรับผิดชอบในการสร้างหลักประกันให้ความมั่นคงของมนุษย์ และเนื่องจากการพัฒนาที่ยั่งยืนและสันติภาพที่เป็นธรรมคือเงื่อนไขเบื้องต้นที่เป็นเนื้อแท้ในความมั่นคงของมนุษย์ ถ้าเช่นนั้นโอกาสในการสร้างแบบแผนความสัมพันธ์ทางการเมืองและสังคมให้สันติมากกว่านี้ก็เพิ่มมากขึ้นด้วย กรอบความคิดเกี่ยวกับความมั่นคงของมนุษย์มุ่งแก้ไขสาเหตุรากเหง้าของความขัดแย้งที่ใช้ความรุนแรง ซึ่งเป็นความสนใจอันดับต้นๆ ของการแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง อีกทั้งยังนำความสนใจไปที่การป้องกันการใช้ความรุนแรงอย่างยั่งยืน ในทางกลับกัน การแปรเปลี่ยนความขัดแย้งเป็นแนววิธีที่มีแนวโน้มที่ดีที่จะสนับสนุนเป้าหมายของความมั่นคงของมนุษย์ เพราะมันมุ่งหมายที่จะแปรเปลี่ยนภาคความมั่นคงและเปลี่ยนแบบแผนพฤติกรรมของฝ่ายความมั่นคง เพื่อหันเหความขัดแย้งเชิงโครงสร้างและระหว่างบุคคลให้เปลี่ยนไปสู่ความสัมพันธ์ที่สร้างสรรค์

อ้างอิงและอ่านเพิ่มเติม

Buzan, Barry et al. (1998). *Security: A New Framework for Analysis*. Boulder: Lynne Rienner Publishers.

Daase, Christopher (2010). *Wandel der Sicherheitskultur*, in: *Aus Politik und Zeitgeschichte*, 50/2010, 9–15.

International Commission on Intervention and State

Sovereignty (2001). *The Responsibility to Protect. Report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty*. Ottawa: International Development Research Centre.

แหล่งข้อมูลออนไลน์

Institut für Friedenspädagogik (2004). *Friedensgutachten 2004 didaktisch*, www.berghof-foundation.org > Publications > Peace Education Resources [in German]

Our Common Future (1987). *Report of the World Commission on Environment and Development (Brundtland Report)*. UN Documents A/42/427, www.un-documents.net/ocf-11.htm#II

United Nations (ed.) (2003). *Human Security Now. Protecting and Empowering People*. New York: Communications Development Inc., www.reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/reliefweb_pdf/node-21617.pdf

18 การแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง เชิงระบบ Systemic Conflict Transformation

จงปักหลักมันคงท่ามกลางสิ่งที่ทำนายไม่ได้

หลุยส์ ไดอะมอนด์ (Louise Diamond)

แนววิธีการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งเชิงระบบสั่งสมขึ้นมาจากตัวอย่างการปฏิบัติที่ดีที่สุดในสาขาของกระบวนการสร้างสันติภาพและการแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง รวมทั้งผสมผสานตัวอย่างเหล่านี้กับวิธีการที่เป็นระบบจากครอบครัวบำบัด (family therapy) การพัฒนาองค์กร

และไซเบอร์เนติกส์ (cybernetics)⁹ เนื่องจากกรอบความคิดที่มีคุณค่าสำหรับการสร้างสันติภาพและ → การปรับเปลี่ยนความขัดแย้งมีอยู่แล้วมากมาย เป้าหมายของการทำความเข้าใจอย่างเป็นระบบจึงมิใช่การประดิษฐ์กล้อขึ้นมาใหม่และนำเสนออะไรบางอย่างที่ใหม่เอี่ยม แต่เป็นการนำเสนอแนวทางที่จะก้าวต่อไปในพื้นที่ที่มีปัญหาท้าทาย

การลดทอนความซับซ้อนและความคิดสร้างสรรค์

ในการจินตนาการถึงวิธีแก้ปัญห

ทุกวันนี้ไม่ต้องสงสัยเลยว่า แนววิธีหลายระดับและหลายตัวแสดงเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการแก้ไขความขัดแย้งทางการเมือง (เชิงชาติพันธุ์) ที่ยึดเยื้อและซับซ้อน อย่างไรก็ตาม แนววิธีที่ครอบคลุมและเป็นองค์รวมที่จะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนความขัดแย้งมักพัฒนาจนกลายเป็นยุทธศาสตร์ที่ล้นเกินและซับซ้อนเกินไป จนมักสูญเสียจุดมุ่งเน้นและการมองเห็นสาระสำคัญ ถึงแม้จำเป็นต้องครุ่นคิดทบทวนประเด็นปัญหาและตัวแสดงที่เป็นกุญแจสำคัญทั้งหมดของระบบความขัดแย้งและความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันตามลำดับ แต่ข้อท้าทายที่แท้จริงคือการหาข้อสรุปที่มีความหมาย ดังที่ ปีเตอร์ เซนเก (Peter Senge) ชี้ให้เห็น ศิลปะของการคิดเชิงระบบอยู่ที่การมองเห็นทะลุความซับซ้อนจนเห็นโครงสร้างที่อยู่ข้างใต้ซึ่งจะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลง “การมองเห็นทะลุความซับซ้อน” นี้มีเครื่องหมายคอยสนับสนุนก็จริง แต่จำเป็นต้องอาศัยการใช้ญาณทัศนะเชิงระบบในระดับหนึ่งด้วย เมื่อเราต้องรับมือกับอนาคตที่ทำนายไม่ได้ ความไม่แน่นอนและความไม่เป็นเส้นตรงของกระบวนการสันติภาพ ด้วยเหตุผลนี้เอง จากมุมมองที่เป็น

⁹ ศาสตร์เกี่ยวกับระบบและการควบคุมระบบ

ระบบ กระบวนการสันติภาพจึงสร้างแบบจำลองได้ในขอบเขตจำกัดเท่านั้น

ภูมิหลังทางทฤษฎีของกรอบความคิดเชิงระบบแต่ละอันมีอิทธิพลแรงกล้าในระดับที่เราตั้งสมมติฐานได้ว่ากระบวนการสันติภาพย่อมได้รับอิทธิพลจากภายนอกเสมอ สำหรับการคิดเชิงระบบของบางสำนักนั้น ยกตัวอย่างเช่น การคิดระบบเชิงพลวัต (system dynamics) ของ เจย์ ดับเบิลยู. ฟอร์เรสเตอร์ (Jay W. Forrester) มีข้อสมมติฐานว่า กระบวนการสังคมสามารถสร้างแบบจำลองได้และพลวัตบางอย่างในระบบความขัดแย้งสามารถคาดทำนายได้ล่วงหน้า แนวคิดนี้ให้เหตุผลว่า เราสามารถสังเกตความขัดแย้งอย่าง “เป็นกลาง” ได้ในระดับหนึ่ง และรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความขัดแย้งโดยไม่สร้างอิทธิพลต่อมันหรือมีปฏิสัมพันธ์กับมัน

จากมุมมองของทฤษฎี systematic-constructivism การสังเกตอย่างเป็นกลางหรือการวิเคราะห์ระบบเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ เพราะผู้สังเกตการณ์ย่อมกลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบที่ตนสังเกต นอกจากนี้ ผลลัพธ์ของการสังเกตยังขึ้นอยู่กับทัศนคติของคนคนนั้น ตามภูมิหลังทางความคิดเช่นนี้ ทฤษฎีนี้จึงมีข้อสมมติฐานว่าเราสามารถมีอิทธิพลต่อกระบวนการสังคมได้โดยอ้อมเท่านั้น เช่น ด้วยการเปลี่ยนแปลงบริบทซึ่งอาจก่อให้เกิดการรบกวนและการกลายพันธุ์ขึ้นมาในระบบเอง ตามแนวคิดนี้ หลักการของการสั่นพ้องของคลื่นเสียง (resonance) มีความสำคัญต่อการพัฒนายุทธศาสตร์การแปรเปลี่ยนความขัดแย้งนี้หมายความว่าเราต้องมองการวางยุทธศาสตร์เป็นกระบวนการเปิดสร้างสรรค์และมีพลวัต ซึ่งประกอบด้วยกรกระทำและการคิดทบทวนอย่างต่อเนื่อง แทนที่จะออกแบบยุทธศาสตร์ทั้งหมดตั้งแต่เริ่มต้นแล้วนำไปปฏิบัติ ยุทธศาสตร์จะเป็นรูปเป็นร่างขึ้นมาระหว่างกระบวนการ

ต่างหาก สิ่งที่เป็นลักษณะเฉพาะของแนววิधिเชิงระบบแบบนี้ ก็คือ การทดสอบว่าประเด็นไหนบ้างที่สัมพันธ์กับผลประโยชน์และความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลาย และพยายามค้นหาว่าพลังงานไหลไปที่ไหนบ้างภายในระบบนั้นๆ แทนที่จะนิยามปัญหาไปก่อนล่วงหน้า ทั้งหมดนี้มีการบรรยายเค้าโครงเป็นตัวอย่างไว้แล้วในหนังสือชื่อ *The Non-Linearity of Peace Processes*

การคิดในความสัมพันธ์และแบบแผนของปฏิสัมพันธ์

สมมติฐานพื้นฐานประการหนึ่งของแนววิधिคิดเชิงระบบทั้งหมดที่มีต่อการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งก็คือ ความไม่เป็นเส้นตรงของปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ภายในระบบความขัดแย้ง จุดเน้นของการวิเคราะห์ความขัดแย้งที่วางพื้นฐานบนการคิดเชิงระบบจึงอยู่ที่แบบแผนของปฏิสัมพันธ์และพลวัตของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงของระบบมากกว่าอยู่ที่ลักษณะเฉพาะของปัจเจกบุคคล คุณภาพของปัจจัยแต่ละปัจจัยไม่ใช่สิ่งที่เสริมกำลังให้ความขัดแย้งหรือช่วยให้บรรลุสันติภาพที่ยั่งยืน ลักษณะที่ปัจจัยต่างๆ มีปฏิสัมพันธ์กันและเกิดขึ้นในบริบทแบบไหนต่างหากที่มีความสำคัญมากกว่า ภายในระบบความขัดแย้งที่ซับซ้อน ส่วนต่างๆ แสดงคุณสมบัติที่ตัวเองมีสืบเนื่องจากการเป็นส่วนประกอบขององค์รวมที่ใหญ่กว่า ด้วยเหตุนี้ ก และ ข หรือสาเหตุและผลลัพธ์ ไม่ได้เชื่อมโยงกันในลักษณะสาเหตุ-ผลลัพธ์ทางเดียวแบบเส้นตรง แต่เชื่อมโยงกันในลักษณะที่เป็นสาเหตุ-ผลลัพธ์ซึ่งกันและกัน

พลวัตนี้มีบทบาทสำคัญในกระบวนการสันติภาพและความขัดแย้ง ซึ่งการระบุชี้สาเหตุรากเหง้าของความขัดแย้งและนิยามอุปสรรคของการเปลี่ยนแปลงมักเต็มไปด้วยข้อถกเถียง ฝ่ายขัดแย้งแต่ละฝ่ายและ

นักวิเคราะห์แต่ละคนก็คิดเห็นตามสมมติฐานของตัวเองเกี่ยวกับสาเหตุรากเหง้าของความขัดแย้งและเกี่ยวกับใครคือผู้รับผิดชอบต่อการปะทุขึ้นของความรุนแรง ด้วยเหตุนี้ เรื่องเล่าแม่บทแต่ละอันจึงเป็นส่วนประกอบสำคัญของสถานการณ์ความขัดแย้งต่างๆ ครั้ง รวมทั้งการแปรเปลี่ยนด้วย ส่วนใหญ่แล้วเรื่องเล่าแม่บทมักซ้ำเติมกันและกันไปเรื่อยๆ หากปล่อยไว้โดยไม่สำรวจตรวจสอบ

วิธีการเชิงระบบของการแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง

เครื่องมือจากการบำบัดอย่างเป็นระบบ เช่น *เทคนิคการตั้งคำถามเวียน (circular questioning)* มีประโยชน์สำหรับการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งเช่นกัน แนวคิดพื้นฐานของระเบียบวิธีนี้คือการช่วยให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ย้ายตัวเองไปสวมบทบาทของอีกคนหนึ่งและสร้างข้อมูลใหม่ๆ ขึ้นภายในระบบนั้นๆ ในขณะที่คำถามตรงๆ อย่างเช่น “คุณเห็นว่าข้อท้าทายหลักต่อโครงการสร้างสันติภาพของคุณอยู่ตรงไหน?” อาจใช้เพื่อรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา ส่วนเทคนิคการตั้งคำถามเวียนมีประโยชน์ในการได้มุมมองและความเข้าใจใหม่ๆ ต่อสถานการณ์ที่รู้จักกันดีอยู่แล้ว ยกตัวอย่างเช่น เราอาจขอให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ลองสวมบทบาทของเพื่อนร่วมงาน สมาชิกของฝ่ายขัดแย้ง หรือผู้ให้ทุนด้วยคำถามเช่น:

บุคคล ก จะอธิบายถึงการวางแผนกิจกรรมและโครงการของคุณอย่างไร?

เครื่องมือที่สองที่ควรเอ่ยถึงคือ *ตรรกะสี่ทางเลือก (tetralemma)* นี้เป็น “เครื่องมือ” ซึ่งถือกำเนิดขึ้นในวิธีคิดเหตุผลของอินเดียโบราณและปรัชญาพุทธศาสนา ปัจจุบันมักนำมาใช้ในสาขาครอบครัวบำบัดและการพัฒนาองค์กรเพื่อกระตุ้น “การคิดนอกกรอบ” มันมีเป้าหมายที่

จะทลายการมองโลกแบบสองขั้วและการมองปัญหาแบบ “ตรรกะสองทางเลือก” (di-lemmas) ในขณะที่ตรรกะแบบ “ตะวันตก” หรือ “ยุโรป” ดำเนินตามทัศนะแบบทวินิยมซึ่งครอบงำด้วยการคิดแบบ “ถ้าไม่เช่นนั้น-ก็ต้องเช่นนั้น” การนำเสนอตรรกะสี่ทางเลือกที่มีทางเลือกอย่างน้อยสี่ทางต่อปัญหาที่รับรู้แต่ละปัญหาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

ตรรกะสี่ทางเลือก

ไม่ใช่สิ่งนี้ - แต่ก็ไม่ใช่สิ่งนี้ด้วย

จุดยืน ก

ทั้ง ก และ ข

ไม่ทั้ง ก หรือ ข

จุดยืน ข

ตัวอย่างตรรกะสี่ทางเลือก

ไม่ใช่สิ่งนี้ - แต่ก็ไม่ใช่สิ่งนี้ด้วย

จุดยืน ก
ออกไป

ทั้ง ก และ ข
- เปลี่ยนยุทธศาสตร์
- ยังคงเกี่ยวพัน แต่แตกต่างจากเดิม

เงื่อนไขการอยู่และการออกไปมีความหมายแตกต่างกันสำหรับแต่ละคน บางทีเราควรสร้างความเข้าใจต่อเงื่อนไขเหล่านี้ร่วมกันหรือเปล่า?

ไม่ทั้ง ก หรือ ข
ถ้าเรามุ่งเน้นที่ประเด็นทรัพยากรมากกว่านี้ คำถามเรื่องออกไปก็ไม่ต้องหยิบยกขึ้นมาทันที

จุดยืน ข
ยืนยันเกี่ยวพันตลอดกาล

ที่มา : Körppen et al. 2008

จุดยืนที่ห้า “ไม่ใช่สิ่งนี้แต่ก็ไม่ใช่สิ่งนี้ด้วย” ไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะเข้าใจ มันพยายามบ่งชี้ว่ายังมีทางเลือกและประเด็นอื่นอีกที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่รับรู้ แต่จะค้นพบได้ก็ด้วยกระบวนการปฏิบัติและการครุ่นคิด ทบทวนเท่านั้น ในการประเมินโครงการครั้งหนึ่งในแอฟริกาใต้ มีการใช้ตรรกะที่ทางเลือกเพื่อแสวงหาแนวคิดที่แตกต่างจากเดิมเกี่ยวกับอนาคตของกิจกรรมโครงการอย่างเปิดกว้าง ซึ่งรวมถึงประเด็นที่ซ่อนเร้นอยู่และรับรู้ด้วย

ตรรกะที่ทางเลือกเป็นเครื่องมือเชิงกระบวนการ หมายความว่า ตอนเริ่มต้นเราไม่รู้จุดยืนของทุกฝ่าย แต่จุดยืนจะถูกสร้างเป็นรูปเป็นร่างด้วยการทำงานผ่านกระบวนการตรรกะที่ทางเลือก

อ้างอิงและอ่านเพิ่มเติม

- Körppen, Daniela, Norbert Ropers & Hans-Joachim Giessmann (2011) (eds.).** *The Non-Linearity of Peace Processes. Theory and Practice of Systemic Conflict Transformation.* Opladen/Farmington Hills: Barbara Budrich Publishers.
- Senge, Peter (1990).** *The Fifth Discipline.* New York: Doubleday/Currency.
- Varga von Kibéd, Matthias & Insa Sparrer (2005).** *Ganz im Gegenteil – Tetralemmaarbeit und andere Grundformen Systemischer Strukturaufstellungen für Querdenker und solche, die es werden wollen.* Heidelberg: Carl Auer Verlag.
- แหล่งข้อมูลออนไลน์
- Edward Aspinall (2005).** *Aceh/Indonesia. Conflict Analysis and Options for Systemic Conflict Transformation.* (Berghof Peace Support Report.), www.berghof-foundation.org > Publications > Peace Support Resources
- Daniela Körppen, Nhlanhla Mkhize & Stephanie Schell-Faucon (2008).** *Evaluation Report: Peace Building Programme of Sinani – KwaZulu-Natal Programme for Survivors of Violence South Africa.* (Wfd, Sinani & Berghof Peace Support.), www.berghof-foundation.org > Publications > Peace Support Resources
- Norbert Ropers (2008).** *Systemic Conflict Transformation: Reflections on the Conflict and Peace Process in Sri Lanka.* (Berghof Handbook Dialogue Series No.6.), www.berghof-foundation.org > Publications > Berghof Handbook

19 ความยุติธรรมระยะเปลี่ยนผ่าน และการจัดการกับอดีต Transitional Justice & Dealing with the Past

*ความขัดแย้งที่ใช้ความรุนแรงทำลายความเชื่อมั่นในสัญญา
ประชาคม...กระบวนการปรองดองต้อง...สร้างความไว้วางใจ
และความเชื่อมั่นขึ้นมาใหม่*

แดน บาร์-ออน (Dan Bar-On)

ตลอดช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา นักวิชาการและนักปฏิบัติมุ่งเน้น
ความสนใจมากขึ้นต่อคำถามว่า ประเทศและสังคมต่างๆ จะยอมรับ

ทำใจกับประวัติศาสตร์ของความรุนแรง สงครามและการกดขี่ได้
 อย่างไร กรอบความคิดของความยุติธรรมระยะเปลี่ยนผ่าน (TJ) ซึ่ง
 ขบวนการสิทธิมนุษยชนเป็นผู้ริเริ่มนำเสนอขึ้นมา เริ่มมีบทบาท
 เด่นในการโต้แย้งดังกล่าว แรกเริ่มเดิมที กรอบความคิดนี้กล่าวถึง
 กระบวนการยุติธรรมที่จะจัดการกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดย
 ระบอบการปกครองที่กดขี่ในช่วงเปลี่ยนผ่านสู่ระบอบประชาธิปไตย
 ต่อมาภายหลังมีการใช้คำนี้เรียกกระบวนการของการจัดการกับ
 อาชญากรรมและการละเมิดสิทธิมนุษยชนขนาดใหญ่ที่เกิดขึ้นใน
 ความขัดแย้งที่ใช้ความรุนแรงด้วย เมื่อเวลาผ่านไป คำคำนี้ค่อยๆ
 ขยายความหมายมากขึ้น ทุกวันนี้ มันครอบคลุมถึงการตั้งศาลใต้สวน
 การตั้งคณะกรรมการค้นหาความจริง การชำระความผิดของฝ่าย
 บริหารรัฐ รวมทั้งการตกลงเรื่องค่าชดเชย ตลอดจนการริเริ่มทาง
 การเมืองและสังคมเพื่อค้นหาข้อเท็จจริง การปรองดองและวัฒนธรรม
 ของการจดจำอดีต อย่างไรก็ตาม ข้อเขียนต่างๆ เกี่ยวกับ TJ มีจุด
 มุ่งเน้นที่ *ภาวะความรับผิดชอบ (accountability)* ผู้เชี่ยวชาญด้าน
 กฎหมายตีพิมพ์เผยแพร่เอกสารเกี่ยวกับพัฒนาการและสมรรถภาพ
 ของศาลระหว่างประเทศ ศาลผสมหรือศาลภายในประเทศออกมาเป็น
 จำนวนมาก ความสนใจส่วนใหญ่มุ่งไปที่ศาลระหว่างประเทศที่ตัดสิน
 คดีของอดีตประเทศยูโกสลาเวีย รวันดา เซียร์ราลีโอน และเลบานอน
 รวมทั้งศาลอาญาระหว่างประเทศด้วย นอกจากนี้ยังมีข้อเขียนเกี่ยว
 เนื่องอีกส่วนหนึ่งซึ่งสนใจการแบ่งขั้วระหว่าง *สันติภาพกับความ
 ยุติธรรม และ ความจริงกับความยุติธรรม*

การโต้แย้งว่าด้วยการแบ่งขั้ว

ใน *การโต้แย้งว่าด้วยสันติภาพกับความยุติธรรม* อย่างน้อยในช่วง
 เริ่มต้น ส่วนใหญ่มักมองว่าการนิรโทษกรรมเป็นหนทางที่ดีที่สุดที่จะ

บรรลूसันติภาพมากกว่าการดำเนินคดี ทั้งนี้เพราะความจำเป็นต้องเก็บ “ตัวป่วนสันติภาพ” ไว้ในหลายพื้นที่หลังสงคราม นับแต่นั้นมา ผู้สนับสนุนความยุติธรรมระยะเปลี่ยนผ่านส่วนใหญ่เริ่มปฏิเสธแนวคิดของการลอยนวลไม่ต้องถูกลงโทษและเน้นย้ำว่า ถ้ามีการนำนิรโทษกรรมมาใช้ ก็ควรใช้เพียงบางส่วนและอย่างมีเงื่อนไข ผู้สนับสนุนแนววิธีแบบนิตินิยม (legalist approach) เน้นย้ำหนักแน่นว่า กระบวนการยุติธรรมทางอาญาคือวิธีการป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชนในอนาคต ยิ่งกว่านั้น พวกเขายังให้เหตุผลว่าการที่ศาลแยกบุคคลจากความผิดของหมู่คณะจะช่วยทำลายวงจรของการใช้ความรุนแรง ในขณะที่นักนิตินิยมมีสมมติฐานว่า การดำเนินงานของศาลมีคุณูปการโดยรวมต่อกระบวนการสร้างสันติภาพ ผู้โต้แย้งก็ตั้งข้อสงสัยว่า กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสามารถบรรลุสิ่งนี้ได้จริงหรือ ผลลัพธ์ของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาระหว่างประเทศยังต้องพิสูจน์ให้เห็นในเรื่องนี้ ผู้เชี่ยวชาญบางคนสนับสนุนการดำเนินคดีภายในประเทศมากกว่า เนื่องจากความเชื่อว่าความยุติธรรมควรเกิดขึ้นหลังจากสันติภาพปักหลักมั่นคงแล้ว มิใช่ก่อนหน้านั้น ส่วนคนอื่น ๆ เห็นว่าการละความรับผิดชอบทางกฎหมายเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นที่จะทำให้สันติภาพพัฒนาขึ้นมาได้

การโต้แย้งว่าด้วยความจริงกับความยุติธรรม ได้สร้างสมดุลให้คุณประโยชน์ของการไต่สวนคดีกับกลไกการละความรับผิดชอบอื่น ๆ การแบ่งขั้วนี้เห็นได้ชัดโดยเฉพาะในช่วงทศวรรษ 1990 สืบเนื่องจากการก่อตั้งคณะกรรมการค้นหาความจริงและการปรองดองแห่งแอฟริกาใต้ (TRC) และคณะตุลาการอาญาระหว่างประเทศสำหรับอดีตยูโกสลาเวีย (ICTY) ในตอนแรก คณะกรรมการค้นหาความจริงได้รับแรงสนับสนุนว่าเป็นทางเลือกหนึ่งนอกเหนือจากการลงโทษดำเนินคดี โดยมีสมมติฐานว่าการเปิดเผยความจริงให้สาธารณชนรับรู้คือการ

ชดใช้ให้เหยื่อ ต่อต้านวัฒนธรรมการปฏิเสธความรับผิดชอบ สร้างคุณภาพการต่อการเยียวยาบุคคลและสังคม รวมทั้งสนับสนุนการปรองดองในชุมชนที่แตกแยกด้วยการดึงทั้งสังคมเข้าสู่ → การสานเสวนา ในตอนแรก ประชาคมสิทธิมนุษยชนมองว่าคณะกรรมการค้นหาความจริงชุดแรกๆ ในภูมิภาคละตินอเมริกาคือความก้าวหน้าอย่างใหญ่หลวงในแง่ของภาระความรับผิดชอบ แต่เมื่อเวลาผ่านไปก็เริ่มมองเครื่องมือเหล่านี้ด้วยสายตาตั้งคำถามมากขึ้น เหตุผลประการหนึ่งก็คือช่องว่างมหาศาลระหว่างอำนาจที่ได้รับมอบหมายของคณะกรรมการในการพัฒนาข้อชี้แนะอย่างละเอียดต่อการปฏิรูปสังคมกับการที่รัฐบาลไม่ได้นำข้อเสนอนี้ไปปฏิบัติจริง ความผิดหวังต่อคณะกรรมการค้นหาความจริงทำให้มีการขยายความวาทกรรมนี้ให้กว้างขึ้นและเอาชนะการแบ่งขั้วแบบตายตัวลงได้

มุ่งสู่แนววิธีแบบองค์รวมในการจัดการกับอดีต

ทุกวันนี้ประชาชนจำนวนมากขึ้นเห็นพ้องต้องกันว่า สังคมที่ฟื้นตัวจากสงครามและการกดขี่จำเป็นต้องมีทั้งเครื่องมือทางกฎหมาย แรงจูงใจในการเยียวยาและการสร้างความสัมพันธ์ขึ้นมา มีข้อแนะนำว่าความยุติธรรมเชิงลงโทษ (retributive justice) ควรเสริมเติมด้วยแนววิธีเชิงสมานฉันท์ (restorative approach) อเล็กซานเดอร์ โบเรน (Alexander Boraine) (อดีตสมาชิกของ TRC แห่งแอฟริกาใต้ และผู้ก่อตั้งศูนย์ระหว่างประเทศเพื่อความยุติธรรมระยะเปลี่ยนผ่าน (ICTJ) สนับสนุนการตีความ TJ แบบองค์รวมอย่างมาก โดยวางอยู่บนเสาหลักที่เป็นกุญแจสำคัญห้าประการคือ ภาระความรับผิดชอบ การค้นหาความจริง การเยียวยา การปฏิรูปสถาบันและการปรองดอง

ภาระความรับผิดชอบ (accountability) เกิดจากข้อเท็จจริงที่ไม่มีสังคมใด

อ้างได้ว่ามีเสรีภาพหรือเป็นประชาธิปไตยโดยไม่ยึดหลักนิติธรรม มีการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ที่เลวร้ายมากเกิดขึ้นจนอารยธรรมไม่อาจทนเพิกเฉยได้ กระนั้นก็ตาม ในกรณีของการละเมิดสิทธิมนุษยชนขนาดใหญ่ มันเป็นไปได้ที่จะดำเนินคดีลงโทษทุกคน จึงจำเป็นต้องมีกิจกรรมเพิ่มเติมที่มุ่งเน้นการค้นหาความจริง

การค้นหาความจริง (truth recovery) ครอบคลุมความหมายสี่ประการ คือ *ความจริงเชิงทวิสัยและนิติวิทยาศาสตร์ (objective and forensic truth)* (หลักฐานและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนและบุคคลที่สูญหาย) *ความจริงที่เป็นเรื่องเล่า (narrative truth)* (การเล่าเรื่องของเหยื่อ ผู้กระทำผิด และการสื่อสารประสบการณ์ส่วนบุคคลให้สังคมกว้างรับรู้) *ความจริงทางสังคมหรือความจริงจากการสนทนา (social or dialogical truth)* (สิ่งที่เกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์หรือการโต้แย้ง) และ *ความจริงที่ฟื้นคืน (restorative truth)* (การจัดทำเอกสารเกี่ยวกับข้อเท็จจริงและการยอมรับ) เพื่อคืนศักดิ์ศรีให้เหยื่อและผู้รอดชีวิต รวมทั้งสนับสนุนการเยียวยา

การเยียวยา (reparations) มีบทบาทสำคัญสำหรับเหยื่อเช่นกัน แต่จำเป็นต้องเกี่ยวโยงกับกระบวนการค้นหาความจริงข้างต้น

การปฏิรูปสถาบัน (institutional reforms) คือเงื่อนไขเบื้องต้นที่จะนำไปสู่การค้นหาความจริงและการปรองดอง ดังนั้น คณะกรรมการค้นหาความจริงไม่ควรออกแบบมาแค่พิจารณาได้ส่วนบุคคล แต่ต้องมีเป้าหมายบังคับให้สถาบันที่รับผิดชอบต่อการพังทลายของรัฐหรือละเมิดสิทธิมนุษยชนต้องรับผิดชอบและปรับเปลี่ยน

การปรองดองสมานฉันท์ (reconciliation) ต้องมีพื้นฐานจากการยอมรับความอยุติธรรมในอดีต ยอมรับความรับผิดชอบและก้าวสู่การ

สร้างความไว้วางใจ (ขึ้นมาใหม่) ถึงแม้กรอบความคิดนี้ทำให้เกิดความรู้สึกแบ่งออกเป็นสองฝ่าย (และถูกตั้งข้อกังขาไม่น้อย สืบเนื่องจากนัยยะเชิงศาสนาคริสต์ที่แฝงอยู่) แต่ดังที่โบเรนให้เหตุผลว่า มีความจำเป็นต้องบรรลุมาตรการของการปรองดองขั้นต่ำที่สุดด้วยการสร้าง “ความทรงจำร่วม” ซึ่งเป็นที่ยอมรับทั้งฝ่ายที่เป็นผู้ผลักดันระบบอันไม่ยุติธรรม ฝ่ายที่ต่อต้าน และฝ่ายที่สังเกตการณ์เฉยๆ

ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติจำเป็นต้องพัฒนาต่อไป

นักวิชาการและนักปฏิบัติส่วนใหญ่น่าจะเห็นพ้องต้องกันในตอนนี้ว่า การผสมผสานองค์ประกอบของความยุติธรรมเชิงลงโทษกับเชิงสมานฉันท์เข้าด้วยกันคือสิ่งที่จำเป็นต้องทำในช่วงเปลี่ยนผ่านจากสงครามสู่สันติภาพ นอกจากนี้ บางคนยังเสนอแนะว่าควรนำ “แว่นเพศภาวะ” (gender lens) มาใช้ด้วย การวิจัยของฝ่ายเฟมินิสต์เปิดเผยให้เห็นว่า การเข้าใจ → เพศภาวะ วัฒนธรรมและโครงสร้างอำนาจให้ดีขึ้นเป็นสิ่งจำเป็นต่อการวิเคราะห์สาเหตุ พลวัตและผลพวงของความขัดแย้งและความรุนแรงได้อย่างเหมาะสม ศูนย์ระหว่างประเทศเพื่อความยุติธรรมระยะเปลี่ยนผ่านเรียกร้องให้เพิ่มการปรึกษาหารือกับผู้หญิงในการออกแบบกลไก TJ และสนับสนุนการปรับโครงสร้างโครงการเยียวยาสังคมหลังสงครามเสียใหม่ให้ละเอียดอ่อนต่อเพศภาวะมากขึ้น โดยเฉพาะโครงการชดเชยต่างๆ

ถึงแม้มีสมมติฐานที่เชื่อกันในวงกว้างว่า กลไก TJ มีคุณูปการต่อกระบวนการสร้างสันติภาพ แต่กลับมีหลักฐานเชิงประจักษ์เพียงน้อยนิดจนไม่พอที่จะสรุปชัดเจนว่ามันมีผลกระทบต่อเหยื่อ ผู้กระทำผิดและสังคมโดยรวมอย่างไรบ้าง ดังนั้น มูลนิธิ Berghof จึงจัดทำโครงการเกี่ยวกับ “การจัดการกับอดีตและกระบวนการสร้างสันติภาพในพื้นที่

คาบสมุทรบอลข่านตะวันตก” ขึ้น ซึ่งวิเคราะห์ความชอบธรรมของ
กลไก TJ และพิจารณาปฏิสัมพันธ์ของตัวแสดงต่างๆ ที่ทำงานเพื่อ
การปรองดองในบอสเนีย-เฮอร์เซโกวีนา เซอร์เบีย และโครเอเชีย

อ้างอิงและอ่านเพิ่มเติม

Boraine, Alexander (2006). *Transitional Justice. A Holistic Interpretation*, in: Journal of International Affairs, Vol. 60, No. 1, 17-27.

Kritz, Neil J. (ed.) (1995). *Transitional Justice. How Emerging Democracies Reckon with Former Regimes.* (3 volumes.) Washington, DC: USIP.

Thoms, Oskar N.T. et.al. (2008). *The Effects of Transitional Justice Mechanisms. A Summary of Empirical Research Findings and Implications for Analysts and Practitioners.* Working Paper. University of Ottawa (CIPS).

แหล่งข้อมูลออนไลน์

David Bloomfield (2006). *On Good Terms. Clarifying Reconciliation.* (Berghof Report No. 14.), www.berghof-foundation.org > Publications > Conflict Research Publications

Martina Fischer (2011). *Transitional Justice and Reconciliation - Theory and Practice*, in: Berghof Handbook for Conflict Transformation, online version, www.berghof-foundation.org > Publications > Berghof Handbook

Peace Research Institute Middle East (2009). *Das Historische Narrativ des Anderen kennen lernen. Israelis und Palästinenser.* www.berghof-foundation.org > Publications > Conflict Research Publications

20 ความรุนแรง และการไม่ใช้ความรุนแรง Violence & Non-Violence

*การไม่ใช้ความรุนแรงอาจไม่ได้ผลเสมอไป – แต่การใช้ความรุนแรง
ไม่เคยได้ผลสักครั้ง*

แมดจ์ ไมเคิลส์-ไซรัส (Madge Micheels-Cyrus)

การโต้แย้งทางวิชาการเกี่ยวกับกรอบความคิดและคำนิยามของความรุนแรงมีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดสาขาการวิจัยด้านสันติภาพและความขัดแย้ง รวมทั้งพัฒนาการทางประวัติศาสตร์จากแบบ “จุลนิยมหรือน้อยที่สุด” (minimalist) ที่มุ่งเน้นแค่การป้องกันไม่ให้เกิดสงคราม

จนกลายเป็นวาระที่กว้างใหญ่แบบ “มหนิยมหรือมากที่สุด” (maximalist) ซึ่งครอบคลุมทั้งรูปแบบความรุนแรงทางตรง เช่น โครงสร้างและเชิงวัฒนธรรม (ดังที่โยฮัน กัลตุง นิยามไว้) ทุกวันนี้ มีฉันทามติร่วมกันว่า ความรุนแรงครอบคลุมมากกว่าแค่การใช้กำลังทางกายภาพของบุคคลเพื่อกระทำการทำลายล้างต่อร่างกายหรือทรัพย์สินของบุคคลอื่น เจื่อนไขเชิงโครงสร้าง เช่น ระบบการเมืองที่ไม่เป็นธรรม และกดขี่ ความเหลื่อมล้ำทางสังคมหรือทุพโภชนาการ รวมทั้งการอ้างความชอบธรรมด้วยวัฒนธรรมหรืออุดมการณ์ ถือเป็นต้นตอสำคัญของความรุนแรงและสงคราม ตัวอย่างของค่านิยมความรุนแรงที่ครอบคลุมนั้นมีการนำเสนอโดยองค์กรเอกชนหรือเอ็นจีโอชื่อ Responding to Conflict ดังนี้: “ความรุนแรงคือการกระทำ ถ้อยคำ ทัศนคติ โครงสร้างหรือระบบที่เป็นสาเหตุของความเสียหายทางกายภาพ จิตวิทยา สังคมหรือสิ่งแวดล้อม และ/หรือกีดกันผู้อื่นจากการบรรลุถึงศักยภาพความเป็นมนุษย์อย่างเต็มเปี่ยม”

การวิจัยเกี่ยวกับสันติภาพและความขัดแย้งพยายามอธิบายต้นเหตุของความรุนแรง โดยเฉพาะปรากฏการณ์ของการยกระดับจากความขัดแย้งแบบซ่อนเร้นกลายเป็นความขัดแย้งที่มีการใช้ความรุนแรง โดยอาศัยการปลุกระดมมวลชนด้วยการเมืองเชิงชาติพันธุ์ในกลุ่มที่ได้รับการปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมหรือ “ชนกลุ่มน้อยที่เป็นกลุ่มเสี่ยง” นับตั้งแต่ ค.ศ. 2006 มูลนิธิ Berghof ได้ทำการวิจัยต่อเนื่องเกี่ยวกับการขัดแย้งและขบวนการปลดปล่อยเพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ของการยกระดับความหิวรุนแรงกับการลดระดับความหิวรุนแรง ซึ่งถือเป็นการเคลื่อนย้ายจากยุทธศาสตร์ความขัดแย้งที่ไม่ใช้ความรุนแรง กลายเป็นการใช้ความรุนแรงหรือในทางกลับกัน จุดศูนย์กลางของการทำความเข้าใจเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างความรุนแรงกับความขัดแย้งของเราคือแนววิธีแบบ → การแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง ในฐานะ

การเปลี่ยนผ่านจากความขัดแย้งที่มีการใช้ความรุนแรงแล้วหรือมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมด้วยกระบวนการไม่ใช้ความรุนแรง

การไม่ใช้ความรุนแรงในฐานะภาวะแอ้ง ของการใช้ความรุนแรงทุกรูปแบบ

เราอาจอธิบายการไม่ใช้ความรุนแรงทั้งในเชิงปรัชญา ซึ่งมีทัศนะว่าการใช้กำลังเป็นสิ่งที่ขาดความชอบธรรมทั้งในแง่ศีลธรรมและการเมือง หรือเป็นสิ่งที่ไม่ก่อให้เกิดผลดี และในเชิงปฏิบัติเพื่อบรรลุการเปลี่ยนแปลงสังคมและแสดงการต่อต้านขัดขืนการกดขี่

หลักการพื้นฐานของการไม่ใช้ความรุนแรงมาจากปณิธานที่จะต่อต้านการใช้ความรุนแรงในทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะทางกายภาพ วัฒนธรรมหรือโครงสร้าง ดังนั้นคำคำนี้จึงครอบคลุมไม่เพียงการงดเว้นจากการใช้กำลังทางกายภาพเพื่อบรรลุเป้าหมาย แต่รวมถึงการทุ่มเทอย่างเต็มที่ในการต่อต้านขัดขืนการครอบงำ ความไม่เท่าเทียม เชื้อชาตินิยมและความอยุติธรรมหรือความรุนแรง “อ่อนเร้น” ไม่ว่าจะรูปแบบใด เป้าหมายสูงสุดของผู้สนับสนุนการไม่ใช้ความรุนแรงคือการรื้อถอนโครงสร้างอำนาจ ระบบกองทัพและเครือข่ายเศรษฐกิจที่ทำให้ความรุนแรงและสงครามเป็นทางเลือกไม่ว่าในกรณีใด

คานธีคือผู้ที่มีแนวคิดและการกระทำอันทรงอิทธิพลสำคัญที่สุดต่อพัฒนาการของการไม่ใช้ความรุนแรงในศตวรรษที่ 20 เขาบรรยายปรัชญาจริยธรรมด้วยศิวทางศาสนาที่เรียกว่า *อหิงสา* ซึ่งเป็นคำภาษาสันสกฤตหมายถึงการละความรุนแรงอย่างสิ้นเชิงทั้งในความคิดและการกระทำ อย่างไรก็ตาม คำนิยามนี้ไม่ได้หมายความว่ากระทำ

ทุกอย่างที่ปราศจากความรุนแรงคือการไม่ใช้ความรุนแรงเสมอไป การไม่ใช้ความรุนแรงต้องเป็นการงดเว้นจากความรุนแรงที่คาดหมายไว้ ทั้งโดยสันติและเจตนาในบริบทของการต่อสู้ระหว่างบริษัทสองฝ่าย ขึ้นไป เพื่อความเข้าใจแจ่มแจ้ง นักวิชาการจึงกำหนดความแตกต่างระหว่างคำว่า *ไม่ใช้ความรุนแรง (non-violence)* กับคำว่า *ไม่ใช้ความรุนแรง (nonviolence)* (ไม่มีเครื่องหมายยัติภังค์) ถึงแม้ทั้งสองคำหมายถึงการกระทำที่ปราศจากความรุนแรง แต่คำหลังมีความหมายถึงการยึดมั่นอย่างชัดเจนในยุทธศาสตร์หรือปรัชญาของการขัดขืนอย่างสันติ

เมื่อกล่าวถึงแรงจูงใจที่จะสนับสนุนการไม่ใช้ความรุนแรง มีการให้เหตุผลสองรูปแบบที่แตกต่างกัน สำนักที่เรียกว่า “การไม่ใช้ความรุนแรงโดยหลักการ” (principled nonviolence) หมายถึงแนวคิดที่คิดค้นโดยบุคคลอย่างเช่น ตอลสตอย, คานธี, มาร์ติน ลูเธอร์ คิง หรือ กลุ่มควอเกอร์ (Quakers) ซึ่งต่อต้านยุทธศาสตร์การใช้ความรุนแรงด้วยเหตุผลทางศาสนาหรือจริยธรรม เพราะการใช้ความรุนแรงเป็นสาเหตุของความทุกข์โดยไม่จำเป็น ลดทอนความเป็นมนุษย์ ทำร้ายทั้งเหยื่อและผู้กระทำผิด รวมทั้งนำไปสู่การแก้ไขปัญหาระยะสั้นเท่านั้น อย่างไรก็ตาม การรณรงค์ไม่ใช้ความรุนแรงในปัจจุบันส่วนใหญ่ยังมีแรงจูงใจจากแนวคิดปฏิบัตินิยม ด้วยเหตุผลว่าการไม่ใช้ความรุนแรงได้ผลดีกว่าการใช้ความรุนแรง วิธีการสันติกลายเป็นทางเลือกที่นิยมก็เพราะประสิทธิภาพในการเปลี่ยนแปลงที่ได้ผล ซึ่งไม่จำเป็นต้องแฝงความเชื่อเกี่ยวกับจริยศาสตร์ของการไม่ใช้ความรุนแรง

ปฏิบัติการไร้ความรุนแรง: ตัวเร่งปฏิกิริยา เพื่อการเปลี่ยนแปลงความขัดแย้ง

คำว่า “การต่อต้านขัดขืนด้วยการไม่ใช้ความรุนแรง” หรือ “ปฏิบัติการไร้ความรุนแรง” มักใช้เป็นคุณสมบัติสามัญเพื่อบ่งบอกกระบวนการหรือวิธีการปฏิบัติเพื่อบรรลุสันติภาพและความยุติธรรมด้วยการไม่ใช้ความรุนแรง ควบคู่ไปกับวิธีการอื่นๆ เช่น การเจรจาหรือ → การสานเสวนา ยุทธศาสตร์การไม่ใช้ความรุนแรงถือว่ามีความเหมาะสมอย่างยิ่งเมื่อมีความไม่เท่าเทียมทางอำนาจอย่างรุนแรงระหว่างสองฝ่ายในความขัดแย้ง โดยเป็นเครื่องมือสำหรับชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มที่ถูกกดขี่ (“เบียดล่าง”) เพื่อใช้ระดมมวลชนและปฏิบัติการไปสู่ → การเพิ่มอำนาจและปรับโครงสร้างความสัมพันธ์กับฝ่ายตรงข้ามที่มีอำนาจมากกว่า (ผู้กุมอำนาจหรือกลุ่มพลังฝ่ายรักษาสถานภาพเดิม) เป้าหมายมีทั้งการสานเสวนาและการต่อต้านขัดขืน กล่าวคือ สานเสวนากับประชาชนอีกฝ่ายหนึ่งเพื่อโน้มน้าวจูงใจและขัดขืนต่อโครงสร้างเพื่อบีบให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

ในทางประวัติศาสตร์ ปฏิบัติการไร้ความรุนแรงครอบคลุมถึงวิธีการท้าทายซึ่งหน้า (direct action) หลากหลายรูปแบบ ในหนังสือคู่มืออันโด่งดังที่เขียนขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1973 ยีน ชาร์ป (Gene Sharp) บันทึกรูปแบบปฏิบัติการไม่ใช้ความรุนแรงได้ถึง 198 วิธี มีตั้งแต่การประท้วงเชิงสัญลักษณ์ การไม่ให้ความร่วมมือทางสังคม การเมืองและเศรษฐกิจ การต้อแย้งของพลเมือง การเผชิญหน้าโดยปราศจากความรุนแรง จนถึงการสร้างสถาบันทางเลือกขึ้นมา ในทศวรรษหลังๆ วิธีการไม่ใช้ความรุนแรงประสบความสำเร็จทั่วโลกจากการเดินขบวนประท้วงเชิงบวกของ “อำนาจประชาชน” เพื่อต่อต้านเผด็จการและการละเมิดสิทธิมนุษยชนในหลายประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ฟิลิปปินส์ ซิเลีย ยูโรป

ตะวันออก แอฟริกาใต้ อดีตประเทศสหภาพโซเวียต และล่าสุดคือแอฟริกาเหนือ ส่วนการรณรงค์ข้ามชาติเพื่อความยุติธรรมระดับโลก สิทธิในที่ดิน การปลดอาวุธนิวเคลียร์ สิทธิสตรี ฯลฯ อีกมากมาย ซึ่งล้วนอาศัยวิธีการไม่ใช้ความรุนแรงและมีวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกับการสร้างโลกที่ไม่ใช้ความรุนแรง ยังคงต้องต่อสู้เพื่อให้เสียงของตัวเองเป็นที่ได้ยิน

ถึงแม้การต่อต้านขัดขืนด้วยการไม่ใช้ความรุนแรงอาจขยายความตึงเครียดทางสังคมและการเมืองที่มีอยู่แล้วโดยยึดยึดต้นทุนที่สูงขึ้นแก่ฝ่ายที่ต้องการรักษาความได้เปรียบไว้ภายใต้ระบบที่เป็นอยู่ แต่ก็ถือได้ว่าเป็นจุดตั้งต้นที่จะนำไปสู่การแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง คำขวัญที่ปรากฏบ่อยๆ ว่า “อำนาจของผู้ไร้อำนาจ” หมายถึงศักยภาพของเทคนิคการไม่ใช้ความรุนแรงที่ช่วยให้ชุมชนชายขอบสามารถควบคุมชีวิตของตนได้มากขึ้นและสร้างอำนาจต่อรองเพียงพอต่อกระบวนการเจรจาที่มีประสิทธิผล ยิ่งกว่านั้น ในขณะที่การปฏิวัติด้วยความรุนแรงมักตามมาด้วยการเพิ่มอำนาจเบ็ดเสร็จของรัฐ ขบวนการไม่ใช้ความรุนแรงมีแนวโน้มที่จะส่งเสริมประชาธิปไตยและการกระจายอำนาจมากกว่า ซึ่งเป็นการเจือจางการรวมศูนย์อำนาจในสังคมลง โครงการสร้างสรรค์ที่เป็นส่วนหนึ่งของขบวนการเหล่านี้มีอยู่มากมาย ซึ่งช่วยเอื้อให้เกิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมมากขึ้น เช่น สมัชชาประชาชน 1989 ในยุโรปตะวันออก โครงการฟุ้งตัวเองของคานธีในอินเดีย หรือ “เขตสันติภาพ” ที่นักกิจกรรมสันติภาพสร้างขึ้นท่ามกลางสงครามร้ายแรงในโคลอมเบียหรือในฟิลิปปินส์ การศึกษาเชิงสถิติเมื่อไม่นานมานี้ของ เอรিকা เชโนเวธ (Erica Chenoweth) และ มาเรีย เจ. สเตฟาน (Maria J. Stephan) ยืนยันว่า การรณรงค์ด้วยการไม่ใช้ความรุนแรงมีแนวโน้มดีกว่าการกบฏด้วยความรุนแรงในส่วนของความสำเร็จและประชาธิปไตยมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม ในเชิงปฏิบัตินั้น เมื่อกลุ่มอัตลักษณ์ที่แบ่งขั้วอย่างรุนแรงเกิดความขัดแย้งเกี่ยวกับประเด็นที่เจรจาต่อรองไม่ได้ สันติภาพเชิงบวกไม่ได้เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติจากการสร้างดุลอำนาจขึ้นมาในระดับหนึ่ง และการต่อสู้โดยไม่ใช้ความรุนแรงอาจไม่มีประสิทธิผลเสมอไปใน การป้องกันไม่ให้เกิดความเข้าใจผิดและความเกลียดชังภายในฝ่าย เดียวกันเอง ในสถานการณ์เช่นนั้น การเจรจาต่อรองและการคลี่คลาย ความขัดแย้งแบบกระบวนการยังจำเป็นต่อการอำนวยความสะดวก ให้เกิดการสื่อสารชัดเจนเกี่ยวกับความจำเป็นอันชอบธรรมและผลประโยชน์ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่หนทางแก้ไขที่เป็นธรรม ปฏิบัติได้จริงและยอมรับกันทุกฝ่าย ดังนั้น การไม่ใช้ความรุนแรงและ กลไกการคลี่คลายความขัดแย้งจึงถือเป็นยุทธศาสตร์ที่เสริมกันและ สนับสนุนซึ่งกันและกัน สามารถนำมาใช้ร่วมกันทั้งแบบใช้ทีละอย่าง หรือใช้พร้อมกันเลย เพื่อให้เป้าหมายแฝงแฝดของความยุติธรรมและ สันติภาพกลายเป็นความจริงขึ้นมา

อ้างอิงและอ่านเพิ่มเติม

- Galtung, Johan (1969).** *Violence, Peace and Peace Research*, in: Journal of Peace Research, Vol. 6, No. 3, 167–191.
- Sharp, Gene (1973).** *The Politics of Non-Violent Action*. Boston: Porter Sargent.
- Stephan, Maria & Erica Chenoweth (2011).** *Why Civil Resistance Works: The Strategic Logic of Nonviolent Conflict*. New York: Columbia University Press.

แหล่งข้อมูลออนไลน์

- Véronique Dudouet (2011).** *Nonviolent Resistance in Power Asymmetries*, Berghof Handbook for Conflict Transformation, online version, www.berghof-foundation.org > Publications > Berghof Handbook
- People Power and Protest Since 1945: A Bibliography of Nonviolent Action.** Compiled by April Carter, Howard Clark and Michael Randle and regularly updated at www.civilresistance.info/bibliography
- Responding to Conflict,** www.respond.org

ពាក្យ

ពាក្យ 1 ក្នុងការ

Conflict – Israel: Peace Counts Report “Talking Beats Fighting! The conflict for the Holy Land between Israelis and Palestinians. Conversations between the two groups” / Photo: Frieder Blickle

Conflict Prevention, Management, Resolution – Macedonia: Peace Counts Report “Elena mediates. The rift between Macedonians and the Albanian minority” / Photo: Uli Reinhardt / Zeitspiegel Reportagen

Conflict Transformation – Mali: Peace Counts Report “Ambassadors in Indigo. Development aid is available when parties are willing to cooperate” / Photo: Uli Reinhardt / Zeitspiegel Reportagen

Dialogue – Russia: Peace Counts Report “For women’s sake. Create spaces for discussion, counseling and empowerment” / Photo: Jan Lieske

Dignity & Trust – Kenya: Peace Counts Report “Shoot to score, not to kill. Football tournaments and women’s councils” / Photo: Frank Schultze / Zeitspiegel Reportagen

Donors & Funding – Sri Lanka: Peace Counts Report

“Reconstructing the North. Economic development in a crisis zone” / Photo: Paul Hahn

Empowerment – Afghanistan: Peace Counts Report “The future knows its ABCs. Mosque-based schools for girls and boys” / Photo: Uli Reinhardt / Zeitspiegel Reportagen

Facilitation, Mediation, Negotiation – Egypt: Peace Counts Report “New Life for an Old Tradition. Traditional-Style Mediation” / Photo: Frieder Blickle / laif

Gender – Nigeria: Peace Counts Report “Peace is divine! Interfaith dialogue, mediation, and an early warning system” / Photo: Uli Reinhardt / Zeitspiegel Reportagen

Peace, Peacebuilding, Peacemaking – Peace Boat: Peace Counts Report “Open Minds on the Open Sea. Peace education at sea” / Photo: Uli Reinhardt / Zeitspiegel Reportagen

Peace and Conflict Transformation Research – Peace Boat: Peace Counts Report “Open Minds on the Open Sea. Peace education at sea” / Photo: Uli Reinhardt / Zeitspiegel Reportagen

Peace Constituencies – Rwanda: Peace Counts Report “Reconciliation after the genocide. Personal contact between perpetrators and survivors” / Photo: Eric Vazzoler / Zeitspiegel Reportagen

Peace Education – Principles – Philippines: Peace Counts on Tour. Workshop with children. / Photo: Paul Hahn / laif

Peace Education – Methods – Colombia: Peace Counts

Report “Mateo chooses life. Respect and jobs through hip-hop” / Photo: Antonia Zennaro / Zeitenspiegel Reportagen

Peace Support – Structures and Processes – Philippines:

Peace Counts on Tour. Storytelling-Workshop with NGO staff. / Photo: Paul Hahn / laif

Reflective Practice: Monitoring, Evaluation & Learning

– South Africa: Peace Counts Report “Gentle Words for Tough Guys. Training in non-violence for prisoners and guards” / Photo: Uli Reinhardt / Zeitenspiegel Reportagen

Security – Brazil: Peace Counts Report “Viva Rio! Gang

war in poor parts of Rio de Janeiro. Conflict resolution, sports, education, and an internet newspaper” / Photo: Paul Hahn / laif

Systemic Conflict Transformation – South Africa: Peace

Counts Report “Gentle Words for Tough Guys. Training in non-violence for prisoners and guards” / Photo: Uli Reinhardt / Zeitenspiegel Reportagen

Transitional Justice & Dealing with the Past – Nigeria:

Peace Counts Report “Peace is divine! Interfaith dialogue, mediation, and an early warning system” / Photo: Uli Reinhardt / Zeitenspiegel Reportagen

Violence & Non-Violence – Thailand: Peace Counts Report

“Gothom’s March for Peace. Informal talks and public action” / Photo: Lucas Coch / Zeitenspiegel Reportagen

ภาคผนวก 2 คำย่อ

ASEAN	Association of Southeast Asian Nations อาเซียน
AU	African Union สหภาพแอฟริกา
DPA	Department of Political Affairs (UN) แผนกกิจการการเมืองของสหประชาชาติ
ECOSOC	Economic and Social Council (UN) คณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติ
EU	European Union สหภาพยุโรป
GRIT	Graduated reciprocal reductions in tension การลดความตึงเครียดอย่างค่อยเป็นค่อยไป ในลักษณะต่างตอบแทน
ICTJ	International Center for Transitional Justice ศูนย์ระหว่างประเทศเพื่อความยุติธรรม ระยะเปลี่ยนผ่าน
ICTY	International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia คณะตุลาการอาญาระหว่างประเทศสำหรับ อดีตยูโกสลาเวีย
I4P	Infrastructures for Peace โครงสร้างพื้นฐานสำหรับสันติภาพ

OECD	<p>Organisation for Economic Co-operation and Development</p> <p>องค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา</p>
OECD-DAC	<p>Development Assistance Committee of the Organisation for Economic Co-operation and Development</p>
OSCE	<p>Organization for Security and Co-operation in Europe</p> <p>องค์การว่าด้วยความมั่นคงและความร่วมมือในยุโรป</p>
M&E	<p>Monitoring and Evaluation</p> <p>การติดตามและประเมิน</p>
MSU	<p>Mediation Support Unit (UN)</p> <p>หน่วยสนับสนุนการไกล่เกลี่ย</p>
NGO	<p>Non-governmental organization</p> <p>องค์กรเอกชน</p>
NSAG	<p>Non-state armed group</p> <p>กลุ่มติดอาวุธที่ไม่ใช่รัฐ</p>
PBC	<p>Peacebuilding Commission (UN)</p> <p>คณะกรรมการเสริมสร้างสันติภาพของสหประชาชาติ</p>
PBF	<p>Peacebuilding Fund (UN)</p> <p>กองทุนเสริมสร้างสันติภาพ</p>
PBSO	<p>Peacebuilding Support Office (UN)</p> <p>สำนักงานสนับสนุนการเสริมสร้างสันติภาพ</p>

PSFG	Peace and Security Funders Group กลุ่มผู้ให้ทุนด้านสันติภาพและความมั่นคง
PSOs	Peace Support Operations ปฏิบัติการสนับสนุนสันติภาพ
PSS	Peace Support Structures โครงสร้างสนับสนุนสันติภาพ
R2P	Responsibility to Protect ความรับผิดชอบที่ต้องคุ้มครอง
SIPRI	Stockholm International Peace Research Institute สถาบันวิจัยสันติภาพระหว่างประเทศแห่ง สตอกโฮล์ม
SBT	Standby Team of Mediation Experts (UN) คณะสำรองผู้เชี่ยวชาญการไกล่เกลี่ย
TRC	Truth and Reconciliation Commission (South Africa) คณะกรรมการค้นหาความจริงและการปรองดอง แห่งแอฟริกาใต้
TJ	Transitional Justice ความยุติธรรมระยะเปลี่ยนผ่าน
UN	United Nations สหประชาชาติ
UNDP	United Nations Development Programme โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ

UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม แห่งสหประชาชาติ
USD	US Dollars สกุลเงินดอลลาร์สหรัฐ
USIP	United States Institute of Peace สถาบันสันติภาพสหรัฐอเมริกา

ภาคผนวก 3 มูลนิธิ Berghof

มูลนิธิ Berghof เป็นองค์กรเอกชนอิสระและไม่แสวงหากำไร ซึ่งให้การสนับสนุนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและตัวแสดงท่ามกลางความขัดแย้งที่พยายามบรรลุถึงสันติภาพที่ยั่งยืนด้วยการสร้างสันติภาพและการแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง

มูลนิธิ Berghof มีวิสัยทัศน์ถึงโลกที่ประชาชนรักษาความสัมพันธ์กันอย่างสันติและก้าวพ้นการใช้ความรุนแรงเป็นเครื่องมือทางการเมืองและสังคม

ในขณะที่เรามองว่าความขัดแย้งเป็นส่วนหนึ่งที่เป็นธรรมชาติและหลีกเลี่ยงไม่ได้ของชีวิตทางการเมืองและสังคม แต่เราเชื่อว่าการใช้กำลังในความขัดแย้งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้

การแปรเปลี่ยนความขัดแย้งต้องอาศัยการทำงานกับฝ่ายขัดแย้งและกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงมากที่สุด แต่ก็ต้องอาศัยความรู้ ทักษะ ทรัพยากรและสถาบัน ที่อาจช่วยแปรเปลี่ยนความขัดแย้งที่ใช้ความรุนแรงให้กลายเป็นความร่วมมือที่สร้างสรรค์และยั่งยืนได้ในที่สุด

วิสัยทัศน์ของเราสั่งสมจากความเชื่อว่าผู้ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงอย่างสันติจะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อมีพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งให้พวกเขาได้ทำงานตามความตั้งใจ

ภารกิจของเรา

มูลนิธิ Berghof สร้างคุณภาพการต่อโลกที่ปราศจากความรุนแรงด้วยการสนับสนุนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและตัวแสดงท่ามกลางความขัดแย้งที่พยายามบรรลุถึงสันติภาพที่ยั่งยืนด้วยการสร้างสันติภาพและการแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง

ในการทำงานของเรา เราต้องอาศัยความรู้ ทักษะและทรัพยากรเท่าที่หาได้ในพื้นที่ของการวิจัยความขัดแย้ง การสนับสนุนสันติภาพ การให้การศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพและการให้ทุน ซึ่งเราพยายามพัฒนาไปข้างหน้าตลอดเวลา เราทำงานร่วมกับหุ้นส่วนและผู้ให้ทุนเพื่ออำนวยความสะดวกในการสร้างกลไก กระบวนการและโครงสร้างการสนับสนุนที่เปิดกว้าง ซึ่งเราหวังว่าจะช่วยให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและตัวแสดงในความขัดแย้งได้ปฏิสัมพันธ์กันอย่างสร้างสรรค์และพัฒนาการตอบโต้ข้อท้าทายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง

“Creating Space for Conflict Transformation”

หุ้นส่วนและเครือข่าย

คณะทำงานของมูลนิธิ Berghof รักษาสายสัมพันธ์ใกล้ชิดกับหุ้นส่วนในท้องถิ่น ตัวแทนขององค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศ พรรคการเมือง สมาชิกรัฐสภาและกระทรวงต่างๆ ตลอดจนองค์กรการระหว่างประเทศ เช่น สหประชาชาติ (UN) และสหภาพยุโรป (EU)

สถานที่ตั้งของเรา

มูลนิธิ Berghof ตั้งอยู่ใน Berghof Center ในนครเบอร์ลิน ประเทศเยอรมนี นอกจากนี้ มูลนิธิยังมีสำนักงานสาขาในเมืองทือบิงเงิน ซึ่งตั้งอยู่ทางตอนใต้ของประเทศเยอรมนีด้วย

อาจมีการพิจารณาตั้งสำนักงานโครงการในประเทศอื่นๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ
กับความจำเป็นของโครงการและข้อเรียกร้องของหุ้นส่วน ในปัจจุบัน
มูลนิธิมีสำนักงานโครงการในประเทศเลบานอนและประเทศไทย

การติดต่อ

Berghof Foundation

Altensteinstrasse 48a, 14195 Berlin, Germany

Phone: +49 (30) 844154-0, Fax +49 (30) 844154-99

Email: info@berghof-foundation.org

Berghof Foundation / Peace Education

Corrensstrasse 12, 72076 Tübingen, Germany

Phone: +49 (7071) 920510, Fax +49 (7071) 9205111

Website: www.berghof-foundation.org

ภาคผนวก 4 หมายเหตุในประวัติศาสตร์ ของมูลนิธิ Berghof

ศาสตราจารย์ ดร. เกออร์ก ซุนเดล (Georg Zundel) ก่อตั้งมูลนิธิ Berghof ขึ้นในช่วงสงครามเย็นระอุ เมื่อมองย้อนกลับไปดูประวัติศาสตร์แห่งความสำเร็จ ตลอดช่วงสี่สิบปีที่ผ่านมา กระบวนการสร้างสรรค์ภาพวางรากฐานมั่นคงในด้านการวิจัย การปฏิบัติและการให้การศึกษาในประเทศเยอรมนี (และระหว่างประเทศ) ด้วยการสนับสนุนหลายร้อยโครงการและช่วยก่อตั้งหลายสถาบัน มูลนิธิ Berghof กลายเป็นส่วนหนึ่งที่ชัดเจนของประวัติศาสตร์สันติภาพ

1971

เกออร์ก ซุนเดล ก่อตั้งมูลนิธิ Berghof เพื่อการศึกษาความขัดแย้งขึ้น โดยมีสถานะเป็นบริษัทเอกชนจำกัดซึ่งได้รับการยกเว้นภาษีการกุศลภายใต้กฎหมายเยอรมัน ในระยะแรก มูลนิธิให้การสนับสนุนการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์วิจารณ์ต่อการแข่งขันสะสมอาวุธในช่วงสงครามเย็น

1977

เริ่มต้นให้การสนับสนุน Association for Peace Education Tübingen [ต่อมาเปลี่ยนเป็นสถาบัน]

1989

มูลนิธิ Berghof ก่อตั้งสถาบันวิจัยในเบอร์ลิน นั่นคือ Research Institute of the Berghof Foundation โดยมุ่งเน้นที่การเปลี่ยนแปลงพลวัตของการสะสมอาวุธ ในปี 1993 เปลี่ยนชื่อเป็น Berghof

Research Center for Constructive Conflict Management (ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น Berghof Conflict Research) โดยย้ายจุดมุ่งเน้นมาที่การคลี่คลายความขัดแย้งด้านการเมืองเชิงชาติพันธุ์

1998

วางสมมติฐานเพื่อจัดทำหนังสือคู่มือ *Berghof Handbook for Conflict Transformation* ทำการวิจัยภาคปฏิบัติและภาคทฤษฎีในคาบสมุทรบอลข่านและเทือกเขาคอเคซัส

1999

Association for Peace Education Tübingen ได้รับรางวัล UNESCO Prize for Peace Education

2001

The Resource Network for Conflict Studies and Transformation เริ่มโครงการการทำงานอย่างยั่งยืนในท้องถิ่นกับฝ่ายขัดแย้งในศรีลังกา

2004

Berghof Foundation for Peace Support (ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น Berghof Peace Support) ก่อตั้งขึ้นเพื่อให้การสนับสนุนกระบวนการสันติภาพทั่วโลก

2005

ขยายโครงการไปสู่ขบวนการต่อต้านขัดขืนและขบวนการปลดปล่อย รวมทั้งกลุ่มติดอาวุธที่ไม่ใช่รัฐ ในปัจจุบัน เครือข่ายขยายครอบคลุม 20 ประเทศ

2007

เกออร์ก ซุนเดล ผู้ก่อตั้งมูลนิธิฯ เสียชีวิต ครอบครัวของเขามีปณิธาน
สานต่อการทำงานของมูลนิธิฯ

2012

การทำงานในสามพื้นที่ที่เคยปฏิบัติแยกต่างหากจากกัน กล่าวคือ
การวิจัยความขัดแย้ง การสนับสนุนสันติภาพ และการให้การศึกษา
เกี่ยวกับสันติภาพ ได้รับการบูรณาการรวมกันเป็นองค์กรใหม่ นั่นคือ
มูลนิธิ Berghof